

ס פ ר

מ ו ר ה ה מ ו ר ה

בו קבץ מחברו דעות הפלוסופים הקדמונים.

ונבין שדוחם יצהיר באור לדברי הנשר הגדול הפלוסוף האלהי רמב"ם ז"ל
בספרו הנכבד

מ ו ר ה נ ב ו כ י ם

ושם עליהם נוספות וביאור דברים נפלאים מאוד.

גם לוית חן עשה לו בקצה המחברת, שלשה פרקים, בדברי חכמה ורעת שבעתים מווקקים

ב ר א ש ו ן

ישקול צמחוני שכלו דברי הפלוסופים צלמות האנושי והדקויות, שזכר הרמב"ם ז"ל

ו ב ש נ י

יתרן צטוט טעם ודעת ספק עלום שנסתפק בו החכם הגדול מהר"ם אצן תצון ז"ל

ו ה ש ל י ש י

הכי נכבד בו יגלה שגיאות המעתיק החכם הכ"ל צלסון ערבי ותקונם, והקל על הקורא הצא
צשערו - וצקופו ציאר צאל היטב כל פרק ופרק צקלוד כמרן לפתוח עיני עוריס אשר לא
לאו אור, ונצוכיס המה צדך.

הכינו וגם חקרו הרב החכם המפואר הפילסוף האלהי מורנו ורבנו

ש ם ט ו ב פ ל ק י י ר א ז"ל

מחכמי ספרד אשר האיר פני תבל בחכמתו בשנות הארבעים לאלף הששי, ומעת ההיא
אשר כתבו המחבר עד היום, היה הספר הזה עוד בכתובים עצור וחתום באוצרות יחירי
עם סגולה.

גליתני מקתרינו והולאתינו לאור, אני הלעיני

מ ר ד כ י ל י ב

ב"ר משה ביסליכיס ז"ל איש בראדו

פ ר ע ס ב ו ר ג

דרוק אונד פֿערלאג פֿאָן אַנטאָן עדלען פֿאָן שמיד, קאָניגל פֿריוויל בוכדרוקער

Pressburg, Druck und Verlag von ANTON Edlen v. SCHMID, 1837.

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

www.daat.ac.il

מספר הבתים שתיים ועשרים

סימן להם ב'ך חותמין חברו

כמה'ר אהרן ב"ר מאיר זאול בריקה ז"ל.

ומשכנס חונים . ורועים בגנים . ובה תמיד חונים להרים גבונים . ותדור במעונים . יקדים מפנינים . נערים חקנים . לאדון האדונים . ולו הכל פונים . בקדמות מאמינים . אמרים נעימים . דברים נאונים . ספונים וצפונים . ורוכב על עננים . כרובים שאננים . ועליון עליונים . חדשים גם ישנים . שעיפיו מוכנים . לרזים העמונים . ורבן רבנים . דרכיו הנכונים . והיא לפני ולפנים .	ברום דעת עומדים בתוך בין רוחפת מאירה כחמה וכמלקוש מורה והנפש ישאיר והבין סודותיו להבין סוד חובו ונכבד במקדש בסדר השוה ומכתיש האספסוף ואמרותיו טהורות ודבר בנבואות מחפש במאור בסולם המעלה שרפי כנפים והשיג את כלם וברא כל נוצר להכיר את קונו בשכלו המזומן ומזה בן מזה להאיר עם דרך ודרה במעוניו	ביחד נצמדים בידם עוטפת ודעה הרמה אשר הוא כאורה והשכל יפאיר והשיג חכמותיו ולעמוד במסיבו ודובר סרה דש והאמתות מחוה ותוכו סוד רצוף בחכמות ובתורות בלבו מובאות ונגה לו כאור ולמרום עולה ודרה מחנים בשכלו הנשלם וידו לא תקצר ושכל טוב חגנו בשיורו נסמן כמשה החווה לנגדו נר ערך הביאה ציד לפניו	ידידי אל תומדים ונפשם נכספת בגנות החכמה ומאמר המורה ועין הלב יאיר בדעת מעלותיו זבל חפצם בו והספר נקדש והוא מסיר מסוה והוא נופת רצוף והוא הפליא להודות ומראות החכמות הוא אדיר נאור וכל הו לו נגלה נפתחו שמים ידע כל נעלם אשר הכל יצר בחרו צוד הכינו בכל ביתו נאמן ולא נמצא כוה וחאל יתברך ונפש העניו
---	---	--	--

מספר אלה הכתים עשרה

סימן להם ד"ו פרצופין נבראו.

מציאותו מורים יראיו נשמדים בשבת מאמרים לבורא חמאורים על כל יצורים ואדיר אדירים להלל בזמרים זפוקת עורים במודה המורים במאמרו טהורים	והם מופת ואות ועוז ומנוסי מעולפות ברוכות ורנממות וגדולה וטובו משפיע נורא בתהלות פדושות לו כפי לשוכן במעונה ויפקח עין עבדו ואל יחטא ויתעה	המון הנמצאות ומאין הוציא גדולות נערכות ואגדיל בתהלה לבורא רקיע ועלת העלות למבין סרעפי אחנן בתחנה לרב גדלו והודו בעין שכלו ישעה	אשר ברא בריאות אדון הכל המציא ישובח בברכות ולו ארבה תפלה תפלות אביע תחלת כל תחילות נשואות עפעפי ולו אשא רנה והוא ימשיך הסרו וממנו יבנה
--	---	---	---

מספר הכתים ששה עשר

וסימן להם בד"י שופר יאמר האח!

לפה צדק מורה. ומורה המורה. שקרים בו מורה. לדבקה בו וברה. במו רוח תורה. ובזאת יברה. בלץ לא יתחרה. נדבת גם מורה. לנפשו עץ יורה. עליהם יורה. ובשמו יקרא. אשר הכל ברא. במרום ומקרה. תחלה הוא מורה. פרי חכמה תאדה. נבוכים הוא מורה.	בשמועי קול מורה לרוות לב צמא ולחומר דוברי בחר לך מזהב ותפליצת תבל ונבדל מבהמת ונמתחכם הולך ויפץ עליו אור להמתיק מר מימיו וממרום רוח ונקדש בכבודו לעלת העלות עליות לו בונה בהוער מורים בספרו הנחמד וכשמו בן פעלו	מאור עיני מורה באמרותיו מורה לבב נבוכ מורה עבוד אותו נאהב קנה לך לא הבל אנוש לאל דמה ושומר פי מלך וזה יראה באור לזה ודגן שמי ולא ידעו רוח לבן איש העובדו בסולם המעלות למעלה הוא פונה תבונה למורים והדעת למד ומתמדים כלו	לבבי יתהמיץ ותברתי ספר יחי צדק ספר לצורך כבוד הב וקניץ לא יבל דעה כי בהכמה בתוכו מתהלך באור חיים יאור ואל יתן רחמי ויחליפו כת ואל גלה סודו וחוקר מופעלות וחכס לב קונה כמשה ראש מורים ותושיה למד אשר אין ערך לו
---	--	--	---

המחבר.

בית הספר

הן אל ישגיב בכחו מי כמוהו מורה!

יהי שם ה' מבורך, המרומם על כל ברכה ותהלה, בורא הכל ומחיה הכל, השומר אמת לעולם, החונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה: ואחר תפילתי אומר כי הכונה הראשונה בזה הספר לדבר במקצת הענינים שזכרו בספר מורה הנבוכים, ובדעות הפלוסופים הכתובות בו, ולהודיע הדברים שהסכימו עליהם ומה שחלקו עליהם, והמסופקים אצלם שלא עמדו על אמתתם, ורבים מחכמי תודתינו שלא התעסקו בחכמה אחרת אלא בפשוטי התורה בלבד, רואים שאין ראוי להתעסק בדברי הפלוסופים כלל, בעבור שהם מכחישים דוב דברי הקבלה המקובלים מהנביאים ע"ה, כי האמת מזה שקבלנו מהם, ומחכמינו זכר לברכה שהיו חכמי אמת. — ואחרים מחכמי התורה שהתעסקו בתורה ובחכמה, רואים כי ראוי לקבל מדבריהם מזה שיש עליהם ראיות שכליות, ולא יכחישו דבר מדברי הקבלה, ונכון הדבר, כי יש אנשים ואלקים הם, ובני עליון, שיודעים האמת בעזר אלקי, ורואים אותה עין בעין בלי הקירה אנושית, אלא אלקי ית' וית' משכילם ומורם דרך זו ילכו, והם הקדושים אשר בארץ, המשימים יצדם לנגדם תמיד, ולא יפנוהו מדעתם, יצדקו האומדים כי זהו ענין ולא למדתי חכמה, ודעת קדושים אדע. ודוד ע"ה שאל 'הדריכני באמתך ולמדני'. ובעד זאת ההכנה נאמר, "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה". כי היא כותנה אלקית, ולא תנתן אלא למי שיש לו השתדלות אנושי, ולא הוהן בזה היתן ולא נתן בזה הכבוד שבעדם נאמר הן וכבוד ה' יתן. אלא מי שירצה בו האלוק ית' ואוהב אותו. ויש אחרים למטה מאלה כל ידיעותיהם מצד ההקירה האנושית, בעזר השכל שנתן להם בטבע והם חכמים בחכמה אנושית.

ומה ששייגו מהדברים, הוא מצד חקירתם לנמצאים, ואלה שלמותם כפי שלמות ידיעתם בנמצאים, ומצטרפים צורך הכרהי ללמוד הכמות הכמי המחקר, המדברים בטבעי הנמצאים על פי החקירה, כי המשכיל ישמע דבריהם, ויקבל מה שאמרו מהאמת כמו שאמרו הכמינו ז"ל, ור' מאיר היכי גמר תורה מפומיה דאחר, והא כתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צבאות הוא, אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו, א"ר שמעון בן לקיש ד' מאיר קרא אשכח ודרש, הט אונך לדברי חכמים, ולבך תשית לדעתי, לדעתם לא נאמר אלא לדעתי. וזה הדרך תפשו להם רבים וגדולים מחכמי ההורח שהיו חסידי עליון, לשמוע מדברי המחקר, כל דבר שהשיגוהו מצד החקירה השכלית ואינו כנגד הקבלה. ואמרו עוד ר' מאיר רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק. והנה המשילו הדברים הנכוחים לתוך הרמון שהוא מזון לנפש, והיא נהנית ממנו, כי הדברים השכליים נמשלו לעסים הרמון, כאמרו אשקך מיין הרקח מעסים רמוני, והמשילו הדברים שאינם נכוחים, ואין ראוי לקבלם, לקליפת הרמון, שאינה ראויה אלא לזריקה. — אבל צריך להזהיר האדם ולהודיעו כי אין כל אדם ראוי לאלה הענינים שהם על דרך החקירה, אלא מי שטבעו זך ושם שכל להבין בתורה שבכתב, ובדברי החכמים ז"ל שקבלו פירושה, ואח"כ הבין בהכמות שהן הצעות להשיג החכמה שהיא התכלית, ויתחייב בהכרה להקדים המעלות הטובות התוריות, כמו שאמרו החכמים ז"ל: כל שיראת הטאו קודמת להכמותו, הכמותו מתקיימת, ועוד כי הן הכרחיות לאדם במציאתו, ואינן הכרחיות לו בלבד במה שהוא אדם חכם. על כן אמרו חכמי המחקר שהייב אדם לקבל התחלות הדת כי הכחשתן והויכוח בהן, מביטל מציאות האדם, וע"כ יתחייב להרוג הכופרים, ויתחייב להאמין, כי התחלות הדתות, שהוא דת אמת דברים אלקים, והם למעלה משכל האדם, ועל כן צריך להודות בהן, ואע"פ שסבותיהן נעלמות, ועל כן לא תמצא אחד מחכמי המחקר, שחלק על מעשה נסים המפורסמים בעולם, כי הן תהלות יקיימו הדת, והדת תחלת המעלות הטובות, ואמר א' מחכמי המחקר כי עקר אמונת הפלסופים, יחוד האלקי י"ת, ושהוא אדון הכל ולעשות מה שיצוו הנביאים שהם שלוחיו, ולדרוף האמת והיושר, ואמר חכם חסיד, אין הלוף לדברי האלקי י"ת ויתהלל, ואין הלוף למעשיו ג"כ ע"כ, ועם היות זה אמונת החכם היה מודה במעשה נסים: והשתכל במה שכתב מורנו ז"ל בפרק חמשים מהחלק השלישי ומה שכתבתי בו ומה

טוב ומה נעים מה שחתם קהלת ספרו באמרו סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא
ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם. על כן שומר תורה אשרהו!

ואומר עוד מפני שאין כל אדם ראוי לגלות דברי החכמה העמוקים, דבר
ההכמים הקדמונים, בקצור וכרמו ובמשל, וכמו שאין ראוי לגלותם לכל אדם, כי
אין ראוי לערבם עם הדברים התוריים שנתנו ללמדם לכל אדם, אלא הנכון לכתוב
כל דבר במקומו מה טוב, ורוב השבושים והספקות קרו מדברי המערבים אותם,
כי ירצו להבין לתמון הדברים העמוקים, שלא יסבלום שכלי דב התוקרים, כ"ש שכלי
ההמון, ורוצים להבינם שאין הכתשה בין התורה והחכמה, ומפני השבוש שיקרה
מכתיבת אלה הענינים שלא במקומם, וזכר ההכרח שהכריחו לכתבם, כי באמת
מוכרח היה בכתבו אותם, ואנום על פי הדבר, וארצה לומר הכח השכלי אשר
בהיותו חזק בחכם, יכריחו להודיע לזולתו מה שנודע לו מהאמת, כמו שאמר
בפרק ל"ט מזהחלק השני, ומאחר שהיה הדבר האלקי מחייב בהכרח, לכל מי
שהשיג שלמות מה, שישפיע על זולתו, היה כל יודע שנודע לו דבר מאלו
הסודות, או מעיונו, או ממישיר הישיר אותו, א"א לו מבלתי שיאמר דבר, והבאור
בנוע וידמוז:

ואומר עוד כי כמו שמועילים עניני זה הספר, למי שהתעסק בתורה ובחכמות
והוא נבון, ויורהו להנצל מנבוכתו, כמו כן אפשר שיויקו למי שלא התעסק
בחכמות ואינו נבון, עד שיפול במבוכה לא ינצל ממנה, כאמרו ועם לא יבין
ילבט. וזה אצלי כסמי הרפואה שהם מועילים לחולה ומזיקים לבריא, ומי שאינו
נבון לא יצטרך למורה יורה במבוכתו, כי אין לו מבוכה, כי המבוכה והספק
יקרו, בהיות השתי דעות שהן זו כנגד זו שוות אצל האדם, ואין יודע לאיזה מהם
תטה דעתו, והוא נוצטרך למכריע, ועל כן מי שאינו מסופק לא יצטרך להסיר
ספקו, כי אין לו ספק, והדבור באלה הענינים עם כל אדם, הוא כמי שיאכיל
מאכיל אחד לכל בעלי חיים, שאותו מאכל אפשר שיהיה סם המות לאחד מבעלי
חיים, והוא מזון לבעלי חיים אחר. וכן הדבר בדעות, כלומר שיש דעת שהיא
מוקת לאדם אחד, נמועילה לאדם אחר. ומי שמישים הדעות כלם נאותות לכל בני
אדם כמי שמישים המאכלים מזונות לכל בעלי חיים:

ואומר עוד אין לתמוה אם יקרה שבוש מקריאת הספר, כשיקרא אותו מי
שאינו ראוי לקראו, כי כן יקרה למי שיקרא ספרי החכמות, כשאינו ראוי לקרא
בהם

בהם. (*) ואין לתמוה אם עין מדבריו מי שלא יבין אותם, הפך כונתו, ויסבור בהם סברות שאינן נכונות, מאחר שקרה זה בדברי אלקים חיים, כמו שאמרו חז"ל במקומות שפקרו המינים, יקרה זה במעשה האלקי י"ת שעשה אותם בחכמה וביושר, כי הצדיק משתמש בהם על פי היושר ויעילוהו, והרשע משתמש בהם ברשע ויזקוהו. ואמר הנביא, כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בס, ופושעים יכשלו בס, ואמר שלמת בחכמתו ע"ה: מענו לחוס דרך ה', ומחתה לפועלי און. ועל כן אני אומר כי חובה הכרחית היא, למנוע מלקרא באותו הספר, כל מי שלא עיין אלא בתלמוד תורה בלבד, ושלא ללמוד אותו למי שאינו הגון, ואף ע"ס שנתעסק בחכמות, כ"ש לפתי שלא למד תורה ולא חכמה כמו שעושים פתאים רבים בדורנו, ואלו לא למדו תורה ולא חכמה וקוראים אותו. וכמו שנתברר מדברי רז"ל. אין ראוי לקראו אלא למי שנשלמו בו שלשה תנאים. האחד, שיהיה בן ארבעים לבינה כמו שאמרו ז"ל בן ארבעים לבינה, כי כבר כבתה שלהבת הבחרות, ורוב הענינים הכתובים באותו הספר, הם נקראים בינה, והשני, שהתעסק בדברי תורה, ושמר אותם בלבו ולא יסורו ממנו בטענת טוען, והשלישי, שהתעסק בחכמת המחקר ימים רבים, ומי שחסר תנאי מאלו התנאים, וקורא בפרקים רבים שיש באותו הספר, כמי שיבא במים עמוקים ולא ידע לשחות שיטבעי — ונפני שאחת מכוונת זה הספר שחברתי להזהיר על זה, קראתי שמו מורה המורה ויהיה ענין מורה הראשון מענין ויורהו ה' עץ — ומורה השני מענין כי פיהו מוריתי:

ואני שם טוב בר יוסף ז"ל בן פל קרי יה, המחבר זה הספר מתנצל ואומר כי לולי מה שכתב מורנו ז"ל מאלה הענינים, וכתבו מהם אחרים מהכמי התורה, לא הייתי מתיר עצמי לדבר בהם כלל, מפני שני הדברים, האחד, קוצר דעתי, והשני כי האדם מוזהר וחייב שלא לבהל על פיו, ולהוציא דבה מלבו באלה הענינים, כ"ש לכתוב על ספר, כי היוק זה גדול בהק רוב בני האדם, שאינם ראויים לדבר עמהם ואפילו ברמז, וכל מה שאכתוב בזה הספר, הוא בדברים המושגים מצד החקירה. ולא אכתוב משאר הדברים אלא מעט כפי הצורך בכונתי מפני כי שאר הדברים נכתבים בפירושי לתורה, ולשאר ספרי הקדש, כי הנכון לכתוב הדבר במקום הראוי לו, ולהבדיל בין הקדש שהם דברי נביאנו ע"ה ודברי חז"ל, ובין החול שהם דברי המחקר, וכתבתי

(*) עיין מהמר תחילה סתמיכ נראה מהו ותמלח נחת

וכתבתי מדברי חכמי המחקר המרברים באלה העניינים ודעת החכם אבן רשד
 מפני שיראה מדבריו שתוא נוטה לדעת חכמינו ז"ל. אמר ואין ספק שהיו בבני ישראל
 חכמים רבים, ויראה זה מהספרים הנמצאים בבני ישראל, המיוחסים אל הנביא שלמה
 ע"ה, ולא סרה החכמה מציאה באנשי הנבואה, והם הנביאים, ועל כן צדק מאד
 תאמר כי כל נביא חכם ואין כל חכם נביא. ואמר כי אפילו טון אמר נכנס עלי אחד
 מהמתעסקים בחכמה האלקית מבני ישראל, ולא ראיתי בתחלה מענינו דבר גדול,
 וכשנכנס עמי בענין אלקותו ותאחרו בשכל הפועל, ראיתי דבר הבהיל אותי,
 והיתה תכליתי הקצוית שאבין מקצת מה שחיה מדבר, וידעתי כי זה למעלה
 ממדרגת בני אדם ע"כ. ואין ספק כי חכמינו ז"ל כ"ש הנביאים ע"ה, העומדים בסוד
 האלקי י"ת השיגו מחסודות האלקית, ואיך ברא האלוף י"ת הנבראים, ואיך
 הנהגתו לעולם מה שלא יכול להשיגו שום אדם מצד המחקר, כי חז"ל קבלו האמת
 מהאבות ע"ה שראו אותו עין בעין, וממשה רבנו ע"ה שהיה אב בתורה אב
 בחכמה אב בנביאים. וכן דור אחר דור קבלו האמת מהנביאים, שהיו סגלת בני
 אדם ומבחרם; ומהירי חכמי המחקר החושבים שהשיגו האמת, אילו ראו תו"ל
 כ"ש נביאנו ע"ה וזכו לדבר עמהם באלה העניינים, היו שומעים דברים מהם יבהילו
 אותם, כמו שקרה לזה החכם, ותהיה תכליתם להבין דבריהם, ואז יאמרו אך שקד
 גחלו חכמינו, והבל דבריהם אין בס מועיל. והנה הם תמהו במה שראו שנוי מעט
 במעשה הטבע, כמו שתמהו בראותם שצמח קרן בדגל הכבש, ואמרו כי הוא
 מפלאי הטבע. — כ"ש אם ראו או התאמת אצלם מעשה הנסים הנעשים לנביאים,
 ומראות הנבואות ומראות דניאל וחבריו ע"ה שתמה מהם נכודנצר, שהיה חכם
 גדול בכל חכמה, הוא וחכמי דורו, כמו שאמרו היונים, כי החכמה היתה בהם
 מציאה, כי אז יבהלו ולא היו מאמינים דברים רבים שהיו מאמינים בהם מצד חקירתם.
 והנראה לי כי מה שאומר אפילו טון שהעולם מחודש ואינו נפסד לעולם אחד שנברא,
 הוא על דרך קבלה מהחכמים ז"ל לא על דרך מחקר. ונמצאו בדבריו דברים נוטים
 לדברים מהחכמים ז"ל, באמרו קודם דברו האלוה י"ת היתה תנועה מבולבלת,
 ודברו היא הבריאה הנקראת בערבי אבר אע, והתנועה חמבולבלת אשר בה היתה
 הבריאה היא הנעתק מבריאת השכל, ובריאת הנפש, לבריאת הטבע. ומפני שלא
 היתה התנועה על סדר אחד ולא פעולה אחת קרא אותה מבולבלת. וקרוב מזה
 אמרו החכמים ז"ל, כי כל המינים היו בערבוביא, וכשאמר הקב"ה עץ פרי עושה פרי

למינו

למינו, מיד אחר כך הוציא מינו, וכן נמצאו בדעותיו דעות נוטות לדעת חכמי התורה כמו שאכתוב מהן בפרק כ"ו מתחלק השני,*) ובעד החכם שזכרתי אני אומר החכם הנזכר. ואין ספק שעמד על דבריו מודנו ז"ל, אולי מה שראה מדבריו שדבר ברעות המדברים העיר אותו לכתוב מה שכתב על דעותיהם, והוא דלה מי החכמה ומצא המרגליות. וראיתי לחברו בלה"ק בעבור שתהיה תועלתו כוללת יותר. וכונתי היתה בתבורי מה שזכרתי למעלה ולהיותו לי כספר זכרון לזמן הזקנה; ובעבור שיהיו מסודרים לפני כל כללי עניניו לקטתי לקוטים ממקצת הפרקים. גם אפשר שאכתוב רוב הפרק או כלו. כפי מה שראה שהוא מועיל בזונתי. ובסוף זה הספר כתבתי פרק אחד במלות שהעתקתן אינה נכונה, ויש בו כמו כן תועלת לקודאים בזה הספר בערבי כי נתבארו שם מלות רבות מאותו הספר. ומהאלקי י"ת ויח' שהוא אלקי אמת, אשאל שידריכני בדרך אמת למען חסדו אמן.

*) היה החכם אבן רש"ד כחטך ירחם המעיין.

ספר מורה המורה.

פ ר ק ר א ש ו ן .

אמר מורנו ז"ל בפתיחת הספר מורה הנבוכים, ואל תחשוב שאותם הסודות הגדולים ידועים על חכליתם וסופם אצל אחד ממנו. אינו כן אלא פעם תופיע לנו האמת עד שנחשוב שהוא יומם. — ואחר כן יעלימהו החמורים והמנהגות עד שנשיב כלילה אפיל, קרוב ממה שהיננו תחלה, ונהיה כמו שיברק עליו הברק פעם אחת בלילה אפיל חזק. וממנו מי שיברק לו פעם אחר פעם, כאילו הוא באור תמיד לא יסוד, ויהיה הלילה אצלו כמו יומם, וזו היא מדרגת גדול הנביאים שנאמר בו: ואתה פה עמוד עמדי, ונאמר בו כי קרן אור פניו. ומהם מי שיברק לו פעם אחת בלילו בלוי, והוא מדרגת מי שנאמר בו, ויתנבאו ולא יספו. ומהם מי שלא הגיע אל מדרגת אור אפילו בברק אלא בגוף מדוק ורך או מהדומה לו מהאבנים וזולתם המאירים במחשכי הלילה. ע"כ.

אומר כי חלק השגת הנציאים ע"ה לשלשה חלקים; ואמר כי יש עוד מדגה אחרת לשלמים מצני אדם שאינם נציאים, שהשגתם לדברים העמוקים מועטת. ודמיונם כשיאיר אפילת ליל גוף מדוק ורך, כמו המרגליות, וזה המשל הוא נכון מאוד, כי כל המשיגים צעוד היותם חיים צזה העולם, הם צחשכה גדולה מלך החומר והמנהגיות, והשפע האלקי שהוא האור הנהיר שופע על הנציאים, כמו הצדק העליון מחשכי הלילה, וידוע ההפך שצין אור הצדק ואור המרגליות. והשלים הענין צלמרו ואפילו אותו האור המעט שיפיע עלינו אינו תמיד, אלא יראה ויסתר, כאלו הוא להט החרצ המתהפכת, וכפי אלו העיניים יתחלפו מעלות השלמים. אצל אשר לא ידאו אור מעולם אצל הם צלילה יתחצטו, והם אשר נאמר צהם לא ידעו ולא יצינו צחשכה יתהלכו, ונעלמה מהם האמת צכללה עם חזק הראותה, והם, כמו שנאמר צהם — ועתה לא דאו אור צהיר הוא צשחקים, והם צכלל ההמון אץ להם מצוא צזה המאמר ע"כ. והשתכל צמה שאכתוב צפרק ל"א מהחלק השלישי ותדע לאיזה אור דמו מורנו ז"ל. ואמר צן ס ינא כי זה אינו המשיגו אלא כהרף עין.

ואמר אחד מהמפרשים, כי יראה לדברים צאלוק י"ת קלת מה שיראה לנציאים, ואשר יראה להם אולי יהיה כמו צדק חוטף הראות, לא יתקיים, ואחר כן יסוב, ואם יסוב אולי יתקיים, או יהיה חוטף, ואם יתקיים אולי יאריך מקומו ואולי לא יאריך, ואולי יראה צעמן אחר, או ישתנה לעיניים דצים ע"כ. והנראה לי כי אל זה הענין דמו האומרים לפייתו כמראה הצדק, ודברו צהם צרלוס וסוב: ואסוב לדבריו.

אמר ודע כי כשירצה אחד מן השלמים כפי מעלת שלמותו, שיוכיח דבר ממה שהבין מאותם הסודות בפיו או בקולמוסו, לא יוכל לבאר אפילו השעור שהשיג אותו באור שלם על סדר, כמו שיעשה בשאר החכמות שלמודם מפורסם, אלא יקרה לו בלמוד זולתו, מה שיקרה לו בלמוד נפשו כלומר מהיות הדבר — יראה ויפיע ואח"כ יסתר, כאלו זה הדבר עצמו ומועטו כן הוא. ע"כ.

זה הדבר לא ידע למתתו אלא החכם שהשיג הדבר בעמוק, ולא יוכל לזכרו לזולתו, כי הרגל הלמודי בחכמות והסקידה העלומה יגיע זהם לאדם, כח הכנה והשגה לדברים העמוקים, ולא יוכל לזכור לזולתו מה שהבין הוא, וזולתו ג"כ לא יזיכהו, ואע"פ שיצארהו לו בכל מיני הצורך, אם לא יהיה כמעלתו בחכמה. והנראה לי כי זה הענין כפי שיסתדל לכונן הגוונים למי שנוכל עוד, כי כמו שחסר זה כח הראות המשיג הגוונים, כן חסר זה כח ההכנה, המשיג אותם הדברים, ומפני זה מי שמרגיל נפשו בחכמות, ישיגו לו ע"ד האומד והנחיתה ידיעות דעות, אי אפשר שיתזכרו צמופת, ולא יוכל לשתף עמו צהן לזולתו ע"ד הלמוד, אלא שיוהו, הדרך שהלך הוא, וכשיסתדל ללכת זה, אפשר שיגיע לאותה הידיעה, אם היה שלם צאומדנו, ושכלו מיושג וזך כמוהו, ואם אינו כמוהו צזכות השכל והאומד וההרגל, לא יוכל להגיע למה שהגיע אליו, ואז יכזב מה שיאמר ויחזיקהו, וילמדך היות החכם להתרחק ממנו, ושלא יגלה לו הסודות שידע, כי יותר טוב לו. כי לצות החכמים קצרי הסודות: ואשיג לדבריו.

אמר סבות הסתירה והחפוף הנמצאים בספרים שבע, וזכר אותן ובארן: והנראה לי כי רמז צמה שאמר צסצה החמשיית, אל עמץ צאוד המלות שצמד אותן צתחלה, כי העיין צהם גם כנגד מה שצמד אח"כ. וזה הענין נקרא פתיחה, שנותנ החכם צפתיחת ספרו, דברים תקל הנחתם, ואח"כ יקדק אותם, ונקרא צערצוי מ"ל א"ר"ה. ואמר כי מה שימצא מהחלוק צזה המאמר הוא כפי הסצה החמשיית והצניעית, ואמר ודע זה וחפש למתתו והסתכל צו מאד צעצוד שלא תשתצט צמקלת פרקיו. והוצרך להזהיר ע"ז, מפני שידע כי דנים מהמעיונים צספרו שלא ירדו לסוף דעתו ימהרו לטעון עליו. ודמיון זה צפ"ט ח"א ח"ב וי"ד ונ"ד וס"ד וס"ח וע"א מהחלק הראשון, וצפ"ב וי"ד ח"ט וכ"ב מהחלק השני. וגדולה מזאת כי כצד חצרו חכמים ספרים לצטל דעות חכמי המחקר, והיתה כוננת צחצודיהם כדי שלא יחשצו הסמות שצהם שחס מצמינים דעותיהם.

פ ר ק ש נ י

אמר מורנו ז"ל והשכל שהשפיע האלוק י"ת על האדם, והוא שלמותו האחרון אשר הגיע לאדם קודם מריו, ובעבורו נאמר בו שהוא בצלם אלקים וכדכיתו, ובעבורו דבר עמו וצוהו, כאמרו ויצו ה' אלקים על האדם, ולא תהי המצוה לבהמות, ולבוני שאין לו שכל, ובשכל יבדיל האדם בין האמת והשקר, וזה היה מצוי בו על שלמותו ותמותו, אבל הנאה והמגונה הוא במפורסנות לא בטושכלות, כי כשאומרים כשהגלגל עגיל

עגיל אין אומרים שזה נאה, או כשאומרים שהארץ שטוחה אין אומרים שזה מגונה, אלא אומרים אמת ושקר. ע"כ

ואמר אדם עו ולשכל העיוני הגדולה הכללית, ולמעלה הפעלים, והמושכלות, הפרטיות.

ואמר זן סינא והכח הראשון לנפש האנושית כח יוחס אל העיון ויקרא שכל עיוני, והשני כח יוחס אל המעשה ויקרא שכל מעשי. והראשון לאמת ולכוז, וזה, לעוז ולדע צפדטיים. והראשון למחוייז והאפשר והנמנע, וזה, לנאה והמגונה, להתחלות הראשון המקדמות הראשונות, והתחלות זה, המפורסמות והמקוננות.

אמר מודנו ובשכל ידע האדם האמת והשקר, וזה יהיה בדברים המושכלים, וכאשר היה על השלם שבעניניו והחם שבהם, והוא עם טבעו ומושכלותיו שנאמר בו בעבודם ותחסרהו מעט מאלקים, ולא היה לו כח שיתעסק במפורסמות בשום פנים, ולא היה משיגם, אפילו הגלוי שבמפורסמות בגנות, והוא גלוי הערוה, ולא היה אצלו מגונה ולא השיגו; וכאשר מדהונטה אחר תאותיו הדמיוניות, ותעטנות חושיו הגופניות, כאמרו כי טוב העץ למאכל, נעגש בששולל אותה ההשגה השכלית וע"כ מרה במצוה אשר בעבוד שכלו צווה בה, והגיעה לו השגת המפורסמות, וטבע בדיעת הנאה והמגונה, ואז הכיר שעוד מה שאבד ומה שהופשט ממנו ובאיזה ענין היה, וע"כ אמר והייתם כאלקים יודעי טוב ודע, ולא אמר ידעי שקד ואמת, או משיגי שקד ואמת, ואין בהכרחי טוב ודע כלל אלא שקד ואמת, והשתכל אמרו ותפקחנה עיני שניהם וידעו, ולא אמר ויראו כי מה שראה קודם לכן ראה אחרי כן, כי לא היה שם מכסה על העין שהתגלה אלא היה לו ענין אחד יגנה בו מה שלא היה מגנה. ע"כ

טוב ודע כמו נאה ומגונה, כמו ותלם אותו כי עוז הוא, כלומר נאה למדאבו. דע, כלומר מגונה. ואמי כותב צזה המקום מה שיהיה בדמות הערה להצנת ענין זה. ואומר כי האדם יודע דברים הכרחיים לא יסתנו לעולם, כהמנע היות הדבר אחד קדמון וחדש, שחור ולבן, עומד ומתנועע צדע אחד, והדומה מהמושכלות הראשונות, והשכל גוזר לעולם על שלילתם או על חיוצם, ולא תשתנה שלילתם לחיוב, ולא חיוצם לשלילה, והם לא יסתנו כמו שלל ישתנה המקור שנוצעים ממנו. ואין צדק אלא שקד ואמת, וצדק ידיל האדם צין האמת והשקר, והאמת והשקר צדק העיוני, כעוז ודע צדק המעשי כלומר הנאה והמגונה והדברים ההכרחיים הים מעיג האדם צתחלה כי יהיה שכל צפעל, וכשהתחצר עם האשה ידע דברים אחרים מלך שהם מפורסמים לצני אדם, ואמתתם מלך הפרסום לא מלך עלמם כמו הראשונים, וע"כ פעמים ישתנה לשלילה, ושלילתם לחיוב, ואין צאלה הדברים אלא נאה ומגונה שהוא עוז ודע. לא שקד ואמת, כי הם דברים מפורסמים לא הכרחיים, וע"כ כשהתחצר לאשה עוז הדברים ההכרחיים שלא יסתנו לעולם, שדיעתם אמיתת מליאותו, והוא מסוגלת צו, וסצת חיי נפשו, והתעסק דברים המפורסמים, כלומר שהם מכוערים מלך הפרסום, ועל כן נעגש ונגזרה עליו מיתה, וסצת זה רגילתו דברים המפורסמים מוזן הילדות, ועל כן יחסוץ שהם המושכלות ויקשה עליו להצדיל ציניהם אלא

אלא בקושי. — ואמר צן סיכא והנפש יש לה שמי כחות, האחד נוטה ללד העליון, והשני עבשנות הכחות הכלליות ההכרחיות מהעולם העליון, הצדקות לעד ולנצח ולא ישתנו עבשנות הדורות והאומות, כדיעת האלוף י"ת ומלאכיו וימי צדיותו, והשני נוטה אל הלך השפל שהוא הגוף והנהגתו וממשלתו, וצו תשיג הנפש המעשים שיעשה אותם האדם, ויקרל החכמה המעשית, וצו ינהיג האדם כחות נפשו, וינהיג צני ציתו ולכני שידו, וסס החכמה אליו מלך כמו שקר. מפני שדיעותיו הן כמו כסף חי שיתבקר ולא יתקיים, ומדיעותיו שהפזור היא מדה עונה, ולפטר שתהיה מדה רעה צמקלת העתים וצחק מקלת האנשים.

אמר מורנו ז"ל והאדם הותר לו לאכול מאכלים ערבים, ולהתענג בהשקט ובסנחה. וכשגברה עליו התאוה, ונמשך אחר תאוותיו ודמיוניו כמו שאמרנו, ואכל מה שהוזהר שלא יאכל, מנע ממנו הכל, וחייבו לאכול הפחות שבמאכלים שלא היו לו קודם לבן מזון, אחר היגיעה והעמל כמו שאמר קוץ ודודר תצמיח לך, בזיעת אפך תאכל לחם, ובאר ואמר וישלחהו ד' אלקים מג'ע לעבוד את האדמה. והשוהו כבהמות במזונותיו וברוב עניניו, כמו שאמר ואכלת את עשב השדה. ואמר ובאר לזה הענין ואדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו ע"כ.

ודגה עיני הפסוק אללו שלא לן כבודו עמו ונמשל כבהמות, ולאמרו החכמים ז"ל צמקנת סנהדרין ס"ד יהודה צן תימא, אדם הראשון מיסב היה צנ"ע, והיו מלאכי השדת לולין לו צטר ומוצק לו יין, הלין צו נחש ורלה כבודו נתקנא צו והטעה משמשיו, והמצין דצריהם אלה שנאמרו עד"מ. יצין כי דמזו למה שאמר מורנו ז"ל. והמצין דצדו צזה הפרק וצפרק הראשון יצין כי כלל צמיהם עקדים גדולים מהאמת, והם מצוא גדול לקיעת עמינים דמו אותם צספרו, כי צפרק הראשון הודיע עלם האדם שהוא צן אדם אמתי נצרא צללם אלקים, ואמר כי האדם סגול צענין צו זר מאוד, אינו צדצר מהגמלאים שתחת גלגל הידה, והיא ההשגה השכלית, אשר לא ישתמש צה חוש ולא כלי מפני השכל האלקי הדצק צו שנאמר צו שהוא צללם אלקים, וזה הענין לא יציהו על אמתתו, אלל החכם צחממת הנפש וידע כחותיה, ומה פעל השכל ופעל שאל הכחות; וצפרק השמי הודיע מה היה טצע האדם, ומושכלו צתחלה קודם שהתחצר לאשה, ושדיעות העלמיות והכרחיות לא ישתנו, ואמר שהתחצר לאשה, עוצ הידיעות העלמיות וההכרחיות וטצע צמפורסמות, והמכוון צו היה שיפנה למעלה, והוא שנה המכוון צו ופנה למטה, וע"כ בודש מג"ע והחכמים אומרים שתקפהו לנצח, שנתן הקצ"ה לאדה"ר תוקף לנצח לעולם הזה, והלון צשעה שהניח דעתו של הקצ"ה והלך אחר דעתו של נחש. משנה פמו ותשלחהו, ומורנו ז"ל לא כתב צה המדרש אלל ענינו כי דלה לקלד. —

ואמר בסוף זה הפרק ישחבת בעל החפץ שלא תושג תכליתו וחכמתו ע"כ.

ור"ל תכלית חפצו צמעשיו וחכמתו צהם, והעיר צזה שאמר על עיני עמוק כי מה הסנה להודירו ממעלתו הרוחנית אל עוצד אדמה. וכצד תמהו מזה מהירי חכמי המחקד ודצרו צו והחכמים ז"ל נתנו צו טעם צמדדש והוא נכון מאוד להציט, ועל זה אמר אלל תושג תכלית חפצו למה צזה צצפ"כ"ע מזה החלק דמו ללותם המאכלים הערצים, שהיה אוכל קודם לכן ולהעיר ע"ז הענין אחר צסופו והצן זה. וכן אמר

צ"ל כי אפילו וימי שקדם לו היו קוראים החומר נקצה והלודה זכר, ואמר נסופודע זה, כי זה מצוא למה שירמוז אליו צפ' למ"ד מהחלק השני ועל זה אמר ודע זה לא על מה שזכר משאל הפרק. וכתב צפ' י"ח מזה החלק, כי כל מה ששייב דבר שלם היה משיב אותו קודם לכן, כגון קרב מזה הדבר שהיה דחוק ממנו והצנן אותו. — ואמר והצנן אותו להעיד על מה שכתב צפ"ג כי מה שאמר ואדעך למען אמלא חן צעירך דליה כי מי שדע האלוק י"ח, הוא אשר ימלא חן צעיריו, לא מי שלם והתפלל כלבד אלל כל מי שדע אותו, הוא הכללה המקודצ, ומי שלא ידע אותו הוא התעוץ והמדומק, וע"ז הענין כתב צפ' כ"ט והצנן זה מאוד. ואמר צפ' כ"ט מהחלק השלישי וזה האלוק צלמת לא ינטרך האדם אל הקרבה ממנו, ולא להגעת העוץ ממנו לדבר זו יגיעה רבה, אלל אהבתו ודלתו לא זולת, והס התכלית צעודה ע"כ. ואמר צפ' ל"ג מהחלק השלישי וכמו שאנחנו השגנוהו צלותו האור שהשפיע עלינו צלמרו צלורך גדלה אור, צלותו האור צעלמו השקיף, וצענורו הוא עמנו תמיד משקיף, אם יסתד איש צמסתרים ואני לא אדלנו נלס ד' והצנן זה מלך ע"כ. אמר והצנן להעיד ע"ז הענין שזכר כי ההשגחה לפי השכל. ואמר צפ' כ"ז, אלל ותחת דגליו כמעשה לצנת הספיר פירש סונקלוס זו מה שידעת, כי הוא השים כנוי דגליו חחר אל הכסא, ואמר ותחות כודסיה יקדיה, והצנן זה. ושנה זה הענין צסוף זה הפרק ואמר; ודע כי אתה מלטרך לכמו זה הפירוש אשר אמר ותחות כודסיה יקדיה, כלומר שהחומר הראשון הוא עד על האמתה תחת השמים הנקדאים כסא כמו שקדם. וע"ז אמר צסוף זה הפרק והצנן זה וצנן אותו כי זה יורה כי הם שמים חמדים. — וכן מה שאמר צפ' מ"ג מהחלק השלישי ודע זה והצנן אותו מלך מלך. כי שנה מלך מלך, כדי להעיד על ענין נסתד לא זכר אותו, כמו שזכר צלותו הפרק מהענינים הקודמים לו.

פ ר ק ת ש י ע י .

אמר מודנו ז"ל השמים כסאי אמר, הם הורו על מציאותי וגדולתי ויכולתי כהודאת הכסא על גדולת מי שהוכן לו, וזה הוא שצריך שיאמינהו המאמתים לא ששם גוף יסתלק האלוק ית' עליו כי עוד יתבאר במופת, שהוא ית' אינו גוף, והאיך יהיה לו מקום או יחנה עליו גוף או משכן? אבל הדבר מה שהעירוני עליו, כי כל מקום כבדהו האלוק ית' ויחד אותו באורו והודו כמו המקדש או השמים יקרא כסא ע"כ. יש להסתכל כי אמר שלשה דברים, מליאתו, וגדולתו, ויכלתו, והודלתו על מליאתו היא מלך תנועתו הנלחית כמו שצטר. וגדולתו הוא הגלגל העליון שהוא הגדול שכל הגופים והנכבד. ויכלתו כמו גזרתו ואילנותו, וכמו שדרשו החכמים ז"ל על פסוק השמים מספרים כבוד אל כמו שאכתוב צפ' מ"ז מזה החלק. וכתב חכס והמדדנות השכליות, הן אשר צין העלול והעלה, והפועל והמקבל והשלם והחסר, וכשנשער סנה שהיא סנה לדבר שני, ואותו השני סנה לשלישי, וכן עד עשדה ע"ד משל, והיה העשירי הוא השפל והתחתון, והראשון צמדגה העליונה, והיה הראשון למעלה מהשני צענין לא צמקום, וכשתצין המדרגה השכלית, תדע שא"ל לחלוק הנמלחות למדרגות זו למעלה

כמו בשכל, אלא נשיהיה האלוף ית' ויתהלל במדרגה העליונה מלוחן המדרגות, עד לא
 יצויד ניהיה למעלה ממנו מדרגה, והוא העליון המוחלט ועל זה שנלמדו עליון צדוק
 למה שתחתיו, והיה שפל ותחתון צדוק למה שלמעלה ממנו, והעליונות המוחלט אים
 אלא לסנות הסנות, וע"כ נחלקים במלאים לחי ומת: והחי נחלק אל מה שאין לו
 אלא ההשגה החושית והיא הצהמה, ואל מה שיש לו עם ההשגה החושית ההשגה
 השכלית, ומה שיש לו ההשגה השכלית נחלק אל מה שישנאוהו צדיעה, התאום והכעם
 והיא צדום. ואל מה שתוקה השגתו משגוש המדעים, ואשר נקה נחלק אל מה שאפשר
 שיגיע דע אלא שנתן לו השלמות כמו המלאכים ואל מה שהוא נמנע זה צדוק, והוא
 האלוף ית' וית'. ולא יסתד עמך זה החלוק והמדרגה, כי המלאכים למעלה מהאדם,
 האדם למעלה מהצהמה, והאלוף ית' וית' למעלה מהכל, והוא העליון המוחלט,
 והוא העליון החי המחיה, היודע המוחלט, היוולד לחכמות החכמים, המדומם הקדוש
 מכל מיני החסדוק: והנה המת במדרגה השפלה ממדרגות השלמות, ואין צקזה האחד
 אלא האלוף ית' וישתנה, וכן לדיך שיוצן עליונותו, כי אלו משמות הונח תחלה צדוק
 להשגת הראות, והוא מדרגת ההמון שאינם מצינים עליונות. אלא במקום, וכשתצין זה
 תצין ענין היותו למעלה מהאדם, כי האדם הגדול שגופים והוא למעלה מהם,
 והנמלא המדומק מהמדרגה צמד מהגוף ולשערו צשעוריהם והוא למעלה מהגופים כלם
 צמעלה, וסוגל האדם צזה הענין, מפני שהוא למעלה מכל הגופים, ומה שהיה
 למעלה ממנו היה למעלה מכלם ע"כ. והמקום הידוע הנלמד על האמת יתחייצ
 דצקות שעה גוף צשטח גוף אחר, וזה מדומק מכל דצד שאינו גוף, לזה הענין יתצאר לאדם
 צהתצאר לו, כי העליון והתחתון הוא צדוק אלינו.

ואמר א ד ט ו והמניע הראשון הוא צשמים, והנה יתחייצ צהכרח שיהיה המניע
 הראשון או צאמלע או צמסיצה, כי אלו השנים הם התחלות אצל הקדוצ שצדצרים
 מהמניע, מי שתנועתו יותר ממהרת, וכן תנועת הכל א"כ המניע הוא שם זהו לשונו.
 ואמר החכם הגזבר כי אמת שהאמלע והמסצה הן ההתחלות, כלומר התחלת הכל מלך
 שהוא כדורי, אצל האמלע הוא התחלה מלך שעליו התנועה ושהוא עומד, אצל המקיף
 הוא צהתחלה מפני שממנו התחלת התנועה. וצספר צעלי חיים צמקומות התצאר, כי
 כל מהתנועה יש לו גוף עומד עליו יסוצ, ושיתחייצ שיהיה כח העומד יותר קיים מכח
 המתנועה. כי אם לא היה כן היה נדחה הכל, ועד כאן ישלם מליאות העולם,
 צאילו השני כחות, כלומר כח העמידה וכח ההנעה שהוא הפכו. וידאה כי זה ד"ל צאמדו
 שתי ההתחלות. וא"כ המקיע המתהר שצחלקים מהכל תנועה והיא המסצה הגדולה
 מהגלגל הגדול הסוצצ התנועה היומיות, ולדיך להצין מזה הקדוצ צמליאות, לא הקדוצ
 צמקום כי מה שאינו גוף אינו צמקום, וכאלו דמו צזה כי התחלות ההנעה מהאמלע יותר
 מעולה, כלומר מאמלע הכדוד שהיא המסיצה הגדולה וזה מצואר צחוש, כלומר כי
 הנעת הגוף הכדורי מהאמלע, יותר עוצ ומעולה. — ע"כ, והנה זה החכם נעה
 לדעת מודנו זכר לצרכה צמה שאמר א ד ט ו שהמניע הראשון צשמים, אצל אתה
 רואה לשון דצרי א ד ט ו כי המניע הראשון צשמים.

וזהו ה כ ס צמקום אחר אחר והדתות כלם מסכימות, שהאלוף ית' צשמים, ומהם
 ירדו המלאכים צנצואה אל הנביאים, וכל החכמים מסכימים כי האלוף ית' והמלאכים

צמחים, כמו שהסכימו הדתות ע"ז. והספק שהלדך להדחיק הלך, כלומר שאין הצורה
 ית' צלל מהלדדים, מפני שהלמינו המדחיקים הלך שיטענו לקיים המקום, וקיום המקום
 יחייב קיום הגשמות ולנחנו נאמר כי זה כלו אינו מתחייב, כי אם הלך זולתי המקום,
 כי הלך לו שטחי הגוף נעשו המקיפים צו, הם ששה, וצוה נאמר כי לצ"ח מעלהומטה
 ימין ושאלל פנים ואחור, או שטחי גוף אחד מקיפים צגוף צעל הלדדים הששה,
 והלדך שיהם שטחי המקיפים צו, הם לו מקום בשטחי האור המקיפים צלדס, ושטחי
 הגלגל המקיפים צשטחי האור, אצל הם כמו כן מקום לאור, וכן הגלגלים מקלחם
 מקיפים צמקלחם ומקום לו, אצל שטח הגלגל העליון כצד התצטר צמופת שאין חונה
 לו גוף, כי אם היה כן התחייב שהיה חונה לו גוף אחד וילך הדצד לטין תכלה, וא"כ
 שטח אחרון גופות העולם אינו מקום כלל, מפני שא"א שימלא צו גוף, וא"כ אם
 התצטר צמופת מליחות נמלא צאותו הלך יהיה מחוייב שלא יהיה גוף ואשר הוא כמעט
 מליחות שס הוא היפך מה שחשנו והוא נמלא וגוף, לא נמלא אינו גוף, וכצד נאמר
 צדעות הקדומות מלד וצדמות שעצרו כי אותם המקום הוא משכן לדוחניים, וד"ל האלוק
 ית' ומלאכיו, כי אותם המקום אינו צמקום הגופים, ולא יקיפהו זמן, כי כל מה שיקיפהו
 הזמן והמקום נפסד, ועל כן יתחייב שיהיה מה ששם זולתי נפסד ולא הויה, ואם
 יש צכאן נמלא הוא נכצד מכל הנמלאים, מהחיוצ שיוחס מהנמלא המוחש אל חלק
 הנכצד, והוא השמים וזה כלו יראה על שלמותו למעמיקים צחכמה, והנה התצטר
 מה כי קיום הלך מחוייב מלד הדת והשכל ע"כ. והסתכל עומק סנות מורנו ז"ל לאלף
 הענינים, כי הוא רמז לזה הענין צפ"ס"ע צמה שאמרוהו החכמים ז"ל שוכן עליו ולא
 אמרו שוכן צו? ויש לומר כי הוא ית' נמלא צשתי התחלות, כלומר צמסצה וצמדכו,
 וכן דוד ע"ה אמר: "אם אסק שמים שם אתה, ואליעה שאל הנך. ויש להתצוק כי אמר
 צשמים שם אתה. וצשאל שהוא המדכו אמר הנך, כי להיותם שמהם על יחס אחד.

פרק שלשים ואחד.

אמר מורינו ז"ל ובטבע האדם לאהוב מה שהודגל בו ותתחדש לאדם אהבה
 בדעות שהודגל ורובה בהם, וישנא לזולתן ולפי זאת הסבה יתעורר האדם מהשגת
 האמתות ויטה למה שהודגל בו, כמו שקרה להמון בגשמות ובדברים רבים
 אלקיים כל זה מפני ההרגל וסתרנות על פסוקים התישבה הגדלתם וההצדקה בהם
 יורה פשוטיהם, על הגשמות והדמיונים, אין אמתה בהם, אבל נאמרו על צד המשל
 והחרה. ע"כ.

ואמר ארס טו ופעמים רבות נאמין הפך האמת צדצדים האלקים מפני שהודגלנו
 לשמעו והודגלנו להלדיקו כי הדצד שהודגלנו לשמעו צזמן הילדות, נחשוב צו זולתו צמה
 שלא הודגלנו לשמעו הוא לחוק ואינו נודע ונוכל לעמוד על שיעוד רשוס הענהג
 והתצרות צהאמין הדצד או הפכו, כשיעיין האדם ענין הנמוסים, כי תמלא צהם
 מהיתרות, וצדדים דומים לכוצס, ומפני שהודגלנו צהם לא יעצד צלצ שיש ספק צהם.
 וזה

זה היא אחת מהסגות שנעלמה האמת מצמי אדם ע"כ. ולמי אומר ב"י כמו שימעור האדם מהשגת האמתית, מפני דברים בטלים שהודגל בהם צמעותו, כמו כן מי שלל הודגל בדברים התוריים, והודגל בדברי חכמה, יתעורר מהשגת דברים רבים אמתיים שחברו צמורה וידחיק אותה, ויטע להאמין מה שהודגל בו מדברי החכמה כמו שיקרה לדברים מצמי אדם.

פ ר ק ש ל ש י ה ו ש נ י ה .

אמר מודנו ז"ל דע אהה חמעין במאמרי זה שיקרה בהשגת השכליות מצד שיש להן תלייה בחומר, דבר דומה במה שיקרה להשגת החושיות. כי אתה כשתעין בעיניך תשיג מה שבכח ראותך, ואם תכריח עיניך ותפליג בעיון ותשתדל להביט במרחק גדול יותר ארוך סמת שיש בכח ראותך להביט אליו, או שתביט כתב דק מאד, או פתוח דק ואין בכח ראותך לראותו, ותכריח ראותך להביט בו היטב לא יחלש ראותך מהשיג הרבר בלבד, אלא יחלש עוד מהשיג הרבר מה שבכחך תשיגהו ויחלש ראותך, ולא תראה מה שהיה יכול לחשיגו קודם שתכריח ראותך, זכין ענין חמעין בחכמה, כי אם ירצה לחשוב ויכריח המחשבה תחלש מחשבתו, ואז לא יבין אפי' מה שבכחו שיבינהו כי ענין הכחות הגופניות כלם באיזה הענין ענין אחד, והדומה לזה יקרה לך בהשגות השכליות ע"כ.

והנראה לי כי ד"ל הכח החוש, כי לזה הכח תגיע החלשה, וע"כ אמר כי אם ירצה לחשוז חכמות המחשבה, וכן כתב אצלנו כי אם ישמש האדם כח מחשבתו מאד בדבר אחד יחלש כחו, ולא יוכל להצין דבר אחר שהיה צמחו להשיגו קודם לכן. עד שיתחזק כחו כנתחלה.

אמר אדם ע"ו צספר הנפש: וההעדד ההפעלות צחוש' וצליוד צשכל אינו שוה, הוא גדלה צחושים כי החוש לא יוכל שיחוש אחר"כ מוחש חזק, כאלו אמרת החוש החוזה מהקולות החזקים, ולא מהכנוכים מהגוונים החזקים, והדיחות החזקות, ידלו ולא יריחו, אצל השכל כשיצויר דבר חזק מהמושכלות לא יהיה ציודו למה שלמטה ממנו יותר חסר אלא נוסף כי החוש לא יתרוקן מהגוף וזה נצדל. — ואמר החכם המזכר וידלה שיש לחוש הפעלות מהנך הערוז, ואע"פ שהוא מועט ולא יראה צשכל דבר מזה, והרואה ע"ז כי החוש כשיחוש מוחש חזק, לא יוכל לחוש מוחש הוא למטה ממנו תכף שיחוזר מהמוחש החזק, מפני שיטאל צו אחר שיחוזר ממנו מדשמו, כמו חמעין לשמש, כי כשיחוזר ממנה לא יראה מה שלמטה ממנה מהגוונים, וזה ממה שיורה שזאת ההשגה חמדית, צעצור שהיא נאחזת צדשום הנשאר צה, ואחר שהוא נצדל מהמדה הפועלת, וכן יקרה צהקולות החזקים עם מה שלמטה מהם וכמו כן יקרה צכאצים, וע"כ אמר א פוק יט כי כשיתחדשו שנים כאצים צדבר אחד, יעלים הכאצ החזק הכאצ החלש, זה כי החוש יש צו ערוז מה לגוף, והשכל זולתי מתערצ כל עיקר ויתחייב להקשות על זה צמה שיקרה לשכל מהשני הנך שנוי הכחות הדמיוניים וצלצד החושנים כי יש לחושנים שתקרה לשכל

לשכל חולשה מזה הצד, ואין הדבר כן אלא במקרה, כי הכח החושב הוא כח מסוג הכחות החושיים, כי הכחות החושיים מצטרפים לכח המדמה והחושב כשיתעלם המוחש וכלם מסתייעים להמליץ דמיון הדבר המוחש, צעזעור שיעיין בו הכח המדבר הנדל, ויתצטרף עמו העין הכללי וישיגו ע"כ. — ואמר צן סיני והכחות המשימים בכלי יקרה להם מהתמדת התעשה שילאו מפני כי הכלים תלמה אותם התמדת התנועה, ויפסיד עוגם שהוא עלמם ועצמם, והדברים החזקים שהשגתם ציביעה יחלישו אותם, ואפשר שיפסידום צאור לראות, והכעם החזק לשמע, ולא יוכל החוש כשישיג החזק, ששיג החלש, כי הרוחה אור גדול לא יוכל לראות עמו, ולא תיכף לו, אור חלש, והשומע קול חזק לא ישמע עמו ולא תיכף לו קול חלש, ומי שטעם המתיקות החזק לא ידגש אחריו החלש. וזה הדבר צנח הסכלי צהפק, כי התמדתו וליורו לדברים שהם יותר חזקים, יועילוהו כח וקלות הקצול, לעה שהוא אחריהם, מעה שהוא יותר חלש, ואם יקרה לו במקלת העתים חולשה, תקרה לו זה להסתייע השכל צדמיון המשתמש בכלי שיחלש וחלש, ולא יסות השכל ואלו היה לצולת זה היה הווה תמיד וצד, והדבר צהפק. ע"כ. ואין ספק כי לא נעלם כ"ז ממורנו ז"ל, וע"כ אמר צסוף זה הפרק, ולא תדקדק מלות נאמרו צשכל צזה הפרק חולתו, כי הכוונה היסדה אל העין המכוון צו, לא להודיע אמתת מהות השכל, ואמר מלת תלייה, מפני כי החוש מועצע צחומר ואין כן השכל. וכך צכת צהחכם הנזכר כי שכלנו אינו צחומר, אלא יש לו תלייה צחומר. ע"כ. וצאור זה כי הנודות הנדלות אין להם תלייה צשום פנים, אצל השכל העיוני יש לו תלייה מה צחומר, מלך כחותיו שהם מסוג הכחות החושיים, כחושב והזוכר, כי אלו לא היה כן, היה כמו השכל הנדל מכל צד, אצל ההשגות החושיית תלייתן צחומר תלייה נמודה. — וככת צהחכם הנזכר צמקום אחר: והשכל אין לו קשירה צנח מנחות הנפש קשירת הצודה כמו כח שלא יהיה קשור צגוף לא יהיה קשור צנח מנחות הנפש הקשורים צגוף וכמו שאמר ארסטו ואלו היה קשור צנח מנחות הנפש, לא היה פועל אלא עם אותו הכח, ואילו היה כן לא היה משיג אותו הכח. וזה הוא מה שיסמוך עליו ארסטו צצאור כי השכל נדל. —

פרק שלשים וארבעה.

אמר מורנו ז"ל ואין במציאות זולת האלוך ית' ומעשיו כלם, והם כל מזה שיקיף עליו המציאות מלבדו, ואין שם דרך להשגתו אלא ממעשיו, והם המורים על מציאותו, ועל מה שצריך להאמין בו, כלומר מה שיחייב לו, או מה שישולל ממנו, וע"כ יתחייב בהכרח לבחון הנמצאים כלם, כפי מה שהם עליו, עד שנקת מכל דבר ודבר הקדמות אמתיות, יועילו במבוקשינו האלקיים, כי כמה הקדמות יוקחו מספר המספר, ומסגולות התבניות התשבוריות ונקת דאיה מהם על דברים נרחיקם מזה האלוך ית' ותורתנו הרחיקתם על כלל הדברים. ע"כ.

ובן מלאנו הקדמונים היו מתעסקים צחכמות הלמודיות מפני זה הדבר שזכר מורנו ז"ל, ולא היתה כונתם צחקרם אותם ידיעת עצמיהם צלנד, אלא לעלות ממנה לדיונה

לידיעה אחרת היא יותר מעולה. כמו שאמר חכם תשזורי קדמון מאד, צחקרו תצנית תשזורי היה עמוק וכשהשיג אותו שמח שמחה גדולה, ואמר כי כונת החכם שחדש אותו התצנית היתה כונה כללית, כי אותו התצנית הוא מקיף למקלתו, כמו הדברים הכללים, ובעלם הדומי שהוא אחד מדובק ומתעטף קלתו על קלתו. — ואני אכתוב כאן ענין אחד מהמספר, וענין אחד מהתשזורת, להיותם ראיה על מה שדמו מודנו ז"ל.

אמר המעינים צחמת המספר, כי סגולת האחד האמתי, שאינו מתרצה מחק זה (תרצה צנים) כי כשתרצה אחד צאחד לא ילא לך אלא אחד, ואם תכה זה האחד צאחד לא ילא לך אלא אחד, וכן לעולם. וא"כ אינו מתרצה אלא עומד צעמו, אחר כי לא יקבל הדנוי, אצל אס תכה שנים צנים, ילאו לך ארבעה, והארבעה יהיו ששה עשר, וכן יתרצה עד אין חקר; וזה הענין כלומר שהאחד מלך שהוא אחד, לא יתחלק ולא יתרצה, יתצאד מתצנית תשזורי, והיא התצנית העגול שמקיף צו קו אחד, והוא קו המסצה כזה ⊖ כי הקו לא יתחלק ולא יתרצה, כי אס יחולק או יתרצה צפעל לא יהיה קו מסצה, ויצטל אהרותו, ואין כן הקו האחד הישר כי יחולק ויתרצה, ולא יצטל אהרותו אלא הנשאר ממנו יהיה קו אחד ישר. וליור אלו הדברים ואמתתם, הם סיוע גדול להשיג האמת, כ"ס חקירת עלמי הנמלאים, פי ידיעתם הנעה לעמוד על האמת צדברים האלקיים, וע"כ אמר מודנו ז"ל כי יתחייב צהכרח לצחון הנמלאים בלם, ואמר אצל עניני התכונה הגלגלית וחכמת הטבע, איני דואה שיסתפק עליך שהם דברים הכרחיים, צהשגת יחס העולם להנהגת האלוק ית', היאך היא על האמת לא כפי הדמיונים. ע"כ יש להסתכל צזה שאמר מודנו כי צידיעת חכמת הטבע וחכמת התכונה, ידע האדם אמתת הנהגת האלוק ית' לעולם. — ואמר אדס עו' וההתחלה הליור צשכל' ופירש החכם הגזכר כי ד"ל, כי התחלת זאת התנועה הנמאלת לבוף הגלגל היא הליור צשכל, ויניע המניע הראשון, שאינו מתנווע המתנווע הראשון, כמו שיניע החושק לחשוק מצלתי שיתנווע החשוק, והוא יניע מה שלמטה מהמתנווע הראשון, צאמלעות המתנווע הראשון, שהוא הגלגל הראשון למה שלמטה ממנו משאר הגלגלים, כי השמים הראשונים יתנוועו מזה המניע צחשוקה אליו, כלומר שיתדמו צו כפי היכולת, כמו שיתנווע החושק להדמות צחשוקו, ויתנוועו שאר הגלגלים על צר החשוקה, לתנועת הגלגל הראשון, וע"כ היו לשאר הגלגלים תנועה כפולה, כלומר ממזרח למערב וממערב למזרח. ומה שלמטה מהגלגלים יתנוועו צאמלעות אלו התנועות, וההויה וההפסד יפעלו אותם התנועות הכפולות, שהן צו כנגד צו, אצל דצקותם יהיה צתנועה האחת התמידית, ומכאן תמלא השגחת האלוק ית' צכל הנמלאים, והיא שמירתם צמין, כי אי אפשר צהם שמירתם צאים, והדואים שהשגחת האלוק ית' קשורה צאים ואים הם לודקים מלך, ומלך אינם לודקים, הם לודקים, מפני שלא ימלא לאיש מן האישים ענין הסוגל צו, והוא כמלא לכת מאותו המין, וא"כ האומרים כי האלוק משגיח צאישים, הם לודקים מזה הלך, אצל ההשגחה צאים צענין שלא ישתתף צה זולתן, זה דצר לא יחייב אותו החסד האלקי ע"כ.

ואמר צן סיגל וחכמת התכונה כונתה הקלוית. היא ידיעת האלוק ית', וידיעת המלאים הדומים וכתותיהם, וידיעת הסדר צהדכצת הגלגלים, א"א להגיע אליה אלא צחכמת התכונה, וחכמת התכונה לא יגיע אליה אלא צחכמת ההשגחן והתשזורת ע"כ.

ה

אמר מורנו ז"ל ואי אפשר בהכרח למי שירצה השלמות האנושי מבלי שיתנוע בתחלה במלאכת ההגיון ואח"כ בלמודיות על סדר, ואח"כ בטבעיות, ואח"כ באלקיות ע"כ.

ואמר אדם טו ויש מצוי אדם יצקו מופת בכל דבר כמו צנחניות, ולא יקבלו דבר צלל מופת, והם המתעסקים בלמודיות בלבד. ויש מהם מי שיספיקם כשיתנו להם דאיה מדברי המפורסמים שיעידו עליהם הכל, ויש מהם מי שיספיקם כשיתנו להם דאיה מדברי המשוררים ויש מהם מי שיזיקום הדברים המדוקדקים, כי לא יוכלו לקבלם, כי הם רואים כי דרך הדקדוק בכל דבר הוא נמוע, וכמו שהדקדוק צמח ומתן מבונה, כן הדקדוק צדדים. ומפני חלוק דרכי הדקה ינטרך האדם קודם העיון צחכמות, להרגיל עצמו במלאכה שתועיל ידיעת כל דרך מאלה הדרכים והיא מלאכת ההגיון ע"כ. —

וכתב החכם הנזכר, וצטע האדם שישיג החכמות העיוניות, צמה שגור עליו מתחלה להשכיל המושכלות. ואלו היה משיג החכמה העיוניות צלל הקדמות, היו ההקדמות הראשונות צו לצטלה, כמו שאלו היו הצ"ח יכול להלך צלל דגלים, היו הדגלים צו לצטלה, והטצע ימאן זה. ואומר צכלל כי אם יגיע מושכל מהמושכלות העיוניות צזה המין, היא צמקדה מעט. וע"כ א"א שתלם מהם מלאכה עיוניות, אלא אם יאמר אדם, שיש צעולם מין מצוי אדם, ישיבו החכמות העיוניות צלל למוד. וזה המין אם הוא נמלא, הם אנשים צשתוף השם, והוא יותר דאף שיהיו מלאכים משיהיו אנשים, וידעה שזה נמוע. ע"כ. — וכתב צן סיכא. ואין דבר מהילדות האנושיות, צלל ינטרך לו קודם הכנת זה הכלי ע"כ. וד"ל חכמת ההגיון. — וכתב צ צמקום אחר, ויש אדם עצמו צן מאוד ידע כל דבר, ותהיה נפשו נעזרת צחזק הזכות, וחזק הדצקות צהתחלות השכליות, ויהיה לו קצול מהשכל צכל דבר, ויש מצ"א צלל ינטרכו צהדצקס צשכל הפועל, להרגל למוד, אלא כאלו הם יודעים כל דבר מעצמם, ונריך סיחרא זה הענין שכל קדוש, והוא מעולה מאוד, לא ישתתפו צו כל צמי אדם, ואמר, ואפשר שיהיה הכח השכלי מוק צמקלת הנפשות צהקין, והדצקות השכל הכללי עד צלל ינטרך להתיגע, אלא יספיקהו ההתעוררת והנצואה, וזה יקרא דוה"ק, ולא הומן צזה המעלה צלל הנציא ע"כ, וכבר אמרו מחכמי המחקר, כי מה שיגיע מזה לנציאים, יגיע כמו כן למקלת חכמים, אלא כי מה שיגיע לנציאים הוא יותר עלום. — והנראה לי כי לא דיבר מורנו ז"ל אלא צשלמות המושג מנד חקירת הנמלאים, לא המושג מנד השפע האלקי, והוא המסוגל ציחידים מצוי אדם, וע"כ אמר למי שירצה השלמות האנושי. —

פרק שלשים וחמש

אמר מורנו ז"ל זה השעור יפיק לקטנים ולהמון בישוב דעותיהם, שיש שם נמצא שלם לא גוף ולא כח בגוף, הוא האלוק י"ת, לא ישיגהו ענין מעניני החסרון, וע"כ לא ישיגהו הפעלות כל עיקר אבל הרחקת הגשמות וחלוק הדמות וההפעלות נומנו י"ה, הוא דבר שצריך לבארו לכל אחר, לפי מה שהוא, ולמסרו בקבלה

בקבלה לקטנים ולנשים ולפתאים חסרי היצירה, כמו שימסר להם בקבלה שהוא אחד ואין צריך לעבוד זולתי, כי אין יחוד אלא בכלוק הגשמות, ואין צריך ליישב דעת שום אדם על אמונת מקרי הגשם, כמו שאין צריך ליישב על אמונת חעדר האלוק י"ת, או השתוף בו או עבודת שלמטה ממנו ע"כ.

ודבריו שאמר כי סלוק הדמות לא צספר הנציאים צנאוד אלל הדחקת ההפעלות ממנו י"ת, יראה שאין לנלותו צהמון, כי אין צהם כח לצייר אותו, ולל יוסיפו צזה הדצר דעת, אלל שצוש, כי הם לל יציבו אלל דצר מוחש או עדומה, והדחקת ההפעלות ממנו י"ת לל יצייר אותו אלל מי שהגיע למעלת העיון.

ואמר החכם הנזכר כי יצטרכו ההמון לדעת מהתארים, מה שפרסמה אותם הדת ויודו צהם, ואין לריך לצאר אותם להם כי החכם לל צאר אותם ע"כ.

ועוד כי רצים מההפעלות ההכרחיים צשפע האמונה, ולל תתקיים צלתם, ולס יסולקו תסולק האמונה מההמון, וע"כ י"ל כי לריך שינחו להם אותם הדצרים כפשוטן, ולהעיד שאינם כפשוטם למי שרלחי להעיד אותו ע"ז, כמו שזכר הול צפ' כ"ח מהחלק השלישי, כי יס אמונה הכרחית צסלוק החמס. והנה מה שזכר מזה צזה הספר, היה סצה שיסתצטו צו מקצת מהדצרים שלל עיינו אלל צתלמוד תורה צלנר, על שחצטו שזה הספר סותר דצרים רצים שזכרו צתורה ודצו המחלוקת צימיהם ע"ז. כ"ס שיקרה להמון העם יותר וכתצ צפ' כ"ח ולריך להאמין שהם תארי פעלים, או להודות על שלילת ההעדדים, וזה הענין לל יפורסם להמון, אלל זה המין מהעיון נלות ציחידים, וזה הענין הול מצולר ממה שכתצ צתחלה צפ' ל"צ. כי סס כתצ כי ההתחלה צו החכמה תציק מאוד, ואמר כי לריך לחנוך הקטנים וקלרי הדעת כפי השגתם, וידוע כי הדחקת ההפעלות והסנוי מחכמת האלקות. וע"כ נראה לי כי אין לריך להעמיק צתארים, אלל די צמה שזכר צספרי הנציאים שהוא אחד ואין כמוהו, ואין לו צנצדאים דומה ולל ערך, נאמרו אל מי תדמיון אל? ומה דמות תערכו לו? אין כמוך צאלקים, וזה יספיק להמון גם לחכמים, כי זה כולל כל מה שאמרו חכמי לצ צפרט. — וכצר אמר חכם אחד מחכמי המחקר, כי חקינות התארים סכנה גדולה, והחכמים כללו כל מה שלריך שיאמר צהדחקת התארים צאמידה אחת כי אמרו דצדה תורה כלשון צני אדם. וכתצ רצינו ז"ל כי זו האמידה כוללת הפירושים כלס הנתלים צזה המין.

וכתב צן סי כ"א. ואין לריך להעריך ההמון צשום דצר מדיעות האלוק י"ת, אלל שהוא אחת ואין דומה לו, ואין לריך להעדיחם שיאמינו שאינו מתחלק, ושאינו מחון העולם ולל תוכו אלל דצר מזה המין, כי זה ישצש עליהם הדת, כי אין כח צהם לצייר זה הענין, אלל יכצו או יהיה סצה למחלוקת ומנעום מהמעשים המדיים ע"כ. וידוע כי דוצ צני האדם — אלל היחיד — הודגלו להאמין המפורסמות, ויחצצו שהן האמת צלנר, ומפני זה לל יקצלו הדצרים העיוניים הוופתים. ואמר ארס עו ואין כל אחד מצ"ל ישמשו עמס התופת דצדדים העיוניים, מפני שיש מצ"ל מי שדולה לחלוק על המפורסמות, והן הפך האמת. ובשימשו עמו הדצרים המפורסמים, יספיקו צקלות, או מפני שחצצתו אינה מוכנת לקצל התופת כלל, או מפני שא"ל לצאר לו התופת צאותו

צלותו הזמן המועט, אשר יזקק ממנו שיפול הכלדקס צו, וע"כ ילטרך שתושס הכלדקס
צדנרים, צמוקדמות המסתתפות צינינו וצינו, והס צדנרים המצונמים.

פ ר ק ש ל ש י ם ו ש ש ה .

אמר מורנו ז"ל דע כשתשתכל כל התורה, וכל ספרי הנביאים, לא תמצא
לשון חרה אף ולא לשון כעס, ולא לשון קנאה, אלא בע"ז בלבד. ולא תמצא
שיקרא אויב ה', או צר או שונא אלא בע"ז בלבד. ואמר ועברתם אלקים אחרים, וחרה
אף ד' בכם פן יחרה אף ד', להכעיסו במעשה ידיכם, כעסוני בהבליהם, כי
אל קנא ה' אלקיך, מדוע הכעיסוני בגלוליהם, מכעס בניו ובנותיו, כי אש קדחה
באפי, נוקם הוא לצדיו, ומשלם לאויביו, ומשלם לשונאיו, עד הורישו את אויביו,
אשר שנא ד' אלקיך, כי כל תועבת ה' אשר שנא, וזה הרבה מאד. אבל כשתחפוש
אותו בכל הספרים תמצאתו. ואמנם באו בספרי הנביאים בזה, החזוק העצום,
בעבור היות זה הדעת בטלה נתלית בו י"ת, כלומר עבודת ע"ז. כי אין נטות מי
שהאמין כי ראובן היה עומד, בעת שהיה יושב, מהאמת, כנטות מי שהאמין
שחשמש מהאש, או שהגלגל חצי כדור והרומה לוח, ואין נטות זה השלישי מהאמת,
כנטות מי שהאמין כי המלאכים יאכלו וישתו והרומה לוח, ואין נטות זה הרביעי
מהאמת, כנטות מי שהאמין חיוב עבודת דבר זולתי האלוק י"ת, כי כל מה שיהיה
הסכלות והכפירה תלוי בדבר עצום, כלומר במי שיש לו מעלה קימת במציאות,
יהיה יותר עצום, מהתלותו במי שיש לו מעלה למטה ממנה, וארצה לומר בכפירה
שיהיה מאמין הדבר, על חלוף מה שהוא עליו, וארצה לומר בסכלות סכלות מה
שא"א ידיעתו, כי אין סכלות מי שסכל מרידת מחודד האצטוונה, או סכל כדורית
השמש, כסכלות מי שסכל אם האלוק נמצא, או שאין לעולם אלוק, ואין כפירה
מי שחשב כי מחודד האצטוונה חציה, או שהשמש איננה מסיבה, ככפירה מי
שחשב שהאלוק י"ת יותר מאחד. ואתה יודע כי כל מי שעבר ע"ז לא יעבוד אותה
מפני שיחשוב שאין אלוק זולתה, ולא חשב אנוש לעולם מהחולפים, ולא ידמתו
מתבאים, כי הצורה שיעשה אותה מהמתכות או מהאבן והעץ, שאותה הצורה
עשתה השמים, והיא מנהגת אותם, אלא עובדים אותם על צד שהיא דמיון לדבר,
היא אמצעי בינינו ובין האלוק י"ת, כמו שבאר ואמר, "מי לא יראך מלך הגנים"
ואמר ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי, ירמוז אל הסבה הראשונה אצלם. וכבר בארנו
אותו בחבורנו הגדול. וזה ממה שלא יחלוק בו אחד מאנשי תורתנו, אבל עם היות
אותם הכופרים מאמינים מציאות האלוק, מאחר שנתלית כפירתם בחיוב הוא לו י"ת
בלבד, ר"ל העבודה והרוממת. כמו שאמר ועברתם את ה' וכו' בעבור שיתקיים
מציאותו באמונת ההמון, וחשבו אותו החיוב לזולתו, והיה אותו הדבר מצריך
להעדר מציאותו י"ת מאמונת ההמון, כי לא ישיגו ההמון אלא בעילות העבודות,
לא עניניהם ולא אמתת הנעבד, והיה אותו הדבר מחייב שהיו ראויים להמיתם, כמו
שאמר הכתוב לא תחיה כל נשמה. ובאר הסבה, והיא הסרת זו האמונה הבטלה,
בעבור

בעבור שלא יפסידו בה השאר, כאמרו ולא ילמדו אתכם וקרא אותם אויבים ושונאים וצרים, ואמר כי כל עושה אלה מקנא ומכעיס ומעלה חימה וא"כ האיד יהיה ענין מי שנתלית בפירתו בעצמו, והאמין אותו על חלוף מזה שהוא, כלומר שלא יאמין מציאותו, או שיאמינוהו שנים, או יאמינוהו גוף, או יאמינוהו הפעליות, או ייחס לו איזה חסרון שיהיה, כי זה בלי ספק יותר רע מעובר ע"ז, מפני שהוא מטיבה או מריעה כפי מה שהוא חושב ודע אתה כי כשתאמין הגשמה או ענין מעניני הגוף אתה מקנא ומכעיס וקודח אש וחימה, ואויב ושונא וצר, יותר רע מעובר ע"ז במאוד, ואם יעבר בלבך כי מאמין הגשמה יש לו התנצלות בעבור היותו רוצה עליו או לסכלותו וקוצר השגתו, כמו כן צריך לך שתאמין בעובר ע"ז, כי הוא עובר לסכלותו וקצור השגתו, או לתרבות מנהג אבותיהם בדיהם. וא"ת שפשוטי הפסוקים ישליכום בזה הספק, כמו כן דע כי ע"ז אמנם הצריכהו לעבור אותה, דמיונים וציורים חסרים ואין התנצלות למי שלא יקבל מהאמתיים המעיינים, אם היה מקצר מהעיון, כי אני לא אומר שהוא כופר למי שלא יביא מופת על הרחקת הגשמות, אלא אומר שהוא כופר מי שלא יאמין הרחקתו, וכש"כ במצוא פי' אונקלוס, ופי' יונתן בן עוזיאל ע"ה שמרחיקים הגשמות. מה היה כוונת זה הפרק ע"כ: (העתקתי כל זה הפרק צעזעור היותו עהפדקים שתועלתם גדולה). —

ואמר החכם הנזכר כי כשעור גדול הנמלא יגדל צחקו, שהוא הסכלות צו. ועל כן אמרו כי השתוף חמס גדול. ע"כ. —

ויש טועמים עליו כמה שאמר שלא תמלא חרוץ אף אלא צע"ז, כי מלאנו חרה אפי צד ויחד אף ד' צמשה, אצל לשון קנאה הוא כמה שאמר (וכן אמרו חז"ל צמחילתא אצל צקנאה אפי נפרע מע"ז אצל אפי חנון ורחום דצדדים אחרים). — והנראה לי כי טענתם אינה טענה כי מה שאמר דצינו ז"ל, הוא כשהם דצדי ה' צה' כמו וחרה אפי ויחד אפי צכס, וחרה אף ד' צכס כי הוא מדצד צעד השם צה' וחרה אפי צד הוא כמו כן מהענין שזכר. כי מפני שהיו סוצדים דעות שאינן נכונות צחק השם צה', אמר חרה אפי צד.

ובתב ארס טו כי העמידה על האמת צהתחלות סצה לעמוד על האמת דצדדי דציס, כמו שהטעות שיקרה צהן הוא סצה להטעות דצדדים דציס, והוא כטעות שיקרה צלס הדך שהוא סצה שיטעה האדם טעות גדול, כי כל שירחק מהתחלת הדך, יוסיף עוות עד שילך. לכוון מה שלא כוון אליו וכו' כן הדצד צטעות שיקרה דצדדים שהם כמו התחלות דצדדים דציס ואמנם היה כן מפני שהתחלות הן צכח כל הדצדים שהן להם התחלות, ולכל מה שתהיה ההתחלה כמה גדול יהיה הטעות צה סצה להטעות טעות גדול. — ואומר כי אם היה הטעות דצדדים שהן התחלות לדצדים אחרים, סצה לטעות טעות גדול, כ"ס וכ"ס שיהיה הטעות צהתחלת כל ההתחלות, סצה לטעות צכל הדצדים, ושתהיה האמת נעדרת לגמרי, ושהיה פונה להפך האמת צכל אמונותיו, כמו שקרה לדציס שהם צודים מלצס דעות ואמונות אין להם עיקר, אצל הן כנגד האמת, וידוע כי יש דצדים שידיעתם הכרחית צאמונה האמתות, ואם לא תגיע לאדם אותה הידיעה, אין לו אמונה אמתית. ואין לו שלמות אמתית צידיעת פליסת האלוק ית' ויחודו שאינו משתנה צסוס לד מצדי השנוי, וידיעת מליאות המלאכים, ושהם נצראיו הקיימים שלא ישתנו;

למא

ויש דברים שדיעתם משלמות האדם, אבל אינה הכרחית בשלמות האדם כמו הראשונה. והיא זקוקה השמים ולצאויהם ושלא תשיגש שנוי משנוי צעלי החומר, וכדיעתו טבעי הדברים הטבעיים המשתנים, וסודות המליאות, כי ידיעת זה והדומה לו, היא הלכה דרך להגיע לשלמות האמת; ולפ"ד רוצ חכמי המחקר, לא יתכן שיהיה האדם שלם זקוקה הראשונה, אם לא תקדם לו זאת הזקוקה, שהיא ידיעת טבעי הדברים הטבעיים, כי היא לפי דעתם המדרכת לזקוקה הראשונה; אלא כפי מה שזא דברי החכמים ז"ל, האדם יהיה שלם זקוקה הראשונה ויהיה סכל זקוקה טבעי הדברים המשתנים. כאלהם. רצ יוסף הוה תמי מעשה מרכזה. סני דפומצדיתא הוה תמי מעשה צדאשית. אמרו ליה ליגמריקן מעשה מרכזה, אמר להו ליגמריקן לי אתון מעשה צדאשית צדישא, צתר דאגמרוהו אמרי ליה ליגמריקן מעשה מרכזה, אמר להו תכינא צהו דצט וחלצתחת לשונך, ר' אצהו אמר מהכא, כצטים ללצוסך, אל תקרא כצטים אלא כנושים דברים שהם כצטונו של עולם יהיו תחת לשונך. — ואפשר כי מה שאמרו חכמי המחקר הוא ככון צחק האנשים שהשגתם ע"פ החקירה צלצד, אבל הכזיאים ע"ה והדומים להם מהמדברים מרוה"ק, השפע השכלי ישפיע עליהם מאין חקירה, וכן על החכמים ז"ל המקצלים מהם. ויש ללמוד מזה המעשה ענין גדול, והוא כי יתכן שיהיה האדם חכם צמעשה צדאשית, ולא יהיה ראוי למסור לו מעשה מרכזה, ואם אינו ראוי למסור לו מעשה מרכזה, לחכם צמעשה צדאשית כאלא יהיה ראוי, כ"ש לשאר צמי אדם שלא למדו חכמה. — ויש דברים שדיעתם אינה הכרחית לאדם אלא מלך שהם מחדדים השכל, וידיעתם על דרך העלוי צחכמות הלימודית, וזכר מהם ענין אחד, והוא מרת מחודד האלצטונה, כי צמאמר שמים עשר מספר אוק לידו'ס צתשצורת, התצאר כי מרת האלצטונה שלישייתה, וזה הוא לשוננו שס, כל אלצטונית עבולה שוה השתי קלוות והעווי יהיה מחודד שלישייתה והאלצטונית כמוהו שלשה פעמים, והסתכל צמה שזכר מורנו ז"ל צאלה הענינים, כי הם כללים תחתיהם פרטים דנים. בי הסכלות או הכפירה צסצה הראשונה, או חיוצ עזודתה לצולתה היא חסרון כמוהו, והוא נוטה מהאמת צכללה ולמטה מזה הסכלות צמליאת המלאכים, וכל דבר שאינו גופני, ולמטה מזה הסכלות צגופים הטבעיים, ולמטה מזה, המאמין הכוז שהיא אפשרי, ולמטה מזה הסכלות צדברים למודיים שאינו נחשצ לסכלות.

פרק שנים וארבעים.

אמר מורנו ז"ל כי שם חיים ישמשו אותו בקניית החכמה, והיו חיים לנפשך כי חיים הם למוצאיהם, וכפי זה נקראו הרעות האמתית חיים, והרעות הנפסדות מות, אמר ית' ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב, את המות ואת הרע הנה באר כי הטוב הוא החיים, והמות הוא הרע.

ובאר אותם ואמר צסוף זה הפרק ודע זה, להעיר על כוונתו ולדעת כי ידיעת האמת חיי הנפש והסכלות והכוז מותה. ואמרו החכמים ז"ל מדצה תורה מדצה חיים. ואמר ארסטו והיטד יחיה חיים אלקים וכפי שיעוד נעותו אל היושר צעצע כי יעשה

יעשה דברים מחיים אותו, ולא מרו מקדמוני חכמי המסקר, כי יתחדשו לאדם חיים צזה העולם. כשיתגלו לו סודות העולם העליון, כי הוא כל מה שיסקיף על דבר מסודות זה העולם ידע צמה שיתגלה לו ידיעה אחרת מסודות אותו העולם. ויצקש אותו ויוסיף צאותה הידיעה שידע אותה קרונה מאותו העולם ומהצדק ית' מה הוא מדוש החיים צזה העולם, והשאלות צאותו העולם, ודמיון זה הראות כלומר החוש המשותף, כשיציע לצורה נאה ישמח צה שמחה חזקה לא שאלות שמחה כלה לצורת אותו הדבר הנאה, אלא אותה השמחה שהוא נכח הצורה הדומניות, אשר אלל המציד הדומנית הפשוטה, ויציע לא הצורה, עם אותה הצורה ואז יתחדש אודה ויצדקו כלונותיה ע"כ. — ומורנו ז"ל הקדים זה להודיע מה שיצאל מהדעות האמתיות. הם חיי הנפש והסצה שתשאל, ואלל אלה החיים דמו צחיים המכרים צפ' ס"ט. ע'.

פ ר ק ש ב ע ה ו א ר ב ע י ם .

אמר מורנו ז"ל כבר בארנו פעמים, כי כל מה שידמוהו ההמון חסרון, או אפשר לצידו בחק האלוק ית' לא השאלוהו ספרי הנביאים לו ית', ואע"פ שמשפטו כמשפט הדברים שהשאלו לו וכו', ואתה יודע כשתדקדק כי משפט הכל משפט אחד, ושבצר שירוחק ממנו המשוש והטעימה, באותו צד בעיני ירוחק ממנו הראות והשמע וההרחה, כי הכל השנות גופניות והפעליות וענינים משתנים, אלא שמקצתם יראה חסרונם, ומקצתם יחשבו שהם שלמות. כמו שיראה חסרון הרעיון והדמוי, ולא נראה חסרון ההסתכל וההתבונן ולא הושאל לו רעיון שהוא הדמוי, והושאל לו מהשבה ותבונה, ואמר אשר חשב, ובתבונתו נטה שמים. ע"כ.

ולא חכר למורנו ז"ל, אם לא כאשר דמיתי כן היתה, והנח החושצ לפי דעת חכמי המחקר, כח גופמי כמו המדמה והזוכר, וע"כ יש לו מקום מיוחד, וזה ידוע מלד החקירה כי הם השגת גופניות, ויש להם תנועה אפילו המחסנה, וע"כ השיצ א ד ס ט ו למי שאמר שאין תנועה, כי דעתו זאת התנועה והנח הזוכר כח פרטי יקדמו לו שני כחות החוש והדמוי.

וכתצ החכס הנזכר ומיונקוק כח המדמה, הזוכר והסומד. ומיונקוק המדנר ומסרתיו, והחושצ והנח החושצ אלל א ד ס ט ו כח מכיר והוא פרט, כלומר שהוא מכיר ענין אישי לא ענין כללי, כי כנר התצאל כי הנח החושצ אינו דנר, אלא הנח המכיר ענין הדנר המוחש מללמו המדומה, והנח המכיר ארנע מדרגות, הראשונה החוש המשתתף, והמדמה, והחושצ, והזוכר. וכתצ צן סינא כי אלו הנחות כלס לנפש אחת והס מסרתים לנפש, וכח המדמה יקדל צהיקס אל הנפש החיונית מדמה, ויקדל צהיקס אל הנח המדנר חושצ, והנח המדמה והחושצ והזוכר אללו כחוש לנפש החיונית, וע"כ היו אלה מקומות מיוחדים צמוח. וכחוש יכיר הדנרים הפרטיים והאישיס, והזנרת והדמיון שומרים מה שמציא אליהם החוש מהפרטיים, והדמיון שומר הצורה והזנרת

יטמור

ישמור הענין הלוקח עמו ע"כ. — דמיון זה כי עזע הכמות הכללי שישיגהו השכל, לא ישיגהו הכח הזוכר. אלא הוא זוכר כמות מוגדר, שכזר חשז אותו דמיו, וע"כ זה הכח היא פרטי, ומלטרך צפעלו שיקדמו לו הדמיו והחוש.

פרק שנים וחמשים.

אמר מורנו ז"ל והתאר המורה על טהות הדבר וכו', ואמרנו מדוחק שהאלוק ית' אין לו סבות קודמות עליו הן סבות מציאותו ויתואר בהם, וע"כ התפרסם אצל כל אחד מהמעיינים המדברים למה שאומר כי האלוק ית' לא יוגדר ע"כ.

ואמר ארסטו והגדלים הם לכל פה שיש לו יסוד או מוחש או מושכל, כמו הדגרים הלמודיים, אבל פה שאין לו אחד מאלה השני סודות הוא אחד, ומה שנמצא מהם צמספר הוא צמקרה, ואמר כי הצורה המוחלעת זולתי, הווה ולא נפסדת, ואין לה גדר יודיע עלמה, כי הגדר הוא לדגרים המתהרס מהעזע, או פהמלככה, והם הפרטים הדמח להם.

וכתב החכם ר' שלמה צן בצירול ויש מופת חלקי ומוקדמותיו מהראשונים או מהשניים ואינו נמנע שיקרא זה מופת, ואע"פ שאין צו סוב ולא פרק, ויש מופת שאינו חלקי, והוא שמוקדמותיו מהסוגים והמיינים והפרקים והסגולית, ומי שאמר שאין צחכמה האלקית מופת אם דוגה לומר שאין מופת צחכמה האלקית כלל צנד מהצדדים, ואם דוגה לומר שלא ישמשו צחכמה האלקית מופת שאינו חלקי והוא המחוונר מסוג ופרק דגרו אמת אין חולק עליו ע"כ.

וכתב החכם הכזר ועמה שנאמר צגדר שהוא צעל חלקים, יראה שהגדלים הם למורכב, ושהצורה והחומר וכל הדגרים הפשוטים, אין גדר להם, אלא על נד ההמשלה וזהו שאמר הוא דגד ידוע צגדר האמתי, אבל אם ימצא דגד שאין דגרים קודמים לו, יש לומר שיתכן לגדרו דגרים המאחרים שאינם מודיעים אמתת עלמו. וכן מצאתי שכתב אצו לר אמר, וחלקי הגדר או קודמים על המוגדר, או מאחרים ממנו, ועמה שחלקי הגדר קודמים המוגדר, הם המודיעים עלם הדגד מפורק מזולתו, דגרים שצחם מציאות אותו הדגד צעלם ולא צמקרה, ושם הגדר נופל ע"ז יותר מנפלו על הגדר שחלקיו מאחרים מהמוגדר, ואם היה פהנמצאים דגד שא"א שימצא לו דגד קודם לו, אי אפשר להודיעו אלא צגדלים שחלקיהם מאחרים מהמוגדר ע"כ. —

ואמר החכם הכזכר והדגרים המוגדרים שנים מינים, מין אין לו דגרים קודמים עליו, ומאחרים ממנו. והמין הראשון הגדר צו יתחצר לעולם מהדגרים המאחרים, מאחר שאין קודמים עליו, דמיון זה מי צגדר האלוק ית' שהוא מניע העולם או שהוא צודת הכל ע"כ, והנראה לי מפני שאפשר לחשוב, כי זה וכיוצא צו, אע"פ שלא יודיע מהות הדגד הוא גדר ויוגדר צו הדגד, ע"כ אמר, וע"כ התפרסם אצל כל אחד מהמעיינים המצדדים למה שאמר כי האלוק ית' לא יוגדר. —

וכתב חכם ואם יאמרו כי המחוייב המציאות, וזולתו כמצאים, והמציאות נולל אותם, א"ב צגד בכלל עם זולתו תחת הסוג, וא"א שלא יפורק ממנו ויהיה לו

גדר: והתשובה כי המליאות יאמר עליו ועל זולתו צקדימה ואיחוד, והוא נאמר על העלם ועל המקריים, והנה אינו נאמר צהסנמה, וע"כ אינו סוג, וכשלא יהיה המליאות סוג, אם תלודף אליו שלילה, והוא אינו צמונח לא יהיה לו סוג, כי לא חוצד אלל שלילה פשוטה, והמליאות אשר אינו צמונח אשר לו ולזולתו מהעלמים אינו על דרך סוג, והעלם סוג לשאר העלמים. והתצאר מזה כי המחוייז המליאות אינו נופל תחת דבר מה צאמדות העשר, ואם אינו נופל תחת מאמר העלם איך נופל תחת המקריים, והאיך זה ומליאות הנאמדות נוסף על מהותם למקריהם והוא חוץ מהויותיהם ומליאות המחוייז המליאות צעל מהות — והנה נראה מזה כי מחוייז המליאות איך סוג לו ולא פרק, והנה איך גדר לו ע"כ. וכשיצ אל הפרק.

אמר מורנו ז"ל א"כ אין יחס בינו יתברך על האמת, ובין דבר מה הנברא ע"כ.

והוא כמו שאר היחוס והלדוף נמנעים צחקו י"ת, כי המלטרפים יוחס כל אחד מהם אל האחר, צענין אחד משתתף לשניהם, ימלא לכל אחד מהם, ואותו הענין המשתתף יקרא לדוף, ויאמר כל אחד מהם צהקש אל האחר, והמלטרפים הם שתי קלוות, והלדוף יוקח פעם מהאחד אל האחר, פעם מהאחר אל האחד, כמו המעלה והמטה שהם שתי קלוות, וכשיוקח ממטה למעלה יקרא עלייה, וכשיוקח ממעלה למטה יקרא ירידה — ואמר החכמים הנזכר כי נאמדת הלדוף דצד תפעלהו הנפש צנמלאים, ואלו לא היתה נפש לא היה לדוף, כמו שאלו לא היתה נפש כלל לא היה יחס. — ואמר ארס טו ויש לחשוב כי הלדוף קול צלצד, ואמר כי הלדוף יורה חסד משאר הנאמדות, ואיך לו צענמו הויה ולא הפסד כמו לעלם, ולא הפכה כמו לאיכות, ולא גדול כמו לכמות, ולא להעתקה כמו לאין, ולא תיץ ממיני השנויים, וחדושו נמשך לתנועה, וזה צו דצד מחוייז צהכרח, כלומר שיהיה חדושו נמשך לתנועה צמקדה, ודמיון זה כי לא ימלא קטן או גדול אלל אלל התנועה צנמות, ולא הויה ולא הפסד אלל אלל המתנועע צעלם ע"כ. ומפני שהיחס דצד תפעלהו המחשבה, ואיך לו מליאות מחוץ לנפשו, וכן הזמן והמספר הנפש תפעל אותם, אמר מורנו ז"ל אחרי כן ואילו היה צוניהם יחס, כלומר צין האלוק י"ת ונצדליו היה מתחייב שישגהו מקדה היחס, ואע"פ שאינו מקדה צענמו י"ת, אלל הוא על דרך כלל מקדה מה, ואחר כן אמר: ויהיה כלל כל מה שצזה הפרק כי הוא י"ת אחר מכל הלדדים, איך דצו צו ולא ענין נוסף על העלם, ושהתוארים משנוי הענינים הנספדים הנמלאים צספדים המודים עליו י"ת הם מלך דצו פעליו, לא מלך דצו צענמו ומקלתם להודות על שלמותו, כפי שנחשוב שהוא שלמות.

פרק חמשה וחסים.

מפני שזה הפרק מהפרקים המועילים שבזה הספר

עניני פלוסופי ראיתי להעתיקו כלו.

אמר מורנו ז"ל כבר קדם לנו במספר מקומות מזה המאמר, כי כל מה שיחייב גשמות, חתהייב בהכרח להרחיקו ממנו י"ת, וכן כל הפעלות ירוחק ממנו,

כי כל הפעלות יחייב השנוי, ושהפועל לאותם ההפעלות זולתו הנפעל בלי ספק, ואילו היה מתפעל בשום צד מצדיו ההפעלות, היה זולתו הפועל בו והמשנה אותו, וכן יתחייב בהכרח שירוחק ממנו כל העדר, ושלא יהיה שלמות מה נעדר ממנו פעם, ונמצא פעם אחרת, כי אם הונח היה שלם בכח, וכל כח יתחבר לו ההעדר בהכרח, וכל מה שיצא מהכח אל הפועל, א"א לו מבלתי מוציא זולתו נמצא בפועל יוציאהו, וע"כ יתחייב שיהיו שלמותיו כלם נמצאים בפועל, ושלא יהיה לו דבר בכח בשום צד; ומה שיתחייב בהכרח שירוחק ממנו עוד, הדמות באותו דבר מהנמצאים, וזה דבר כבר הרגיש בו כל אחד, וכבר פרסמו בספרי הנביאים ברחוק הדמות, ואמר מאין כמיוך ע"כ.

זה שאמר שהרגיש בו כל אחד. מפני שזה דבר מפורסם לכל, וכן אמרו חכמים ז"ל, ואתם מדבנות קדש, אות הוא זלזלותו. ואמרו דגול מדבנות מדובס הוא זרזבה שלו, מלך צדק ודס גזור, וזלזלותו גזור ממנו, הוא נאה, וזלזלותו נאה ממנו. אזל הקדוש צדק הוא וצדק שמו, אין כמוהו זלזלותו — — שאמר אין כמוך זלזקיס ד'!

אמר מורנו ז"ל. ויהיה עיקר הדבר, כי כל דבר יביא לאחד מאלו המינים הארבעה, יתחייב בהכרח להרתיקו מהאלוק ית' במופת מבואר. והם כל מה שיביא לגשמות, או מה שיביא להפעלות ושנוי, או מה שיביא להעדר, כמו שלא יהיה דבר בפועל, ואח"כ יהיה בפועל, או מה שיביא לדמות דבר מהנביאים. ואלה מכלל תועלת החכמה הטבעית ביריעת האל, כי כל מי שלא ידע אותן החכמות לא ירגיש בחסרון ההפעליות, ולא יבין ענין מה שבכח ומה שבפועל, ולא ידע היוב ההעדר לכל מה שבכח, וכי מה שהוא בכח יותר חסר מהמתנועע ליציאת אותו בכח בפועל, והמתנועע חסר בצדו למה שבעבורו התנועע עד שיגיע בפועל; ואם ידע אותם הדברים ולא ידעם במופתיהם, לא ידע הפרטים המתחייבים מאותם המוקדמות הכלליות חיוב הכרחי, וע"כ לא יהיה לו מופת באלוק ית' ולא בחיוב הרהקת אלו ממנו ע"כ. — והמתעסק בחכמות ידע אמת דברי מורנו ז"ל.

פ ר ק ש ב ע ה ו ח מ ש י ס .

אמר מורנו ז"ל ידוע כי המציאות היא מקרה קרה לנמצא, וע"כ הוא ענין נוסף על מהות הנמצא, זה הוא הדבר המבואר המחוייב בכל מה שיש למציאות סבה, כי מציאותו ענין נוסף על מהותו, אבל מה שאין סבה למציאותו, והוא האלוק ית' לבדו, כי הוא זה ענין אמרנו בעדותי' שהוא המחוייב המציאות מציאותו עצמו, ועצמו מציאותו, ואינו עצם קרה לו שנמצא, והיה מציאותו ענין נוסף עליו, אלא הוא נחויב המציאות חמיד, לא קרה שקרה לו, וא"כ הוא נמצא לא במציאות, וכן חי לא בחיים, ויכול לא ביכולת, וידוע לא בידעה, אלא הכל החד לענין אחד אין רבוי בו ע"כ.

וכתב החכם החכר ולאמרנו צדק שהוא נמלא, לא יורה על עמך נוסף על עצמו חוץ לנפש, כלאמרנו צדק שהוא מלוצן; ומלאנו שטעה צן סינא וחשז כי האחד עמך נוסף על העלם, וכן המליאות כלאמרנו שהדבר נמלא, ואין קיום לנמלא צו בעצמו והוא מאמר מתעה מאוד, כי זה יחייב לו שיהיה שם הנמלא מורה על מקרה משתתף לנאמרות חוץ לנפש, והיא דעת צן סינא, והאלו צעד אותו המקרה, כשיאמר צו שהוא נמלא, אם יורה על העמך הצדק, או על מקרה נמלא צאותו המקרה, ומלאו מקרים אין תכלה להם זה טעות, ואחשוב כי זה הענין הוא אשר אצו להרחיקו ממנו ית'.

וכתב אצונכר וסנת זה תנועה, כי שם הנמלא תכמתו צוד, והצוד יורה על מקרה, וע"כ אין לדיך שיוצן ממנו עמך מורה על מקרה, אלא ענינו מה שיורה עליו שם העלם ע"כ.

וכתב חכם והמליאות מקרה לנצרים כלם, והמהיות יקרה להם המליאות כסנה כי אין המליאות להם מעלמם, וכל מה שאינו מעלם הדבר, הוא לו כסנה, ועל כן היתה הראשונה מליאות צלא מהות נוספת ע"כ.

וכתב החכם הנזכר ולא יאמר הפלסופים שיש לראשן מליאות צלא מהות, ולא מהות צלא מליאות, אלא יאמר הפלסופים שהמליאות צמורכז תאר נוספת על עצמו, ושזה התואר קנה אותו מהפועל, והאמינו כי מה שהוא פשוט אין פעל לו, שזה התואר לו אינו נוסף על מהות ושאיין לו תאר שיהיה מחולף מהמליאות לא שאין לו מהות כל עיקר. ואמר עוד והדבר הרמז אליו דבר ומהותו דבר, ודמיון זה כי המים הרמז אליהם הם דבר, ומהותם הוא דבר אחר זולתי המים הרמז אליהם, וכן הדבר צדנים מהדברים, ואף על פי שאין זה צכלם, כי הדברים הפשוטים צמליאות והמהות צהם דבר אחר צענינו ע"כ.

אמר ומה שגריך שתדעבו, כי האחדות והרצוי מקרים קרו לנמלא מלך שהוא הרצה או אחד כצד התצאר זה צמה שאחר הטבע; וכמו שהמספר אינו נפש המספרים, כמו כן אין האחדות נפש הדבר המתאחד, כי אלו כלם מקרים מסוג הכמות המפורק ישיגו לנמלאים המוכנים לקבל כמו אלה המקרים. אצל המחויצ המליאות הפשוט על האמתה שלא תשיגבו הרצנה כל עיקר, כמו שהוא נמנע עליו מקרה הרצוי, כמו כן הוא נמנע עליו מקרה האחדות כלומר שאין האחדות מקרה נוסף על עצמו, אלא הוא אחד לא צאחדות וכלאמרנו צו קדמון מההקל מה שהוא מצואר נבלה, כי הנה הקדמון יאמר למה ששיגבו הזמן שהוא מקרה לתנועה הנמשכת לבוף, והוא כמו כן משער המצטרף, כי אמרן הקדמון צרוחצ הזמן כאמרן הארוך והקל צרוחצ הקו, וכל מה שלא ישיגבו מקרה הזמן לא יאמר צו על האמתה לא קדמון ולא חדש, כמו שלא יאמר צמתוקות לא מעוות ולא ישר, וע"כ כל מה שתמלאהו צספרים צמתארים אותו ית' צראשן ואחרת הוא כמו צמתארים אותו ית' צאון וצעק והכוונה צכל זה שלא ישיגבו שנוי, ולא יתחדש לו עמך צשום פנים, לא שהוא ית' נופל תחת הזמן, וכל מה שנאמר אחד ענינו דומה לו, לא שענין האחדות משיג לעצמו.

ע, א

פ ר ק ש מ ו נ ה ו ח מ ש י ם .

אמר מודע ז"ל דע כי תאר האלוק ית' בשללות הוא התאר האמתי שלא ישיגו דבר מן החקל ואינו חסרת בחק האלוק ית' כל עקר ולא עול, אבל תארו בתובים יש בו מהשתוף ותחסרון סח שכבר בארנוהו ע"כ.

ואמר ארס טו והשללות מתוארי הצורא ית' יותר לזקות מהמחיצות, כי כל מה שיחייב לו מהתארים לא ימלט מתארי העלם או המקרה, וצורא העלם והמקרה לא ישיגו תאר מתאריהם בעצמו, וכל מה שיטולל מעמו מהתארים הם לזקים צלי ספק ע"כ. והסתכל צמה שטעמו המכניס ז"ל לפי מעשה אפי נקרא. —

וכתב חכס. והפלסופים אמרו כי עלם ההתחלה הראשונה אחד. ואמנם יתדעו כשיזרוף דבר אליו, או לרופו לרזר, או לשלילות דבר מעמו, והשלילה לא יתחייב דבר בעלם השלול מעמו, ולא הזרוף יתחייב רצוי, וע"כ לא ידחיקו דברי השלילות ולא רצוי הזרופים, אצל הם משיצים כל אלו הדברים אל השלילה והלרוף וכשאומד הוא לרופו אל הנמצאים אחדיו, וכשאומד התחלה דומים כי מציאות זולתו מעמו והוא סנתו, והוא לרוף לעלילותיו, וכשאומד מחייב עמינו שאין עלה לו. — וכשיצ אל הפרק.

אמר ואחר זו המוקדמה אומר כי האלוק ית' כבר התבאר במופת שהוא מחויב המציאות ואין הרכבה בו, ולא נשיג אלא ישותו בלבד ולא מהותו, וע"כ הוא נמנע שיהיה לותאר חיוב, כי הוא ית' אין לו ישות חוץ למהותו שיורה התאר על אחד נזהם, וכ"ש שתהיה מהותו ישות מורכבת ויורה התאר על החלקים, כ"ש שיהיו לו מקרים ויורה התאר עוד עליהם, אין לו תאר חיוב בשום פנים ע"כ.

ואמר ארס טו צספר הנפש והאיש הרמזו אליו דבר, ומהותו דבר אחד, ודמיון זה כי המים הרמזו אליהם דבר אחד, ומהותם הוא דבר אחד זולתי המים הרמזו אליהם וכן הענין צרזים מהדברים, ואע"פ שאין זה זכולם כי הדברים הפשוטים המציאות והמהות צהם דבר אחד צענינו ע"כ. וכתב החכס ד' של פה צן בצירול כי הפועל בדאשן יש לו מציאות ולא מהות. ע"כ. —

וכתב חכס ואתה לא תדע הנעלם אלא צנדאה, ועמינו כי כל מה שתשאל האין בדבר? אין דרך להצינן אותו אלא כשנתן לך משל עמה שתראה צחוש הדאשן יודע תהיה תשוצתך כמו שתדע זולתך, והכוונה כי אתה לא תוכל לדעת דבר מהאלוק ית' אלא צהקש לדבר מנפשך, ותשיג מנפשך כי יתרונות השלימות אשר לדאשן ומחסרון אשר צך, ותדע כי מה שהצנת צחק הדאשן, יותר נכצד ויותר מעולה ממה שהצנת אותו צחק נפשך, ותהיה אמונה צנעלם צכלל, כי אותה התוספות לא תמצא צחקך, וע"כ אם יש לדאשן דבר אין לו דומה, כך אין דרך לך לדעתו כלל, וזה הוא עצמו, כי הוא מציאות צלא מהות והוא מקור כל מציאות, וא"ת היאך יהיה מציאות צלא מהות? א"ל שנתן לך משל ע"ז מנפשך, א"כ אי אפשר שתצינן אתת מציאות האלוק ית' ומהות אחד ואין זה דומה לו צזולתו, כי זולתי הוא עלם או מקרה, והוא ית' אינו עלם ולא מקרה, וזה הדבר אין המלאכים יודעים אותו, כי הם עלמים מציאותם זולתי מהותם, אצל מציאות צלא מהות אין לשום נמצא אלא לאלוק ית', א"כ לא ידע האלוק ית' אלא האלוק לצדו ע"כ.

ורצונו ז"ל תפס לשון אחרונים שאומר ומתכל וגו' שהוא מחויב המליאות, אבל לשון ארסטו לדודי אל גור שהוא הכרחי המליאות ויאמר על שלשה פנים, האחד כמוכרח לעשות הדבר, והשני שא"א שיהיה הדבר נמלא אלא צד נכפוש לצעל חיים שבוצר עליו הדם, והשלישי אשר א"א שימלא על זולתו הענין שהוא עליו, וצד המין מההכרח צלצד. יאמר בהתחלה הראשונה שהוא הכרחית, לא צענין שהוא מוכרח, ולא צענין שהוא מלערך לדבר לורך הכרחי. ונשיב אל הפרק.

אמר ואין צריך לשנוש אלו השוללות ולא ישולחו עליו כלומר שלא יאמרו עליו במוחלט אלא הצד שידעת שישולל מהדבר מה שאין דרכו שימצא לו, כמו שנאמר בכותל לא רואה ולא שומע; ואתה המעיין בזה המאמר הוי יודע כי אלו השמים והם גוף מתנועע. מדרנו אותו בורת ובאמה, וידענו שעורי חלקים מהם ורוב תנועותיהם, וילאח שכלנו כל הלאות מהשגת מהותם, עם היותינו יודעים שהם בעלי חומר וצורה, אלא שאינו כמו זה החומר אשר בנו, וע"כ לא נוכל לתאר אותם אלא בשמות שאינם מיושבים לא בחיוב המיושב, כי אנו אומרים שהשמים לא קלים ולא כבדים, ולא מתפעלים, וע"כ אינם מקבלים רשום, ואינם בעלי טעם ולא בעלי רוח והדומה לאלו השוללים, וכל זה לסכלותינו באומד החומר ההוא, והאיך יהיה ענין שכלינו כשישתדלו להשיג הנקי מהחומר הפשוט תכלית הפשיטות המחוייב שאין סבה לו, ולא ישיגהו ענין נוסף על עצמו, השלם אשר שלמותו שלילת החסרונות ממנו כמו שבארנו, כי אנחנו לא נשיג זולתי ישותו לבד, שיש נמצא אינו דומה דבר מכל הנמצאים שהמציאם, ולא ישתתפו עמו בענין בשום פנים ואין דבוי בו, ולא חולשה מהמציא זולתו, ויחסו לעולם יחס רב החובל לספינה ואין זה ג"כ יחס אמת ולא דמיון אמת, אבל הוא להיישיר השכל שהוא ית' מנהיג הנמצאים ומתמידם וישמור סדרם כפי מה שצריך. ע"כ.

זה הענין האמת שזכר, מלאנו שדמיונו לו המכמים ז"ל צמדשים. אמרו נתקצלו לו כל ישראל אלל משה, אמרו לו משה רצונו אמור איזו היא מדת כבוד שלמעלה, משל למה הדבר דומה לאחד שאמר מצקש אני לראות צדודו של מלך, אמרו לו לך למדינה ולתה דואה, נכנס וראה וילון פרום על פתח המדינה ואצנים טוצות ומרגליות, ולא היה יכול לזון עיניו מתנו עד שנפל, אמרו לו אם וילון פרום על פתח המדינה ואצנים טוצות ומרגליות, לא יכולת לזון עיניך עד שנפלת אלו נכנסת למדינה על אחת כמה וכמה, לכך נאמר וצגאותו שחקים.

ואמרו עוד השמים מספרים כבוד אל, לגבור שנכנס למדינה ולא היו יודעים מה, כמו אמר להם פקח אחד, מאצנא דהוא מתגושש אתין ידעין כמו כן מן השמים אנו למדין מה כמו של הקצ"ה. א"ר יהושע צן לוי לפי שנאמר הלל את השמים ואת הארץ אני מלא, יכול שכבודו מלא העליונים והתחתונים, שנאמר כי אראה שמיך מעשי אלצעותיך, אין צדק אלא משמוש ידיו של הקצ"ה משל למלך שפרש וילון לפתח פלטון שלו, אמר המלך כל מי שהוא חכם יאמר מה השלמה הזאת, וכל מי שהוא עשיר יעשה כמותה וכל מי שהוא גבור יצא ויגע צה. כך הקצ"ה מתח את השמים כדוק זה של עין, שנאמר הכוטה כדוק שמים, אלא שפרשו כמין וילון, אמר הקצ"ה כל מי שהוא חכם יאמר מה השלמה הזאת, וכל מי שהוא עשיר יעשה כמותה, וכל מי שהוא גבור יצא ויגע צהן, וזה

ענין

עמך אמתו, כי שכל האדם יקלר פהשיג אמתת עלם השמים, ונ"ש אמתת פדוהמיס שזהם — כ"ש אמתת עושיהם! — ואינו משיג אלא השמים הנראים, שהם בדמות וילק פדוש על פתח המדינה, לא התכוסים עמנו שאין צינלתו להשיגם, ולק חכמתו אלא צדדים הנפקדים לא צדוהמיס, וזה ענין מה שאמדו שאינו יכול ליגע זה. ואמד כי נטה שמים כדוק של עין והוא הרקיע, והמשילו אותו לדוק העין והוא הדוק הבלידי והוא צתכלית הזכות וכו' יהיה הראות, כי יתדשמו צו הצורות, כמו שמתדשמות צלוד הזך, כמו שחז"ל הוגלדה טפה האמלעית: ורלה מדצדיהם אלו שהשמים גופים כצדים אינם מתנוועעים מעלמם אלא תנוועתם עוכרתת כתנוועת האצן, וכן היו אלמיים מקדפומי חכמי המתקד שהשמים כצדים ושהנפש תמיע אותם, כמו שתניע הנפש גוף האדם, וכן כתב החכם ר' שלמה צן גצידול צסידו, חסין ישא שחקים על זרועו, כמו פשאי גויה ואלמה, ואני מדער מזה צפרק רציעי מהסלק השמי!

פ ר ק ת ש ע ה ו ח מ ש י ם .

אמר מודנו ז"ל יש לשואל שישאל ויאמר, מאחר שאין תתבולה בחשנת אמתת עצמו, והמופת יחייב כי הדבר המושג הוא שנמצא בלבד, ותארי החיוב גמנעים עליו כמו שהתבאר, א"כ יהיה מה שהשיג מדע"ה ושע"ה הוא מה שהשיג אחר טן התלמידים, ודבר מפורסם אצל בעלי התורה והפלוסופים כי היתרון בזה רב מאד? — ודע כי הדבר כן כי היתרון עצום בין המשיגים, כי כל מה שיתוסף בתארי המתואר, יסוגל יותר ויקרב המתואר, מהשנת אמתתו, כמו כן כל מה שתוסף לשלול ממנה תקרב אל ההשנת ותהיה קרוב אליו, יותר ממי שלא ישלול מה שהתבאר לך במופת לשלול אותו ע"כ.

ויש לומר כי ממה שאמר צפ' כ"ז יתצטרך כי היתרון צזה הענין דצר נראה והוא, כי המדחיק ממנו י"ת צמופת, כל מה שיציא לגשמות או להפעלות ושנוי או לחסרון והעדד, יש לו יתרון גדול על מי שיאמין זה צקצלה ולא ידע להרחיקו צמופת ע"כ. וא"כ לומר כי לפי יתרון החכמים אלו על אלו צהשנת אמתת הנמלאים, יהיה היתרון ציניהם צהשנת מליאת צודאם — ופסוק מלא הוא. הודיעמי נא את דרכך ואדעך. וכן הענין ציחוד כי יתרון החכמים צו אלו על אלו גדול מאוד, כי לפי ידיעת החכם צחסרון הנמלאים והצטרנס לממליא, ולמתמיד מליאותם, וידע כי אפילו השלם שזהם מלצר האלוק י"ת, לא ימלע מחסרון עד שידע ידיעה צדודה, שאין נמלא אמתו ושלם אלא האלוק י"ת תהיה ידיעתו ציחוד האמתו, ומדרגות החכמים צו הידיעה רצות פאוד וחלוקות אלו מאלו.

ואמר חכם וא"ת צמה הוא יתרונות מעלת המלאכים והנציאים והחכמים על אלו, אם לא תזויד ידיעתו על האמת? ואמר כצר ידעת כי לידיעה שתי דרכים, האחת הדרך האמתית, וזה השער סגור לא יתכן לשום נוצר מהנוצרים להשיגו, והשנית ידיעת התארים והשמות, וזה השיב פתוח ליודים, וכו' יתרונות פעולותיהם, כי מי

שידע האלוק יודע ויכול יראה נפלאות מעשיו צמלכות השמים והארץ וילירת הנפשות והגופים, ויחקור וידקדק מעשיו, ויגיע למעלה גדולה מהידיעה במעט שאין לה תכלית. וכן יתרוגות ידיעות בני אדם לאלוק ית', הוא כפי שעור שיגלה להם ממעשיו. יתקדש ידיעתם לידיעת האמת.

... וכתב צאנז וא"ת האין הדרך לידיעת האלוק? והתשובה שידע צמופת שידעתו כמנעת ושלל ידעוהו זולתו ואשר ילייר שידע פעליו ותאריו ושאיין דומה ושמליאתו בלא תהות. אין אלה לא וא"כ לא ידעוהו זולתו, וכבר אמר הדריק הגדול הנא ות מה שבת הצורה הטהרה. וצאמת כי כל בני אדם ילאו להשיגו, אבל מי שידע צמופת אמתית מניעת השגתו הוא יודע משיג, ומי שלא ידע כי הלכות הכרחי צמופת, הוא סכל צו והם כל בני אדם. ע"כ. ואמר אחר חשבו צמעשי האלוק ואל תחשבו צעלמו. — ואמר אחר כי יקשה מאד להשיג אמתת הנפש מופשטת מפעליה אפי' על החכמים, כ"ש על זולתם מצ"א. וכ"ש בעלמים האלקיים שהם למעלה ממנה.

ואמר כי זה הענין צעלמו יקרה צהשגת השכל, כלומר שיש יתרון גדול צין המשיגים אותו, כי יש מצ"א והם החכמים שלא ישיגוהו כלל, ויש מהם מי שיקדש מהשגתו, והם צזה עוד מדרגות רבות, וזה כמי שלא יראה עוד השמש כלל, או כמי שיראה אותו צאור עכוד או כמי שיראה צאור צן. וכן כתב החכם צן אל לא יג — אמר והשכל כשישיגוהו האדם יהיה מליאות אותו האדם צו מליאות אחר זולתו מליאותו צשאר בחותיו, ויהיה מהנמלאים האלקים, ויהיה קרוב מהאלוק ית' וית', ויגיע לנו דלוננו ויהיה צטובות אלקיות, ואין להם מספר, ואלא מהחשך הגמור והוא ענין צעל חיים שלינו מדבר, וזה יש לו יתרון כי יתרון מי שהוא צאור צן רחוק מהדטיבות המתמוג, כי אור צלו המדינות שאנחנו צהם אינו צן גמור, כי יתערב עם אור ים קיטור עצ, וע"כ אינו צן — ויתצאר זה לחוש הראות כשידעה הקיטור, כי השמש תהיה אדומה, וכן היא נראית צורחה ועכזה. כמו כן ענין השכל כי לא נראה אותו צעלמו, אלא נראה אותו עם זולתו, כמו שנראה השמש ואנחנו צמים, ואחרי כן נראה אותה ואנחנו צאור והאור יהיה לפעמים צן ולפעמים עכוד, וזה השכל לא נוכל לראותו צעלמו אלא נראה דשמו צזולתו, וע"כ נראה צמקנת המושכלות דליה היא קרובה מעלמו, וצמקנתם דליה היא יותר רחוקה, ויהיה צין הדואים יתרון כפי יתרון דעותיהם, כמו שיש יתרון צין דואי השמש ע"כ. ונשיב לדבריו.

אמר וכבר ידעת אמרתם המפורסמת, אשר מי יתן כל האמירות כמותה ואני אוכזה אותה בלשונם, ואעיר אותך על ענינה, דהאי דנחית קמיר' חגיגה וכו'.

וכתב צן סינא וההפוך צתחלה עיינו לנפשותיהם וידעו תאריהם, והשיגו חלוקם למה שהוא שלמות צחקי ידיעתם ויכלתם ודאותם ושמעם ודבורם ודלונם וצחידתם, והונחו אלו השמות נבד אלה העמים אלו המלות, ואח"כ היתה תכליתם צשנח האלוק ית' וית' שנאמתו צתארי שלמותם, והוא מרוחק מתאד שלמותם כמו מדומם מתארי חסדונם, אלא כל תאד שיזייר ליצורים והוא קדוש ומדומם מענו וממה שדומה לו, ולולא שנתנה דשות לתאד האלוק ית' צאלה התאדים, לא היה נכון לתאד אותו צהם עכ"ל. והסתכל בדבריו אלה ומה שכתב מודנו ז"ל צזה הענין וצלכד מה שאמר ולולי שנחנה דשות לתאד האלוק ית' צהם לא היה נכון לתאד אותו צהם כמו מה שאמר ד' חגיגה.

אמר וחכמת זה המשל הוא אמרו דברי זהב ומקלסין אותו בשל כסף וכו' להורות כי אלה אשר הם אללנו שלמיות אין אללו ית' ממנו דבר, אלל כלס חסדו צחקו, כמו שצדק ואמר והלל בגלוי הוא לו, והסתכל צמה שיצא צפרק נ"ע.

פ ר ק ת ש ע ה ו ח מ ש י ם .

אמר מורנו ז"ל והשתדל כל השתדלות שתוסף שלילת דבר במופת לא שתשלול בדבור כי כל מה שיחבאר לך במופת שלילת דבר ממנו מדונה מציאותו לא תקרב מדרגה בלא ספק, ובוזה הצד היו אנשים קרובים ממנו מאד ואחרים בתכלית המרחק לא ששם קרבת מקום שידחק ממנו ויקרב כמו שחושבים עורי הלב. והבן זה מאד ודעהו ע"כ.

אמר והבן זה מאד ודעהו להעיר על עמך שכתצתי למעלה — ואמר ולא אומר כי המחייב התארים לה' ית' מקצר מהשינו, או משתף או שהשינו בתלוף מה שהוא עליו, אבל אומר כי הרחיק מציאות האלוק ית' מאמונתו והוא לא ירגיש ע"כ.

ואמר החכם החכר ולא אמרו שהפלוסופים תלמינים שיש צנפס אפשרות אללו התארים כי הם תלמינים שהיא משנת ומיעה, ומלמינים עם זה שליכה גוף? והתשובה כי אינם דואים שאלה התארים הם לנפש נוספים על העלם, אלל דואים שהם תארים עלמים, ומדרך התארים העלמיים, אלל יתרצה להם המונח הנושא להם צפעל, אלל יתרצה אלל שיתרצו בגדרים צחלקי המוגדר, והיא דצוי מחשבי אללם לא דצוי צפעל כחון לנפש, ודמיון זה כי גדר האדם חיומי מדבר, ואין הדבור והחיונות כדל זה מה חון לנפש צפעל, וע"כ יתחייב שיודה האומר שאין מתגלוי מליאות הנפש החמד שיש צנמלאים הנצדלים מהחמד מה שהוא צפעל מחון לנפש והוא הרצה צגדר, חיה דעת הנולדים צלמונת השלוש שלינס דומים שהם תארים נוספים על העלם, אלל הם מתרצים צגדר, והם דצים צנח ואלל צפעל, וע"כ אמרו שהם שלשה ואחד, כלומר אחד צפעל שלשה צנח. — ואמר עוד והמדברים התמינו שיש צנאן עלם אינו גוף ואלל צגוף, והוא חי יודע, דולה ויכול ומדבר. ושומע ודואה, והוא הפועל לכל הנמלאים אלל תלמינים, ויודע אותם צדיעה שאין לה תכלה, כי הנמלאים אין להם תכלה, והכחישו העלות אשר צנאן. ואותו העלם החי היכול היודע הדואה השומע הדואה והמדבר, הוא נפלא על כל דבר נדבק בו, ויקרו מזה גנאים והם כי מה שזה תארו מהנמלאים צהכרח צסוג הנפש, כי הנפש עלם אינה גוף והיא חיה יודעת ויכולה ודואה ושומעת, ודולה ומדברת ואלו השימו התחלת הנמלאים נפש כללית נצדלת מחומר, ואלל ירגישו צזה, ויתחייב מאלו התארים שיהיה עלם מורכב קדמון, — וזה הפך מה שיאמרו כי הכל מחודש. —

אמר והנה יש צנאן שני דעות, דעת מי שדואה שהם נפש העלם ואין שם דצוי ודעת מי שדואה הדבר [צהפך]. ואלו שתי כתות האחת השימה הדצוי דצוי קס צעלמו והשנית השימה הדצוי קס צזולתו. וזה כלו דחוק מנונת הדת. ואל"כ מה שצריך ההמון מענין

מענין לנו התארים הו"א מה שפרסמה אותו הדת נלמד, והו"א ההודאה צמיחות מעלתו שתצטרך אותם כמו שצארו אלה כי אי אפשר שיגיע אלל ההמון אמת על עקר. ולדגם לומר צהמק כל מי שלא עיין צמלכה המופתית, וטוה הו"א שהגיעה להם מלכת הדברים או לא הגיעה מפני שאין צמח מלכתם הדברים העמידה על זה השיעור מהקדיעה. ע"כ.

פ ר ק ש ש י ם ו ש מ ו נ ה .

אמר מורנו ז"ל כבר ידעת פרסום זו האמירה שאמרו הפלוסופים באלוקי י"ת והוא אמרם שהוא השכל והמשכיל. וחמושכל, ושאלה השלשה ענינים בו ית' ענין אחד אין רבוי בו חה הענין הוא ענין מופתי מבואר כפי מה שבארו הפלוסופים האלקיים: ואני אבינך מה שבארוהו במופת, דע כי האדם קודם שישכיל דבר, הוא משכיל בכח, וכשהשכיל דבר מהכאלו אמרת שהשכיל צורת זה העץ הרמח אליו והפשיט צורתו מחמרו וצייר הצורה הפשוטה כיוזה פעל השכל אז יהיה משכיל בפעל והשכל שהתקיים בפעל הוא צורת העץ המופשטת אשר בשכלו כי אין השכל דבר זולתי הענין המושכל והנה התבאר לך כי הדבר המושכל הוא צורת העץ המופשטת אשר הוא השכל המתקיים בפעל ואינו שני דברים, שכל וצורת העץ המושכלת, כי אין השכל בפעל דבר זולתי מה שהשכיל והדבר אשר בו תושפלה צורת העץ והופשטה שהוא המשכיל הוא השכל המתקיים בפעל. בלי ספק כי כל שכל פעלו הוא עצמו ואין המשכיל בפעל דבר ופעלו דבר אחר אלא אמתת השכל ומהותו הוא ע"כ.

ואמר ארסטו והשכל והמושכל צהתחלה הראשונה דבר אחד כי המקצל השכל הוא עלם המושכל, ופידש החכם המוכר כי השכל והמושכל יהי' דבר אחד כשישכיל מפני כי המקצל והמקוצל מהשכל שניהם שכל וע"כ היה המשכיל והשכל והמושכל חוזרים לדבר אחד ולמנס יתפדדו צמחית הענינים הנמלאים לו צשכל כי מלך שהוא מלייד המושכל נאמר זו שהוא משכיל ומלך שהוא מלייד צעלמו נאמר זו שהמשכיל הוא השכל עלמו הפך מה שישכיל צזולתו ומלך שהמלייד הוא המלויד עלמו נאמר כי השכל הוא המושכל ע"כ: ונסו לדברי מורנו ז"ל:

אמר והנה התבאר כי היות השכל והמשכיל והמושכל אחד, במספר אינו בחק הבורא ית' בלבד אבל בחק כל שכל וכנו כמו כן המשכיל והשכל דבר אחד כשיהיה לנו שכל בפעל אבל אנחנו נצא מהכח אל הפועל פעם אחד פעם והשכל הנבדל כמו כן כלומר השכל הפועל לפעמים יהיה, לו מונע ולא יפעל ואע"פ שאין המונע מעצמו אלא מחוץ והוא תנועה מה לאותו השכל במקרה ע"כ.

ודלנו לומר שאינה תנועה מוחלטת ולא גמורה פי התנועה יליאה מהכח אל הפעל ולא יתכן לומר זה צננדל אלא מפני שעושה פעם ואינו עושה פעם מפני המשגש לפעלו כאלו זה תנועה מהמקריית כי הפועל הננדל לא יגיע כח החמר אלא צמקרה. — ולמר החכם המוכר כי דעת ארסטו שיש לצורות הננדלות מצא צהויה צפנים מה כלומר צצעלו הנפשות: ולומר הר"ס ז"ל כי יש לדורות תנועה צנשמים ע"כ: ואשיצ לדבריו.

ל-ס

אמר ולא לבאר זה הענין נכון עתה אלא הכונה שהוא ענין לו לבדו ית' ומיוחד בו הוא היותו שכל בפעל תמיד ואין מונע לו מחשנה לא מעצמו ולא מזולתו וע"כ יתחייב שיהיה משכיל ושכל ומושכל תמיד לעולם ועצמו הוא המשכיל והוא המושכל כמו שיתחייב לכל שכל בפעל ע"כ.

דלמי להסתכל בדבריו ולהבין מהם מה שזכר בסוף כי זה הענין מיוחד בו ית' לא מזולתו משלל הנמצאים כי הוא לו תמיד לעולם אין בו שום כח אצל הוא לעולם בפעל אצל השכל הפועל יש לו מונע אע"פ שאינו עצמו אלא מחוץ, אצל אגחנו לא ימלט שכלנו מכח כי תמיד הוא יולא אל הפועל פעם אחר פעם, כי הוא צמוגה והמרתעים מחוץ רעים. —

ואשר ארס עו ולא יתחלק כל מה שאין לו חומר כמו השכל האנושי. ופירש החכם החכר כי אפשר שר"ל כי כל מה שהיה מהשכלים אין למושכלו חומר, והוא אשר השכל והמושכל ממנו דבר אחד צעינו, והוא שא"ס צו החלוק כמו שא"ס צשכל האנושי, כי סנת החלוק צשכל האנושי, הוא שמושכל צלד מה הוא זולת, כי אלו התאחד השכל והמושכל ממנו מכל הגדלים, לא היו מושכלותיו רבות, כי סנת הרצח הוא החלוק שנין השכל והמושכל ממנו מכל הגדלים. ואפשר שר"ל כי הראיה כי כל מה שאין לו חומר לא יתחלק המושכל ממנו מהשכל האנושי, כי אנו רואים אותו נקי מהחומר עצמו, ואע"פ שאינו נקי לגמרי השכל והמושכל ממנו יהיה דבר, וא"כ מה שהוא נקי מהחומר לגמרי המושכל ממנו והשכל דבר אחד לצדדי כלומר מכל צד ע"כ. — ואמר צן סיגא ואמרנו צמחויצ הפליאות שהוא משכיל ומושכל ושכל, וד"ל שהוא נקי מהחומר ומקשירות החומר ופקדיו ע"כ. וכתב עוד והנפש תלייר עצמה וליודה לעצמה ישימה שכל ומשכיל ומושכל, אצל ליודם לאלו הצורות לא ישימה נן, כי היא עצמה צגוף תמיד שכל צכח, ואע"פ שישל צמקלת אצדדים אל הפעל. ומה שאמרנו כי עלם הנפש תהיה היא המושכלות הוא מכלל שהוא נמוע אלו, כי אין אמי צצין מה שאומר, כי דבר יהיה דבר אחר ולא משכיל האין יהיה זה? ע"כ.

וכתב החכם ד' אצדדים אנו עגא ז"ל פ"ז הפסוק ואד עך צשס, והיודע מתאחד צידוע וע"כ אמרו צדעת עליך שהוא יודע רדוע, ודעת הצדדים איננה נן צעצד העלם ע"כ אצל יראה מלשון דברי ארס עו כי זה הענין נמצא צשכל העיוני, כמו שאמר מורנו ז"ל כי צחק כל שכל וצשכלנו כשנהיה שכל צפעל, כי כתב צספר הנפש, אער וליוד אשכל לעצמו הוא על צד ליווד למושכלות שילייר הדברים הגמלאים, מלד שהמלייר צהם זולתו המלייר, ולייר עצמו מלד שהמלייר צו והמלייר הוא דבר אחר צעימי כלומר ששמהם ידיעה כלומר המשיג והמושג ע"כ. אצל החכם הנזכר כתב צפידוסו לזה הספר, אצל נדיך שנאמין כי זה אשר אמר אותו נמצא על השלמות צדברים הנצדלים, כלומר היות השכל והמושכל דבר אחד, מכל הגדלים, אצל צשכלנו אגחנו באילו הוא צמקרה, כי עצמו אינו דבר אחד, אצל השכילו הנמצאים שהם חתן לעצמו, זה צחלוק הנצדלים שלא ישכילו דברים שהם חתן לכאמס ע"כ. —

ולא היה מכוח רציונו ז"ל צזה הפרק צאור זה הענין כי הוא מצוה צספר הפלסופים אלא להעיר כי שכל מחויצ הפליאות לעולם צפעל ואינו צצח צשום עת, ולהעיר צו על סתם מהסתרים.

פרק תשעה ושישים.

אמר מורנו ז"ל והפילסופים כמו שידעת יקראו האלוק ית' העלה הראשונה והסבה הראשונה — ואלה המפורסמים והמדברים יברתו סאלה השמות מאוד, ויקראוהו פועל, ויחשבו כי הפרש גדול בין העלה והפועל, כי אם אמרנו שהוא עלה יתחייב מציאות העלול, וזה יביא לקדמות העולם, ואם אמרנו פועל לא יתחייב מזה מציאות הפועל עמו, כי הפועל יקדם לפעלו, וזה מאמר מי שלא יבדיל בין מה שבכח ומה שבפעל, ואשר תדעוהו שאין הפרש בין אמרך עלה ובין אמרך פועל בזה הענין, כי כשהקח העלה בכח היא תקדם לעלול בזמן, אבל כשתהיה בפעל יהיה עלולה נמצא במציאות העלה בפעל בהכרח. ע"כ.

ואמר החכם המזכיר והעלה והסבה שני שמות נדפיים, והם נאמרות על הסבות הארבע, והפרש אשר צין העלות הכלליות והפרטיות כי הכלליות הן ועלוליהן הכלליים לעולם יחד, כלומר שאינם נמצאות פעם זכה ופעם צפועל, אצל הפרטיות פעם נמצאות עם עלוליהן הפרטיים ופעם אינן נמצאות עמהן, כמו זה הצורה שזנה את זה הצית מפני שהעלות הפרטיות פעם נמצאות עם עלוליהן צהיותן צפועל, אצל אס יהיו צנת לא ימצאו לעולם יחד, כי הצית והצורה אינם מתהוים ציחד ולא נפסדים יחד.

אמר מורנו ז"ל ומדעותיהם שאין אני חולק עליהם שהבורא ית' הוא! הפועל וזהו הצורה והוא התכלית. ע"כ.

יש להסתכל כי לא אמר שזו היא דעתו, אלא אמר שאינו חולק עליהם. מפני שידעה שזו הדעת נמשכת אחר דעת המדברים, והיא אמת על הדרך שפירש הוא אחר כך, ואמר והצורה צבאן לצמד היותו פועל לפרטי הפועלים ההווים צעולם, כמו שהוא פועל העולם צכללו כי לכל הסבות סבות עד שיגיעו לסבות הראשונות, כמו שזה הדבר פועל ופעלו הוא כך, עד שיגיע למניע הראשון, הוא הפועל על האמת לאלו האמצעים כלם, וזהו הדין יוחס כל פועל צמליאות לאלוק ית' פעלו מי שפעלו מהפעלים העצמיים וכן הצורות הטבעיות הנפסדות ההוות נמצאו א"ל אלא תקדם להם צורה אחרת מכין החומר לקצול זו הצורה, וכן השמית עד שיגיע לצורה האחרונה, שהיא הכרחית צמליאות אלו הצורות האמצעיות, שאותן האמצעיות סנת זו הצורה הקדוזה ואותה הצורה האחרונה צמליאות הוא האלוק ית'.

ואמר החכם המזכיר ודעת הפלוסופים כי הנותן התכלית צנמצאים הנצדלים, הוא הנותן הצורה, והנותן הצורה, הוא הפועל, וע"כ יש לחשוב כי ההתחלה לכל אלו ההתחלות כשהוא פועל ותכלית אצל ענינו מהנמצאים המוחשים מאחד שתהיה היא הנותן להם האחדות, והיא האחדות שבהם היא סנת מליאות הרצוי אשר יקשוד אותם צלותו האחדות, היא התחלה לאלו כלם כשהוא פועל וצורה ותכלית, והיו כל הנמצאים יצקשו תכליתם צתנועה אצלו, והיא התנועה אשר יצקשו צה ותכליתם אשר צעצורה נמצאו, וזה לכל הנמצאים צטצע, ולאדם צדצון, וע"כ היה מועדח מצין שאר הנמצאים ותצוה ע"כ. ונשוב אל הפרק.

60, 1c

אמר ואל תהשוב כי מת שאמרנו בבורא ית' שהוא תצורה האחרונה לכל העולם, שהיא הצורה האחרונה שיאמר ארסמו בעדה בספר מה שאחר הטבע שהיא זולתי הוה ולא נפסרת כי אותה הצורה הנזכרת שם טבע ולא שכל נבדל ע"כ.

ומפני שאפשר שלא יבין המעיין צוה הספר מה היא אותה הצורה, וליתו להזכיר צנאן דצרי ארסמו המכרים שם אמר: ומה שיתכווה הוא זה הדצר הרמת אליו כלומר הליש שהוא אחד צמין כמו זאת הכדור הרמת אליה חלת הפסצה לו דצר אחד עמה שיוסם משאר הלישים וכמו שלא תעשה המלאכה הנחשת אשר ממנו הכדור לו הרמת אליו, כמו כן לא תעשה הכדור כלל וכשתהיה למונח היא והוא לא יתרוקן מהצורה א"כ הצורה כמו כן חץ לה היא כי אלו היתה להויה היתה מלא דצר והנה התצלה מה כי הצורה הכללית זולתי הויה ולא נפסדת ואומר צנלל כי אלו היתה לצורה הויה יתחייב שתהיה פורצת מצורה וחומר ולמה הצורה כמו כן פורצת מצורה וחומר, חה לאין תכלה וא"כ ההויה אמנם היא לא הצורה הקמה אליה ולא זה החמר הרמת אליו אשר מקלתו צהיה ועקלתו צהויה.

אמר ומה יש צנאן כדור כלל זולתי זה הכדור הרמת אליו אשר צנאן א"כ מצואר שהוא זולתי הויה ולא מהויה כי המהויה הוא זה הדצר הרמת אליו לזה הדצר הרמת אליו וכשתהויה זה הדצר הרמת אליו יתהויה צורה כמו זה הדצר המהויה אותו וא"כ הדצרים ההורים והמהוים הם הלישים המוחשים ומקלת אלה יש להם שמות כפלומי ופלומי ומקלתם חץ להם שם ידוע ללישיהם אצל יודו עליהם צרמיזה כמו זה הכדור חו הפסצה אצל הצורה הכללית חץ להם שמות כמו האדם וצ"ח והכדור והמסצה ע"כ.

ידוע כי זה נמשך אחד דעתו צקדמות העולם אלל שמלאנו שאמדו חו"ל, כל מי שיש לו תולדות מת וכלה ונצדל ואינו צודל וכל מי שאין לו תולדות אינו מת ואינו כלה וצודל ואינו נצדל, וכן אמרו חכמי המחקר כי הכללי אינו נולד ואינו מוליד לאחד שצדל העולם והתיסצו, ונשוצ אל הפרק.

אמר ובמציאות הבורא ית' יהיה הכל נמצא, והוא מתמיד מאותו מציאות ענין שיכונה בעדו השפע כמו שנבאר בפרקי זה המאמר ואילו שוער בנפש העדר הבורא ית' היה נעדר המציאות כלו ותבטל מהות הסבלת הרחוקות ממנו והעלולים האחרונים ומה שביניהם, ואם כן הוא לו במעלת הצורה לדבר שיש לו צורה אשר בוח הוא מה שהוא, ובצורה התקיים אמתתו ומהותו, כמו כן יחס האלוק ית' לעולם, ובזה הצד נאמר בו שהוא הצורה האחרונה, ושהוא צורת הצורות, כלומר שהוא אשר מציאות כל צורה וקיומה נסמך בסוף אליו ובו קיומה, כמו שהדברים בעלי הצורה קיומם בצורותיהם ומפני זה נקרא בלשונינו חיי העולם כלומר שהוא חיי העולם ע"כ.

ויש להוסיף צלור צוה הענין והוא כי מלאנו שהנפש שהיא לוד' האדם היא נקדמת חיים כלמדו יד מוס ל ארץ חיי וכן ענין מקור חיים מקור הנפשות כי ממנו ית' תצאנה לזה העולם וא"כ ענין חיי העולם לודת העולם זה הענין מצואר דצרי הנציאים ע"ה כלו' שהצורה משא העולם באדם, אני עשיתי ואני אשא" כי הוא ית' עושה הכל ונושא אותו כלומר שומר אותו שלא יפסד וע"כ נאמר עושה שמים וארץ קונה שמים צלשח פועל. — ואמר

הפנים הנזכר והפועל שמימיים מן פועלו יתלה בפעולתו צעת היותו זה כשתגלם היותו לא ינטרך לפעלו במציאות הנצית מהצורה, והמין השמי יתלה פועל צפועלו ואין מציאות לאותו הפעול חלל צהתלות הפועל זו חה הפעול מסבולתו כי כשיעדר הפועל יעדר הפעול, וכשימצא אותו הפועל, יהיה נמצא אותו הפעול חה הפועל יותר נכבד ויותר הגון נגס הפועל מהפועל הראשון כי הוא ימצא פעלו ושמדכו והפועל האחר ימצא פעלו וינטרך לפועל אחר שימדכו אחר שנמצא חהו ענין המניע עם התנועה אחר מציאותם הוא צתנועה ולולי היות עצם הנמצא צתנועה לא תנטרך אחר מציאותו אל הצודא ית' כמו שלא ינטרך הנצית למציאות הצונה אצל העולם מנטרך אל הפועל מפמי היותו צתנועה והפלאסופים ידאו כי העולם יש לו פועל ולא סר פועל כלומר לא סר ולא יסוד מוציא אותו מן העדר אל המציאות; חו השאלה נשאו ונתנו צה כת אפלטון וכת ארסטו, כי אפלטון מפמי שאמר כי העולם מחדש לא היה צדצרו ספק שהוא יודה שיש לעולם פועל. אצל ארסטו מפמי שאמר כי העולם קדמון, אמרו להס כת אפלטון, שלא יראה ארסטו שיש לעולם פועל, והולרכו כת ארסטו להשיצ על זה תשובות יתחייצ מהן, שארסטו יראה שיש לעולם פועל, והעיקר צהן שיש התנועה אללם צבופי הגלגלים צה יתכן מציאותם, ונותן התנועה הוא פועל העולם על האמת וסיהיו הגופים הגלגלים, ועוד כי התצמר אללם כי הנותן האחדות אשר היה העולם צו אחד, היה נותן האחדות שלא יאל צמציאות הדצר המורכב, והוא נותן החלקים אשר היתה עהס ההרכבה הוא עלה צהס, חה הוא עמין ההתחלה הראשונה ית' עם העולם ע"כ. ואמר החכס ר' אצרהס אצן עזרא ז"ל, וחכמי שקול הדעת לא אמרו שהסס ית' לא צרא העולם, אלא שהסס אומרים שהוא עושה צלי ראשית ואחרית עכ"ל.

פ ר ק ש ב ע י ס .

אמר מורנו ז"ל לשון החכמים ז"ל המוחזר בכל מקום שהס שבעה רקיעים ושהערבות הוא העלין המקיף, ולא תרחיק היותם מונים הרקיעים שבעה חהס יותר, כי פעמים תמנת הכדור אחת ואע"פ שבה גלגלים הרבה, כמו שהוא מבואר למעיינים בזה הענין וכמו שאבאר ע"כ.

וחכמי הפקד קראו לערצות, הגלגל הישר, חהו אללי עמין ערצות, כי עמין ערצה עמין יושר שהוא הפך עקוב; והסתכל צמה שאמר חכס גדול מהס, כי כל כדור מכדורי הגלגלים ישלס פעלו צמספר חלקים לו כפלים, והוא זהס צחיומי אחד, ולכל כדור צנפשו חיים נפרדים, והגוף העלין אחד צפעל און דצוי צו ע"כ. ואסוצ אל הפרק.

אמר המכוון בכאן מה שהס מפרסמים תמיד שערבות למעלה מהכל, ויע"כ נאמר רוכב שמים, ולשון חגיגה ערבות רם ונשא שוכן עליו, שנאמר סולו לרוכב בערבות, ומנלן דאקרי שמים דכתבי סולו לרוכב בערבות, וכתוב התס רוכב שמים. הנה כבר התבאר שהרמו כלו לגלגל אחד והוא המקיף בכל אשר תשמע מענינו מה שחשמע ע"כ.

התבאר

התבאר כי כונתו לדבר מה נשאר הרקיעים, ולמד כי הדבר כלו לגלגל אחד ר"ל כי אע"פ שפלת שמים וערצות תודה על דעים, אינו תודה כללו המקומות אלא על גלגל אחד, כי שמים נקראים כל הגלגלים, וערצות נקראו שמים, ולדעתו אדם צדוק השמים הדלוק, ולפיכך לדבריו.

אמר אמרו שוכן עליו, ולא אמרו שוכן בו? אלו אמרו שוכן בו היה מחייב לאלוק מקום, או שיהיה האלוק כח בגלגל, כמו שדמו כתות הצאבה, שהאלוק ית' כח בגופו הגלגל, ובאמרם שוכן עליו בארו שהבורא ית' נבדל ואינו כח בו. ע"כ. והנראה לי כי מה שאמרו שוכן עליו, ולא אמרו רוכב נלשן הפסוק, להורות על העדר התנועה בו ית', אלא יענה האדם ויחשוב כי עלה שאלו רוכב שהוא ית' מתנועע צתנועת הרכוב כמו הרוכב ועל כן נקרא שוכן עד, ולא יאמר זה כלומר שוכן עד לזולתו מן הנדלסים, כי לכלם יש להם תנועה מה, אלא שאינה תנועה מוחלטת כמו שכתבתי צפ' ס"ה והוא ענין נפלא. —

אמר ודע כי הושאלה לו ית' רוכב שמים להמשל הנפלא כי הרכוב יותר מעולה מהרכוב, ולא יאמר יותר אלא בהקל מהדבור שאין הרכוב הרכוב, והרכוב ג"כ הוא אשר יניע הבהמה ויוליכנה באשר ירצה והיא כלי לו ישתמש בה כרצונו והוא נבדל ממנה ולא דבק בה אבל חוצה, כן האלוק ית' הוא מניע הגלגל העליון אשר בתנועתו יתנועע כל מתנועע בו, והוא ית' נבדל ממנו ואין כח בו. ובבראשית רבה אמרו בפרשם לאמרו ית' מעונה אלהי קדם, הוא מען עולמו ואין עולמו מעונו וסמכו לזה אמרם הסוס טפלה לרוכב ואין הרוכב טפלה לסוס, הח"ד, כי תרכב על סוסך" זה לשונם והסתכל בו ותבין איך בארו ית' לגלגל ושהוא כלי לו אשר בו ינהיג המציאות, כי כל מה שתמצא לחכמים, יאמרו כי השמים הפלגיים בהם כך, והשמים הפלגיים בהם כך וכך, אין ענינו שבשמים נפיש אחרים בלתי השמים אבל ענינו שהכחות העושים הדבר הפלוני והשומרים סחור, יבואו מן השמים ההם עד כאן. —

ובורגו דעו צוה למה שאלו נשאר הרקיעים מסתדרים שיהיה זהו דחוק שיסיה צהם, נאמרם נשלישי שהוא שחקים שיש צהם דחיס עומדות מן ללדיקים לעתיד לנל, ונאמרם נשלישי שהוא עכך שיש צו אולרות שלג ואולרות צד, כי לפי המונח מדברי חכמי הפסוק כל היסודות שהם פשוטים גמורים לא יבצר עליהם מוס ליכות, אלא הם מעולעים, ויבדלו צהם הליכיות או מהכחות השופעים עליהם מנצלות פעלה, או כשיתעדרו צהם חלקים זרים יוליסום מפשיטותם. ונשנו לדבריו.

אמר והראיה על מה שאמרתי לך אמרם ערבות שבו צדק וצדקה ומשפט וגנוי חיים וגנוי שלום וגנוי ברכה וגשמתן של צדיקים ורוחות שעתידות לחבראות. וטל שעתיד הקב"ה לחתות בו מתים; ומבואר הוא כי כל מה שמע אותו בכאן אין דבר מהם שהוא גוף שיחיה במקום כי הטל אינו כפשוטו, והתבונן איך אמרו באלו שבו ר"ל שהם בערבות ולא שהם עליו וכאלו הנוד שאלו הדברים הנמצאים בעולם אמנם הם נמצאים מכחות יבואו מערבות האלוק ית' שמהו התחלת לתם ותקעה בו אשר מכללם גנוי חיים, וזהו הנכון והאמת הגמור, כי כל חיים נמצאים

בתי. אמנם הם מן החיים ההם כמו שאזכור אח"ז, והתבונן האיך מע נשמתן של צדיקים ונשמות ורוחות שעתידות להבראות, ומה נכבד זה הענין למי שיביטנו! כי הנשמות הנשארות אחר המות אינן הנשמה ההוה באדם כשיתהוה, שזאת ההוה כהתהווהו, היא כח הכנה בלבד, והדבר הנבדל אחר המות הוא הדבר המתקיים בפעל, ולא הנשמת ג"כ ההוה היא הרוח ההוה, וע"כ מע בהוות נשמות ורוחות, אמנם הנבדלות הם דבר אחד לבד, וכבר בארנו שתוף רוח ובארנו עוד בספר המדע מה שנפל באלה השמות מהשתוף. ע"כ.

הסתכל אמרו כי זאת ההוה היא כח הכנה, כי זה לריך עין אם הוא מתהוה והחכם המזכיר כח, ארס טו הציא ליה על השכל הנפעל שאינו הוה ולא נפסד, מפני שהוא מקבל כל דבר כמו שאכתוב צפ' כ"ז מהחלק השני — וכתב מורנו ז"ל צפוק כ"ז מהחלק השני ונפשות החסידים הן על דעתנו נבדלות ולא יעדרו לעולם. — וכתב חכם ונפשות צ"א אלל הפלסופים עלמים בעלמיהן, אינם כגוף ולא כחמר, ואינם מתטבעות צהומד והן מחודשות כמו שאמר צן ס ינא והמאמתיים מהם, ויש להן אפשרות קודם חדושן ואין להם עלם ולא חמר ע"כ. — וכתב חכם ולא אדע מהחכמים יאמר שהנפש מחודשת חידוש אמתי, אלא מה שנמלא שנאמר צעד צן ס ינא, אלל הכל הסכימו שחדושן צסמיכות אל הגוף, והוא דנקותו צאפשרות הגופים המקבלים לאותו הדנקות צאפשרות אשר צמדלות לדנק כלולות השמש צהם. וזה האפשרות אללם אינו מעצם הלוות המחודשות הנפסדות, אלל הוא אפשרות כפי הענין שיחשנו שהתצאר צלופת והנושא לזה האפשרות טצע זולתי טצע החומר ע"כ. ונשמה תאמר על נפש האדם העליונה לצדה ולא מלאנו שתאמר על זולתו, ואפשר כי ע"כ אמר הנציא ע"ה, ונותן נשמה לעם עליה" שהם צ"א, ורוח להולכים צה" רוח שאר צע"ח. ולא מלאנו שיוחס עון ולא תאוה אל הנשמה אלל לנפש, נפש כי תחטא, כי תאוה נפשך, גם לא מלאנו לצדן ונרת לנשמה, כי הנפש החוטאת היא תמות. ונשוב לדבריו.

אמר והסתכל האיך אלו הענינים הנפלאים אשר עליהם הגיע עין כל מי שהתפלסף, מפורזים במדרשים, אשר כשיעין בהם איש חכם שאינו מודה על האמת, בתחלת העיון יצחק מהם, למה שיראהו בפשוטיהם שאינם כפי אמתת המציאות, ועלת כל זה דברם בחדות באלה הרברים, מפני שהם זרים מהבנת ההמון כמו שהגדנו פעמים, והם ז"ל הביאו ראיות מלשון הפסוקים, על היות בערבות אלו הדברים המנויים, כשאמרו צדק ומשפט דכתיב צדק ומשפט מכון כסאך, וכן הביאו ראיה על אותם שמנו שהם מיוחסים לאלוק ית' שהם אצלו והבן זה ע"כ.

אמר והצן זה, צה המקום שיתצונן כי אלו הדברים המיוחסים לאלוק ית', הם אלל ערבות כאתרם וגנזי צדכה שנאמר ישא צדכה מאת ה', והסתכל שאמר מאת ה', ד"ל למי מדרשם מהערבות, והנה קראו אותו ה', והכ"ל כי זהו טעם ציה שמו כי נקרא יה הצדכה כינוי לשפע אלוקי גנזי שלום דכתיב ויקרא לו ה' שלום, ונשמות של לדיקים. שנאמר, והיתה נפש אדוני לרודה צלרוד החיים" וזה יורה כי היא הנשמה, וקראו לערבות לרוד החיים — רוחות ונשמות, דכתיב כי רוח מלפני יעטוף ונשמות למי עשיתי, וואמר צרוחות יעטוף, ונשמות למי עשיתי, להודות כי הן הוות, ועל שעתיד

הקצ"ה

8, 2

הקצ"ה להחיותנו מיתים, דכתיב צו גשם מדות תמיך אלקים. ולפטר שיש מדות
לחיה על מה שדולים לומר צמותו על צמלות מדות, ולמד דוח מדינה תסמכמי:

אמר מורנו ז"ל ובפרקי ד"א אמרו שבעה דקיעים ברא הקב"ה, ומכלם לא
בחר כסא כבוד למלכותו אלא ערבות שנאמר סולו לרוכב בערבות ביה שמו זהו
לשונו והבינהו עוד.

מפני שאמר כי לא צמד מהשנעה דקיעים כסא למלכותו אלא ערבות אמר והבינהו
עוד כי מפני היותו ישר לא ישתנה. ולשונו לדבריו.

אמר אמנם המכוון בזה הפרק אשר ערוז היתה חזרת הדברים, כי מה שאמר
רוכב שמים ענינו מסובב הגלגל המקיף ומניעו ביכלתו וכחו, וכן אמרו בסוף הפסוק
ובגאותו שתקים אשר בגאותו מסובב שתקים כלומר מניעם בסבוב, הוציא זה
הראשון שהוא ערבות כמו שבארנו במלת רכיבה ושאריתו במלת גאווה, כי בתנועת
הגלגל העליון זו התנועה היומית יתנועעו הגלגלים כלם כתנועת החלק בכל, וזו
היא היכולת אשר הניעה הכל, ומפני זה קרא אותם גאווה, ויהיה זה הענין נמצא
תמיד במחשבתך למה שאני עתיד לאמרו, כי היא הגדולה שבראיות שגורע בהן
מציאות האלוך ית' כלומר סבוב הגלגל כמו שאביא עליו המופת והבינהו.

השתכל דבריו שאמר שיהיה זה הענין תמיד צמחצנתך, ושוו הגדולה שכל
הראיות, ולמד והבינהו. — ולמד ארסעו ומנהגו שנקרא גלגל המקיף שמים, ושם
יושבים הדברים הדוחנים, וכן אמרו החכמים ז"ל צוה המדע ושם אופנים ושדפים ומלכני
השדת, וכסא הכבוד, ודס ונשא צדך ומצודך שוכן עליו — שנאמר סולו לרוכב
צערות! — ועל החכמים ז"ל שאמרו שני דקיעים הם, שנאמר הן לה' אלקיך השמים
ושמי השמים, והנה אמרו כי כל הגלגלים צדוד אחד, וערבות שהוא הגלגל העליון
דקיע אחד, וזה נכון מאוד לפי הענין הפלסופי, כי מהעליון שפעלו פעל אחד והוא
ישר, תצא קשירת כל הנצורים והתמדתם, ומתדקיע השני שהוא מספר הגלגלים
ותנועותיהם, יצאו נמלאים מחולפים, והנה נקרא ערבות שמי קדם — וזה לשון ארסעו
צס' משה ע אמר, ואם היה הוא צעניו סצוז תמיד, א"כ מההכרח שיפעל צעלמו
כך וצולתו כך וא"כ השמים הראשונים נלחיים ע"כ" ואלמד אלכסנדר המפרש כי הוא זכר
זה המאמר צקלור צספרי העצע, כי אם תהיה הויה תמידית יתחייב כשיהיה צכאן
דצר מהויה תמיד, והוא הגוף שיתנועע צסצוז, ואם היה אפשר מצלתי שימלא הויה
תמידית והפסד תמיד, ואם לא יכלה החומה הנה יתחייב שיהיה המפסיד תמיד
זולתי מהויה תמיד, או שיהיה דצר אחד יפעל השני חלופים צסני ענינים מחולפים,
אבל יתחייב שיהיה צכאן דצר נלחי אחד הוא סצנת הפעל תמיד מפני שהוא פועל אחד,
ודצר נלחי יפעל פעלים מחולפים צעצוד שיהיו אללו פעולים מחולפים תמיד ויהו ענין
השמים הראשונים צתנועה היומית, כי התמדת הפעל מלדס מפני שהם פועלים פעל
אחד תמיד והפועלים פעלים מחולפים הם הסוצנים צגלגלים הנועים, וגדולה צזה
הפעל היא השמש, כי צקדצה מהנמלאים והרחקתה צתנועתה הויה הפעל צהפך
יחדיו — ודמיון זה כי כשתרחק תהיה סצה להפסד דוצ הנמלאים, וכשתקדצ תהיה
סצה להיות דוצ הנמלאים, וקדצה סצה להפסד מקנתם, וזו מה שרמז אליו צקלור

נפלא

נפלא.. ואם היה הוא צעינו תמיד נסצות א"כ מההכרח שיפעל נעלמו כן ונזולתו כן ולא כן השמים נלחיים" ור"ל ואם הוא מתחייב שתהיה נכאן תנועה אחת מדווקה נלחית, שתהיה פועלת נעלמה פעל אחד מדווקה ונפעל נזולתה פעמים שיהיו נמלאים תמיד פעולים מתחלפים, ואין הדבר נכאן נזה שתאר אלל השמים א"כ השמים נהכרח הם נלחיים ע"ג - ויש להסתכל כי לשונו השמים הראשונים נלחיים, אלל המפדשים פדשו נזה המקום, השמים הראשונים ושאר חלקיהן. וענין נזה כתב עוד נשמע העצמי ור"ל.. ואם היה נכאן דבר מה הוא זולתי מתנוועע ממנו והוא נלחי מהחיוצ נהכרח שיהיה עוד דלשק מתנוועע ממנו נלחי" ומלאנו שנלמד נכון נסאך מאלו: נסאך לדוד ודוד. לרוב נשמי שמי קדם. והסתכל נמה נכתב על זה נפ' כ"ה מהחלק השני.

פ ר ק ש ב ע י ם ו א ח ד .

אמר מורנו ז"ל וכבר ידע כל מעיין זך השכל היודע אמתת הדברים, ולא יטעה נפשו שזו השאלה ד"ל קדמות העולם או הדרשו לא יגיעו עליה במופת חותך ושהוא מעמיד שכל. ואמר והצד האמת אצליהוא הדרך המופת שאין ספק בו שיקיים מציאות הבורא ויחודו והרחקת הגשמות בדרכים הפלסופים, שאותם הדרכים בנויים על קדמות העולם, לא מפני שאמין קדמות העולם או אשלים להם זה. אלא מפני כי באותם הדרכים יתאמת-המופת ותקויים האמת השלם באלה השלשה דברים, כלומר מציאת הבורא י"ת, ויחודו, ושאינו נוף, מבלתי שנביט שנחתוך הגזרה בעולם אם הוא קדמון או חדש, וכשיתאמתו לנו אלו השלש בקשות הגדולות במופת אמת. נחזור אחרי כן לחדוש העולם בכל מה שאפשר לטעון בו.

ואזכיר כי הנראה מדעת מורנו ז"ל לפי דבריו, כי המופת האמתי על אותם הדברים השלשה, שאין ספק בו שהוא נכחי על הקדמות, וכנה לדבריו נשאר המופתים יש נהם ספק, וידוע כי עקר זה המופת נכחי על כי התנועה והזמן נלחיים, וכן אמר נתחלת חלק השני: והקדמה אחת נשלמה להם כי יתצארו מצוקתנו והוא כי הזמן והתנועה תמידיים נלחיים נמלאים נפעל ע"כ. וזה הדרך עמוקה, אין אמתתה מנוארת לכל חכמי המחקר ויש עליה קושיות רבות, כמו שנזכר החכם הנזכר, והולך לתדן אופו, ואמי אכתוב נחלק השני נפ' כ"ד מה שאמרו על זו הדרך הלקוחה מהתנועה, ומפני זה אומר כי אע"פ שתהיה זו הדרך אמתית אין נה ספק כמו שאמר והסכים עמו החכם הנזכר, יש לומר כי נחקור האדם הנמלאים העצמיים. ונעמדו על סדרם המתוקן ותועלותיהם, והחכמה השלמה נצדיאיתם ונאקשילתם אלו עם אלו, יתצארו מליאות נודאס י"ת נלל ספק, ויראה אותו נעין השכל. כמו שאמרו חכמינו ז"ל כי הנצדאים עדות על נודאס, כמו שאכתוב נדרך החמישי נפ' ע"ג, וכן תנועת השמים רחיה עליו ית' נאך שלל ישתנו אלל הם לעולם על חוק אחד, כי הם משוענדים לדברו נאמרו ונלל השמים לך משתחיים, אלל שיש לומר כי התנועות הנלגליות מודות על הפועל הקרוי שהוא עלת הכל. ואסו לדבריו.

ג' / כ

אמר ומה שצריך שתדעו כי המוקדמות שיקיימו אותן המדברים לקיים תדוש העולם בהן מציד העולם ומשנוי סדרי בראשית מה שחשמעו, אבל דרכי זאת היא כפי מה שאספר לך עתה כללה, והוא כי העולם לא ימלט משהוא קדמון או מחודש, ואם הוא מחודש יש לו מחדש בלא ספק והוא מושכל ראשון, כי המחודש לא יחדש עצמו, אלא מחדשו זולתו, ומחדש העולם הוא האלוק י"ת, ואם העולם קדמון יתחייב בהכרח בראיות כך וכך ששם נמצא זולתי חלקי העולם כלם שאינו גוף ולא כת בגוף, והוא אחר תמיד נצחי צין סבה לו ואי אפשר שישתנה והוא האלוק י"ת, הנה כבר התבאר לך כי ראיות מציאות האלוק י"ת יחדו והיותו זולתי גוף צריך שיקחו כפי הנחת הקדמות ויגיע המופת השלם יהיה העולם קדמון או מחודש, וע"כ תמצאו בכל מה שאחבר אותו מספרי התלמוד כשיזדמן לי זכר פנה מפינת התורה ואקח בקיום מציאות האלוק י"ת שאני מקיים אותו במאמרים נוטים אל הקדמות, לא מפני שאמין הקדמות אלא שארצה לקיים מציאותו י"ת באמונתו בדרך מופת, אין חולק עליו בשום פנים, ולא תושם זו הדעת האמתית שערכה גדול נשענת לפנה, כל אחד ואחד יזעזע אותה, ואחר יחשוב שלא נבנית לעולם, וכ"ש בהיות אותן הראיות הפלסופיות על אלו השלשה מבוקשים לקוחות מטבע המציאות הנראה שלא ירוחק אלא מפני שמירת דעות מה ע"כ.

ואומר למה כי יש לומר כי איך יתמצא דבר גדול מה דבר שהוא מסופק, וכ"כ אם אינו אמתי כי אם הקדמות המופת אינן אמתיות, איך תהיה התולדה מהן אמתיות ואיך יתמצא מהן מופת שלא יהיה ספק בו, ונספר המופת התמצא כי המופת מחובר מהקדמות אמתיות כלליות והכרחיות ועלמיות — ואין ספק שלא נעלם זה מעדנו ז"ל וכל דבריו נבשלו. ומה שאמר שהוא מושכל ראשון כי המחודש לא יחדש עצמו, לדרך עיון תפמי שידלה שאין זה נודע אלא אחר חקירה כי מלאנו מהקדומים אומרים כי הדברים מתחדשים מעלמם? — ויש להסתכל צמה שאמר בדרך מופת איך חולק עליו, והסתכל צמה שכתבתי צפ' ראשון מהח' השני. —

אמר מורנו ז"ל וכבר הודעתך כי אין שם זולתי האלוק י"ת וזה הנמצא, ואין ראיה עליו י"ת אלא מזה הנמצא מכללו ומפרטיו, ועל כן יתחייב בהכרח לבחון זה הנמצא מכללו כפי מה שהוא עליו, ויקחו המוקדמות כפי הנראה מטבעו, וע"כ יתחייב לדעת צורתו וטבעו הנראים, ואז אפשר לקחת ראיה ממנו על זולתו, וע"כ ראיתי שצריך תחלה שאביא לך פרק אפרש לך כלל המציאות על צד הספור, כמו שהתבאר במופת ותחאמת אמתה אין ספק בה. ע"כ.

ועפמי זה העתקתי כל זה הפרק, וכללתי בכל דבריו מה שראוי לזכרו מדברי הפלסופים

פ ר ק ש ב ע י ם ו ש נ י ם .

אמר מורנו ז"ל דע שזה הנמצא בכלל הוא איש אחד לא זולת זה, כלומר כדור חגלגל הקצוי בכל מה שבו הוא איש אחד בלא ספק כראובן ושמעון באישות, וחלוקי

— 44 —

וחלוק עצמי זה הכדור כחלוק עצמי אברי האיש מבני אדם רך משל, וכמו שראובן הוא איש א', והוא מחובר מאברי מחולפים כבשר והעצם, ומליחו' מחולפים דיל הרוח הטבעי והחיצוני והנפשי, כ"כ זה הכדור בכללו מחובר מהגלגלים והיסודות הר', ומה שהורכב מהן ואין דיקות בו כל עיקר, אלא מקשה מלא נקודות, מרכזו כדור הארץ והמים מקיפים, וחומר מקיף במים והאש מקיף באויר, והגוף החמישי מקיף באש, והוא והם כדורים אחד בתוך שני אין פנוי ביניהם, ולא דיקות בשום פנים, אלא עגולם מתוקן מחובר מקצתם במקצתם, כלם מתנועעים תנועה סבובית שוה, אין מהירות בדבר מהם ולא עכוב, כי כל כדור מהם לא ימהר פעם ויתעכב פעם אחרת, אלא כל אחד שוקד על טבעו במהירותו וכפי תנועותיו, אבל אלו הכדורים מקצתם תנועותיהם במהירות יותר ממקצתן, והמהירות שבכלן תנועת הגלגל המקיף בכל, והוא המתנועע חנועה יומית. ויניעם כלם עמו תנועת חלק בכל, כי הם כלם חלקים בו, ומרכזי אלו הגלגלים מחולפים, מהם מה שמרכזו מרכז העולם, ומהם מה שמרכזו מחוץ למרכז העולם ומהם מי שיתנועע תמיד תנועותיו המסוגלית בו ממזרח למערב, ומהם מי שיתנועע תמיד ממערב למזרח, וכל ככב מאלו הכדורים הוא חלק מהגלגל שהוא קבוע בו במקומו, אין תנועה לו מסוגלת בו, ואמנם יראה מתנועע בתנועת הגוף שהוא חלק ממנו, וחומר זה הגוף החמישי בכללו המתנועע בסבוב, לא כחומר גופות הארבע יסודות שהם בתוכו, ומספר אלו הכדורים המקיפים בעולם א"א בשום פנים ולא בשום ענין שיהיו פחות משמנה עשר כדורים, אבל היות מספרן יותר הוא אפשרי יש בו עיון, אבל אם יש שם גלגל הקפות, והם שאינם מקיפים העולם, יש בו מקום עיון מפני שחכמי התכונה חולקים בזה ע"כ.

ואמר החכם המזכיר והמוסכם עליו מחכמי התכונה חזק צטל מיום עד עתה, שאלו התנועות הם שמונה ושלישים תנועות, חמש לשנתא, ולנדק, ולמאדים, ושש ללזנה, ושמונה לככב, ושבע לנוגה ושתיים לשמש, כשחשבו מהלכנה כגלגל חוץ למרכז לא לגלגל הקפה, ותנועה אחת לגלגל המקיף הכל והוא גלגל הככבים, אזל מליחות גלגל תשיעי יש צו ספק, כי צטלמיום חשז שיש שם תנועה עכוזית לגלגל המזלות, מלנד התנועה היומית תשלם ההקפה צאלפים מהשנים, ואחרים חלקו עליו צוה ואמרו שהיא תנועה הולכת לפנים ואחור. ואני אומר שהיא רחוק שימלא גלגל צלא ככב, כי הגלגל הוא מפני הככב, והוא החלק הנכבד שצו, וע"כ כל מה שיש צו ככבים דעים הוא יותר נכבד. והגלגל הממע התנועה היומית הוא שנכלל בגלגלים, אזל הוא נמע שימלא גלגל צלא ככב.

אמר ובתוך זה הכדור הקרוב שהוא אצלנו חומר אחד מחולף מהגוף החמישי, קבל ארבע צורות ראשונות, והיו בהן הארבעה גופים, הארץ והמים והאויר והאש, וכל אחד מאלו הארבעה יש לו מקום טבעי מסוגל, כי לא ימצא בזולתו, והם גופים מתיב, אין היות בהם, ולא השגה, ע"כ.

והכללה לי שאמר כי חזק מיום צהם ולא השגה, מפני שיש מי שאמר שיש צלחוד וצמים חיות, וכן אמרו צלחוד שהוא משיב, וכבר נזכר זה צספר הנפש.

אמר ולא יתנועעו מעצמם אלא עומדים במקומותיהם הטבעיים, ואם יוצאו אחד מהם ממקומו הטבעי בהכרח, כשיסור המכריח יתנועע לחזור למקומו על יושר, אם לא ימנעו מונע, ואין בו התחלה יעמוד בה, ולא שיתנועע בה על זולתי יושר. והתנועות היושר הנמצאות לאלו הארבע יסודות, כשיתנועעו לחזור למקומותיהם תנועות שתיים, תנועה לפאת המקיף והיא לאש והאוויר והתנועה לפאת המרכז והם למים ולארץ, וכשיגיע כל אחד מהם למקומו הטבעי יעמוד, אבל אותם הגופים המתנועעים בסבוב הם חיים בעלי נפש בה יתנועעו, ואין בהם התחלת עמידה כל עקר, ולא ישיגם שנוי אלא בחנחה בהיותם מתנועעים בהקפה, אבל אם להם שכל בו יצירו, אין זה מבואר אלא אחד עין דק — וכשיתנועע הגוף החמשי בהקפה בכללו תמיד תתחדש ביסודות מפני זה תנועה מוכרחת יצאו בה ממקומותיהם, ארצה לומר האש והאוויר והם נדחים אל המים ויעברו כלם בגוף הארץ לעמקה, ותתחדש ליסודות ערב, ואחרי כן יתחילו להתנועע לחזור למקומותיהם בחברת המים האוויר והאש, והם בזה כלו ירשמו קצתם בקצתם ויתרשמו קצתם בקצתם ויפול החלוף במעורב עד שיתהוו ממנו תחלה האדים על חלוף מיניהם ואח"כ הדומם על חלוף מיניו, ומיני הצמח כלם ומינים רבים מבעלי חיים, כפי מה שמחייב מוג המעורב. ע"כ.

והנה לפי פשט דבריו סנת הערוז היא תנועת הגלגלים, ומפני זה החלוף הנופל צמערז יתהוו מהם הגוים. וכן כתב החכם המזכר, כי הסנה שהיסודות נעתקים מקלתם למקומות מקלתם, והתערז מקלתם היא ההעתקה בהקפה, כי לולי היה זה, היה מהמחויז שיפדד מקלתם ממקלתם וזה הזמן הארוך, אללא שמקלתם נעתקים למקומות, מקלתם מלך התנועה הכפולה כלומר שהוא זוג מתחלפת כתנועת הגלגל היואל והתנועה המזרחית והמערבית ע"כ. ואחרי כן אמר כי מהגלגל יגיע כח יחייז הערוז וזה מספיק צהוית הדומם. ונספר ההויה שתצאל כי הגופים המתדמים, החלקים יתהוו מהיסודות ע"ד המזיגה והערוז, והמזיגה צהם היא צנכול, והצנכול יהיה צחמימות הטבע, וזה פועלם הקרוז, ופועלם הרחוק הוא הגלגל.

וכתב צן סינאל כי מהגלגלים יפלו כחות ציסודות וינועו אותם, ויערזו אותם, ויתהוו מהם נמלאים רזים, ואלו היסודות הארצעה יראה שאינם על פשיעותם, כי כחות הגופים הגלגלים יפלו צהן, ויתחדשו צגופים התחתונים הקדים חמימות יתערזו צהן, ויתחדשו מפני זה אידים עשניים, יתערזו צהן מימות ואידות, ויעלו למעלה כמו כן אידים מימיים ועשניים ואלניים, ויתערזו צהם; וכמעט שיהיו כל המים וכל האוירים מעורזים ממוזגים, ואם יש פשיעות גמור הוא לגופים העליונים, כי האידים והעשנים כצדים משיעלו שם צתנועתם, ואם יעלו אותה האש תשנה אותה מהרה, וראה שתהיה הארץ הרחוקה משטחה לעמקה קרוצה מזה התאר, ואע"פ שא"ל מצלתי שיהיה כל חלק מהאש והארץ הווה ונפסד, אללא מה שהוא אלל הגלגל הפשוט, וכן מה שהוא אלל המרכז הוא פשוט גמור, ועליו חלק מעורז מהארצות והמימות והוא טיט, וחלק מנוגז מהמים יצנה פניו השמש והוא היצנה ע"כ. ואסוצ אל הפרק.

אמר וכל מתהווה נפסד הוא מתהווה מהיסודות ואליהם יפסד וכן היסודות יתהוו קצתם מנוקצתם ויפסדו קצתם כי חמר הכל אחד, וא"א מציאות חמר מאין צורה, ולא תמצא צורה טבעית מאלו תהוים הנפסדים מאין חמר, ויהיה הענין בהיותם

בהיותם והפסדם וכל נזק שיתהווה מהם ויפסד אליהם, חוזר בהקפה כדמות הקפת הגלגל עד שתהיה תנועת זה החמר המצוייר בחזרת הצורות בו כלומר היות צורה אחר צורה, כתנועת הגלגל בה בחזרת ההנחות בעיניהם לכל חלק ממנו ע"כ **ואמר** ארסטו ומאחר שהתצטרך כי התנועה התמידית היא תנועת הגלגל, הוא מהתצטרך שאלו התנועות אשר לדברים ההווים הנפסדים על זה הלך, הם מלך התנועה וממנה, כי מאחר שיהיה המניע בהקפה יגיע תמיד, א"כ מהחיוצ שתהיה תנועת הדברים המשתנים בהקפה, ודמיון זה כי מאחר שתהיה התנועה הראשונה העליונה בהקפה היתה השמש מתנועעת בהקפת הגלגל הנוטה ומאחר שהיתה תנועת השמש בהקפה, היו פרקי השנה כמו כן חוזרים בהקפה, ומאחר שהיו אלו הפרקים חוזרים בהקפה, מה שיתחדש מהם חזר בהקפה. ולשון אל הפרק.

אמר וכמו שיש בגוף האדם אברים ראשיים, ואברים שהם תחת הראשיים מצטרפים בהשארותם להנהגת האבר הראשון המנהיגם, כמו כן העולם בכללו חלקים ראשיים, והוא הגוף החמשי המקיף, וחלקים תחתם במעלה מצטרפים למנהיג והם היסודות ומה שיתרכב מהם, וכמו שהאבר הראשי והוא הלב מתנועע תמיד, והוא התחלת כל תנועה שתמצא בגוף, ושאר אברי הגוף ראשיותם ממנו והוא משלח להם כחותיהם שיצרכו אליהם לפעליהם בתנועתו, כמו כן הגלגל הוא המנהיג לשאר חלקי העולם בתנועתו, והוא משלח לכל מתחות כחותיו הגמצאות בו, וכל תנועה תמצא בעולם, התחלה ראשונה תנועת הגלגל ע"כ.

לדין עיון צמח שאמר ושאר אנשי הגוף ראשיותם ממנו, והוא משלח להם כחותיהם כי יש מחלוקת צד צד חכמי המחקר, כי דעת ארסטו כי הלכ הוא השדש הראשון לכל כח, ושהוא נותן לשאר האנשים כחותיהם הזכרים, והמרגישים, והמטיגים, והמניעים, אצל הדופאים והפלסופים הקדמונים אמרו שהתחלות אלו הכחות מאנשים אחרים.

ואמר צד סיניא כי מאמר ארסטו אצל החקירה יותר נכון, ומה שאמרו הדופאים יותר נראה בהתחלת המחשבה; וכן יש מהם אומרים כי העלמות והבשר והדומה להם שאין להם כח הם הנשאים בכחות ההם מסוגליהם, לא צלו להם מהתחלות אחרות זולתם, ויש מהם אומרים כי אותם הכחות שפעו עליהם מהחלז והכנר בתחלת היצירה ולאח"כ נתישנו בהם. — והנראה לי כי זה מסופק, והוא בענין שזכר למטה מהכח המנהיג לזע"ת שיש בו עיון אס צאמלעות הגלגל אס לא.

אמר ודע כי הכחות המניעים מהגלגל לזה העולם, כפי מה שיתבאר ארבעה כחות, כח יתחייב הערוב וההרכבה, ואין ספק כי זה מספיק בהרכבות הדומים, וכח יתן הנפש הצומחת לכל צמח, וכח יתן הנפש החיונית לכל חיוני, וכח יתן הכח המדבר לכל מדבר באמצעות האור והחשך הגמשך לאורם והקפתם סביב הארץ ע"כ:

וכתב צד סיניא והכחות הנטועים צדופים על חלקים שלשה, יש מהם כחות מתפשטים צדופים, ישמרו עליהם שלמותם מלודותיהם ומקומותיהם הטבעיים ופעליהם, וכשיסודו ממקומותיהם הטבעיים ולודותיהם ועניניהם יחזירו אליהם, ומנועים אותם מהענין שאינו נאות להם, וזה צלל עיון וידועה וכונה צדופים, אלא צדיעצוד, ואלו

כ.ל

הכחות נקראים ענפים, והם התחלות צעם לתנועותיהם ועמידותיהם צעם ולשאר שלמותיהם אשר להם צעמם, ואין דבר מהגופים העצמיים דקים מזה הכח; — והמין השמי, כחות פעלים צנופים צנועה או העמדה, ושמדת מין מהשלמות בכלים וצמיחם משומם ותהיה נפש לומחת, ולמקצתה היכולת על הפעל ולעוזו אוחו, והשמת הנאות ושליטו נאות, ותהיה נפש חיונית למקצתה ההקפה צאמתות הנמלאים ע"ד המחשבה והחקירה, ותהיה נפש חנושית; והמין השלישי, יפעל כמו זה הפעל לא בכלים ולא צמיחם משומם; אלא צנחירה עוצר צחק אחד לא תעצר אוחו, ותקרא נפש גלגלית, ולאו הכחות הם לודות צנופים העצמיים. — וכתב החכם צן אלא יכו ויחם המהום אל הגוף המתהווה; ביחם המלאכה אל הכסא, כי המהוה כמו שהתנצר צספר פעלי חיים, יהיה צולת חמד המתהווה, כמו שיקרה זה צעלככה, וזה הלח אינו צנוף אלא הוא שכל צפעל. ע"כ. —

וכתב החכם החמד, והפלסופים הסכימו כי הדלשאן נקי מהחמד, ושהוא פועל אלו הנמלאים. ומקצתם אמרו שהוא הגלגל צלצד, ומקצתם, שהוא הגלגל עם נמלא אחד נקי מהחמד, וקוראים אותו נותן הצורות; והמעולה שתחמד אוחו הפלסופים הוא זה העמין.

ואמר עוד ומהצואר כי יצטרך להכניס צדצרים המתהווים התחלה מחוק, והם הגופים הגלגליים כמו שידעה אדם עו והוא האמת, או השכל הפועל כמו שדושים דנים מהאחרונים, אצל החימי הכולל מעצמו, והלמח הממע הקצוי צהם הם הגופים הגלגליים צאמצעות הכחות הנפשיים השופעים מהם על דעת אדםעו, או השכל הפועל כפי מה שדושים האחרונים, ועמיסטי אום מניא דליה לצדד אפלעוק על מליאות לודות פועלות המליאות החימיים הכולדים מהעפוש. ויש לחשוב כי אדםעו מודה צו התחלה ושאינו מן הצורך להכניסה סצה צהויה צזה הסוג צלצד מהחימי, אלא צחימי המוליד, כמו שחושצים שזו דעתו צספר החימי, אלא שהתחלתם הקרובה צאלו אללי, הוא הכח הנפשי, והרחוקה היא לודת הגלגלים. אצל שאדםעו דואה שאלו הצורות הנצדלות יש להם דשום כולל צכל מה שיתהווה מאין אמצעי כמו שדואה זה צן סי נא הוא דחוק. — ודעת צן סי נא וזולתו מן הפלסופים הישמעאלים, כי גוף הגלגלים, א"א צו שיתן לודת מאלו הצורות ההות הנפסדות, ולא נפש ולא זולתה, ודלייתם כי הגוף אמנם יפעל צנוף האיכיות הארצע, ואלו הם פעלי הגלגלים צלצד אללם, אצל הפועל לצורות העצמיים, וצלצד המתנפשות, הוא נמלא נצדל — ויקרא אוחו לודת הצורות. ואחרים מהפלסופים ידלו הפך זה, כי הפועלים הצורות צנופים, הם גופים צעלי לודות כמותם, או צמין כמו הגופים החיים יפעלו גופים חיים כמו הצוונים. או צסוף כנולדים מאין צמד ונקצה, שהגלגלים כותנים עליהם חיים כי הם חיים.

וכתב עוד ואין מחלוקת צן הפלסופים שיש ציסודות חמימות גלגלי, והוא נושא לכחות המהויים לחימי ולצמח, אלא מקצתם יקראו זה הכח עצמי גלגלי, וגליכום יקרא אוחו כח המלייד ולפעמים יקרא אוחו היולד, והוא מסופק אם הוא האלוק ית' או זולתו, ויחמד שידעה שיש צזה העולם אומן עושה לחימי הוא חכם יולד אוחו, וידעה זה פנתוח האצרים והעיון צהם, אצל מה הוא אוחו האומן ועלמותו, הוא מדומם פשידעה

משידעו האדם, ומזה יציא ראייה אפילו טון כי הנפש נכדלת מהגוף, מפני שהיא היוצרת אותו והמליירו, ואלו היה הגוף תכלי צמיונותם לא היתה יולדת ולא מלידת אותו, וכן הנפש המליירת היא יותר נרדית צחיוני שליכו מזריע ואחד צמזריע, וכמו שדע שהנפש ענין נוסף על החמימות העצמי, מאחר שהחמימות צמה שהיא חמימות, אין מדרכו שיטכיל המעשים הסדורים המושכלים כמו כן קדע כי החמימות שזרעים אין צהם כח צלירה והליור, וע"כ מחלוקת ציניהם שיש ציסודות נפשות יולרות למין מין מהחיומים והנמה והדומם תלטרך צהויתו והשטרותו להנהגה, וכחות שופרים אותו, ואלו הנפשות או שיהיו צאלמעות צין הנפשות הגלגליות, וצין הנפשות אשר צכאן צנופים המוחשים ותהיה להן ממלה על הנפשות שצכאן והגופים, ומכאן אמרו האומרים צשדים או שתיינה הן צעלמיהן נקשרות צנופים ישוצו לחמדם הדומה וגופותיהם הדקים אשר לא יוחשו, ואין אחד מהפלסופים שלא יודה צאלו הנפשות, אצל חולקים אס הם חונות צגופות, או הן סוג אחד זולתן — והאומרים צנותן הנודות השימו אלו הכחות שכל נצדל, ולא ימלא זה לאחד מהקדמונים, אלא לפלסופים הישמעאלים, כי משרשיהם שהנצדלים שלא ישנו החמרים שנוי הפני צעלמיהם ותחלה כי ההופך הפך הנהפך, חו השאלה מהשאלות הקשות צצמלוסופים ע"כ. ונשוצ אל הפרק.

אמר וכמו שאלו עמד הלב כהרף עין ימות האיש ויבטלו כל תנועותיו, וכל כחותיו כמו כן אלו עמדו הגלגלים היתה בו מיתת העולם בכללו ובטול כל מה שבו, וכמו שהחי אמנם הוא חי כלו בתנועת לבו, ואע"פ שיש בו אברים נחים כמו העצמות הרכות וזולתם, כמו כן זה המציאות כלו איש אחד חי, הגלגל שהוא בו במעלת הלב מבעל הלב, ואע"פ שיש בו גופים רבים עומדים מחים, וכן צריך שתצייר כל זה הכדור, איש אחד מתנועע בעל נפש כי זה המין מהציור הכרחי מאוד כלומר מועיל כיאוד במופת, על היות האלוק ית' אחד כמו שנבאר, ובוה הציור יתבאר ג"כ כי האחד אמנם ברא אחד ע"כ.

זה שאמר וכמו שאלו עמד הלז, ר"ל תנועת הדפק, כי הלז צעלמו עומד כמו שאזכור למטה.

אמר גאלינוס כי תנועות הדפק צסנוצ מתוקן, וילטרך האדם ללייד צנפשו זה הענין כלומר שהעולם אחד, מפני שאפשר לחשוב כי העלות שמים, עלת הגלגלים ועלת היסודות ומה שהורכב מהם, או האחת עלת השכלים, והאחת עלת הגופים כמו שיש מאמינים, וזהו דעת פלסופים כי עלת השכלים היא צעלמה עלת לעלת הגופים, והם מדחיקים דעת האומרים שהראשון ית' עלה צעלמו לכל הדברים המשמים צלא צלמעי, ואילו לא היו מקצת העלות עלה לקצתם לא היה העולם דצר אחד. וע"כ אמרו האומרים אלו היה לעולם שני חלקות היה נפסד — והנדאה לי כי זה הענין שזכר תורנו ז"ל, והוא שצזה הליור יתבאר כי האחד אמנם צרא אחד, כי זה ילייר ליור שלם צהתצאר, כי העולם אחד, לא הדצה כמו שהיו אומרים מהקדמונים שיש עולמית הדצה, וכן אמר צפ' הראשון מהחלק השני צדרך הסגול כצר התצאר צמופת כי הנמלא כלו כאיש אחד. ואדם טו הציא דהיות צספר השמים והעולם, על כי העולם א', ומהם כי אפר ויתצאר כי העולם אחד, ואין שם עולמות הדצה, ממה שצארכו כי תנועת הגוף הגלגלי כלחית, ושהתנועה כלחית מהחיוצ שיהיה הניע אותה כח כקי מהחמר, מפני שזה הנח יתחייצ

יתחייב שלא תהיה לו תכלה, והכחות החמדיים יש להם תכלה, וצארכו כי הדצח צמנין הנמלאים הוא מלך החומר לא מלך הנורה, וע"כ מניע לזו התנועה הנלחמת אחד צמנין והנורה, מפני שאינו צחומר, ומה שהוא צה התאר לא יושפע ממנו אלא אחד ולא ימלא ממנו יותר מאחד מפני שאינו חמדי, ואם אמרנו שיש עולם אחד יתחייב שיהיה צו צהכרה, גוף עגול נלחי מחולף צמנין לזה הגוף, וזה הגוף יש לו צהכרה מניע צחולף צמנין לזה המניע, ומה שהוא מחולף הוא צהכרה צעל חמד וזה נמנע — ע"כ. ולשק אדסטו צמה שאחד העצב והשמים אחד הוא מצוא ד. ונשוב אל הפרק.

אמר וכמו שא"א שימצאו אברי גוף האדם נפרדים, והם אברי אדם אחתי כלומר שיהיה הכבד נפרד, או הלב נפרד, או בשר נפרד, כמו כן א"א שימצאו חלקי העולם מקצתם מלבד מקצתם, בזה המציאות המיושב אשר דברנו בו, עד שתמצא אש מבלתי אדן או אדן מבלתי שמים. ע"כ.

ור"ל צאמרו שיהיו אברי אדם צאמת שיהיו עם כחותיהם, כי האצר הוא אצר האדם צאמת צהיות צו כמו המסוגל צו, כי יד האדם ויד המת נאמרות צשתוף גמור, ואמר צזה המליאות המיושב, כלומר אחד שנצדל ונתישב, מפני שיש לחשוב כפי המוצן מפשוטי הפסוקים, כי היו שמים מצלתי אדן וכן שאר חלקי העולם. — אצל החכמים ז"ל תרצו זה צאמדם כי הכל נצדל צצת אחת, והסתכל צמה שאמר עד שתמלא אש מצלתי אדן, או אדן מצלתי שמים, מפני שיש נמלאים לא יתקיים זה העולם צלתם, ככציים והגלגלים והיסודות, ואין כן המורכבים כי העולם לא יפסד צהפסדס, ומזה יתצאר סוד גדול שרמו לו צפרק שלשים מהחלק השמי.

ואמר החכם הנזכר והיסודות מעלתם מהגוף הגלגלי מעלת החומר, וע"כ א"א צחומר הדלשון שיהיה דיקס מהנורה. והגוף הגלגלי מצטרך צהכרה כמו כן צמליאות אליהם כמו שמצטרכות הנורות אל החמדים צהכרה. ע"כ. — והנדחה לי כי זה נריך עיון כי אם הוא כמו שאמרו שהגלגל מתנועע מעצמו, אין צורך לו לדצד קיים עליו ישוב וידחה אין זה דעת צן סיכא, כי אמר ואמרו אנשים מתיחסים אל החכמה, כי מפני שהגלגל עגול מצטרך שישוב על דצד קיים, אצל צורך היסודות אל הגלגל הוא צורך הכרחי. ע"כ. ונשוב אל הפרק.

אמר וכמו שיש בכל איש מאישי האדם, כח מה יקשור אבריו מקצתם במקצתם וינהיגם ויחן לכל אבר מה שצריך שישמור עליו תקונו, וידחה מעליו מה שיויקהו, והוא אשר פרסמוהו הדופאים, ואמרו הכח המנהיג לכח החיוני, ופעמים יקראו אותו טבע, כמו כן בעולם בכללו כח יקשור מקצתו במקצתו, וישמור מיניו שלא יאברו ג"כ מה שאפשר לשמדם, וישמור כמו כן מקצת אישי העולם, זה הכח יש בו עיון אם הוא באמצעות הגלגלים אם לא. ע"כ.

זה שאמר ופעמים יקראו אותו טבע, דומה למה שאכתוב למטה מדצרי גליוס; ודוע כי הנפש קושדת כל האצדים אלו צאלו, ושומרת אותו מההפסד ונותנת החיים להם, ולולא היא לא היו נשארים אפילו כהדף עין, כי כל אחד מחלקי היסודות שנו

ישוב

ישוּע לַעֲצֵנוּ, וַעֲלוּ הַאֲוִירִים לַמַּעֲלָה וַיִּדְרוּ הָאֲרָצִים לַמַּטָּה, כְּמוֹ שִׁיקְרָה צָלַח הַנֶּפֶשׁ מִהַגּוֹף, וְדַמְיוֹן זֶה הֵנֵחַ יֵשׁ כַּחַ צְעוּלִים שׁוֹפֵעַ מֵהַלּוֹק י"ת אִלּוּ הוּא צִמְצָמוֹת הַגִּלְגַּל.

וְאָמַר בֶּן סִינַי וְהִתְחַלָּה הַנְּצִלָּה מֵהַגּוֹפִים הַעֲצֵמִים חִינָה סָבָה לַגּוֹפִים הַעֲצֵמִים אִלּוּ הוּא הִתְחַלָּה לְשֵׁמִי הַתְּחִלּוֹתֵיהֶם, שֶׁהֵן הַחֹמֶר וְהַלּוֹדָה, וְהוּא תַעֲמִיד הַחֹמֶר וְהַלּוֹדָה, וְתַעֲמִיד צֶהֶם הַגּוֹפִים הַעֲצֵמִים וְשִׁלְמוֹתֵיהֶם ע"כ. —

וְכַתּוּב הַחֵסֶד ר' שְׁלֵמָה ז"ל, וְהַלּוֹדָה הוּא הַאֲחָדוֹת הַנִּפְעֵלֹת לְהַאֲחָדוֹת הַדְּרָשׁוֹנָה הַאֲחָדוֹת הַכֹּל וְהַמַּעֲמָדֹת הַכֹּל, כִּי מִדְּרַךְ הַאֲחָדוֹת לִיחָד כָּל דָּבָר וְלִקְצָנוּ, מִי שִׁיתְּרָה צֶה וַיִּתְּפֹזֵר הַחֹמֶר מִדְּרַכּוֹ הַרְצוּי וְהַחֲלוֹק, וְאָמַר וְהַחֲפֵץ כַּח חֲלָקֵי פוֹעֵל לִיסוּד וְהַלּוֹדָה וְקוֹשֶׁרֶת אֲחֻתִּים, וְהוּא מַפְלֵשׁ מֵהַעֲלִיּוֹן אֶל הַתְּחִתּוֹן כַּפְלוֹשׁ הַנֶּפֶשׁ צַרוּף וְהַתְּפַשְׁטָה צוּ, וְהוּא הַמְּנַיֵעַ לְכָל וְהַמְּנַהֵיב אֲחֻתוֹ ע"כ. — וְהַנְּדָאָה לִי כִי זֶה שְׁאֲמַר שְׁנוֹת הַנְּנִדָּאִים לְהַדְּמוֹת צִלּוֹק י"ת הוּא שְׁמִכּוּנִים לְהַשִּׁיב הַשְּׁלֵמוֹת שֶׁהוּא הַאֲחָדוֹת.

וְאָמַר הַחֵסֶד הַחֹזֵק וְכָל אֲחָדוֹת צַרוּד מוֹדְכָז, הוּא מַלְךְ אֶחָד צַעִינוּ, כְּלוֹמַר פְּשׁוּעַ, וְמַלְךְ זֶה הָאֶחָד הוּא הַעוֹלָם אֶחָד. וְע"כ אֶחָד אֶלְכֶסְנִד, שֶׁא"ל מַצְלֵמִי שִׁיְהִיָּה צִכָּאן כַּח רֹחַמִי צִכָּל חֲלָקֵי הַעוֹלָם, כְּמוֹ שִׁימְלֵא צִחֲלֵק הַחַיּוּנִי הָאֶחָד כַּח יִקְשׁוֹר חֲלָקֵי מְקַלְתִּים צִמְקַלְתִּים, וְהַמְּפַשֵׁט צִיְהִיָּהם כִּי הַקּוֹשֶׁר אֶשֶׁר צְעוּלִים קְדָמוֹן מַלְךְ שִׁיקְשׁוֹר קְדָמוֹן, וְהַקּוֹשֶׁר צִחֲלָקֵי הַחַיּוּנִי צִכָּאן הוּוּהַ נֶפֶשׁ צִאִישׁ, וְאָמַר וְהַפְּלִסּוֹפִים הַסְּכִימוֹ גִי הַתְּחִלּוֹת הַנְּצִדּוֹת, חוֹלְתוֹ הַנְּצִדּוֹת שׁוֹפֵעַת מֵהַתְּחִלָּה הַדְּרָשׁוֹנָה, וְשִׁפֵּעַ זֶה הֵנֵחַ הָאֶחָד הוּא הַעוֹלָם אֶחָד, וְצוּ נִקְשְׁרוּ כָּל חֲלָקֵי, עַד שִׁיְהִיָּה הַכֹּל יְכוּיִן פִּעֵל אֶחָד נִמְלֵא צִכָּח אֶחָד צִשְׁפֵּעַ הַתְּחִלָּה הַדְּרָשׁוֹנָה כִּי הַגִּלְגַּל אֶלְכֶס צִכָּלְלוּ, הוּא צַחַיּוּנִי אֶחָד, וְהַתְּצַאֵר אֶלְכֶס צִמוֹפֵת כִּי צִכָּל חַיּוּנִי כַּח אֶחָד צוּ הוּוּהַ אֶחָד, וְצוּ הִיוּ כָּל הַנְּחוֹת אֶשֶׁר צוּ יְכוּנוּ פִּעֵל אֶחָד, וְהוּא שְׁלוֹם הַחַיּוּנִי, וְזֶה הֵנֵחַ קְשׁוֹר צִכָּח הַשׁוֹפֵעַ מֵהַתְּחִלָּה הַדְּרָשׁוֹנָה, וְלוֹלִי זֶה הִיוּ נִפְרָדִים חֲלָקֵי, וְלֹא יִשְׁאָרוּ כַּהֲרֵף עֵינַי, וְאִם הוּוּהַ צַחַיּוּנִי הָאֶחָד כַּח רֹחַמִי שֶׁהוּא כָּכָל חֲלָקֵי צוּ, הוּוּהַ הַרְצוּי הַנִּמְלֵא צוּ מֵהַנְּחוֹת וְהַגּוֹפִים אֶחָד, עַד שֶׁנִּמְלֵא צַבּוּפִים הַנִּמְלֵאִים צוּ שֶׁהֵם גּוֹף אֶחָד, וְנִמְלֵא צִכָּחֹת הַנִּמְלֵאִים צוּ שֶׁהֵם כַּח אֶחָד, וְהוּוּהַ יַחַס חֲלָקֵי הַנִּמְלֵאִים מֵהַעוֹלָם כָּלוּ, יַחַס חֲלָקֵי הַחַיּוּנִי הָאֶחָד מֵהַחַיּוּנִי הָאֶחָד, אִין כַּח צִהַכְרָח שִׁיְהִיוּ עֲכִימוֹ צִחֲלָקֵי הַחַיּוּנִים, וְצִכָּחֹתֵיהֶם הַמְּנַיֵעִים הַנֶּפֶשִׁים וְהַשְּׁכִלִיִּים, וְזֶה הַעֲנִין כָּלוּ שֶׁצוּ כַּח אֶחָד רֹחַמִי נִקְשְׁרוּ צוּ כָּל הַנְּחוֹת הַרֹחַמִים וְהַגּוֹפִים, וְהוּוּהַ מִתְּפַשֵׁט צִכָּלֵם עַל עֵינַי אֶחָד. וְלוֹלִי זֶה לֹא הוּוּהַ צִכָּאן עַדְךָ ע"ז יִתְּאֲמַת מֵהַ שְׁאֲמַר, כִּי הַלּוֹק י"ת צוֹדָא כָּל דָּבָר וְאֲחֻתוֹ צוּ וְשׁוֹמְרוֹ, כְּמוֹ שֶׁנִּמְלֵא כִי הַלּוֹק י"ת אֲחֻתוֹ צִשְׁמִים וְצִחֲרֵץ שֶׁלֹּא יִסּוּדוּ, וְלֹא יִתְּחַיֵּב מֵהַתְּפַשֵׁט הַבָּה הָאֶחָד צִדְצָרִים דְּצִים, שִׁיְהִיָּה צִאֲחֻתוֹ הֵנֵחַ דְּצוּי, כְּמוֹ שֶׁשֶׁשׁ מִי שְׁאֲמַר שֶׁהַתְּחִלָּה הַדְּרָשׁוֹנָה אֶחָת שִׁפֵּעַ מִמֶּנָּה אֶחָד, כִּי זֶה יִתְּחַיֵּב כְּשִׁדְּוֵמָה הַפּוֹעֵל אֶשֶׁר צוֹלַת חוֹמֶר צְפוּעֵל אֶשֶׁר צְחוֹמֶר, וְע"כ אִם יִאֲמַר שֶׁסַּ הַפּוֹעֵל עַל מִי שֶׁהוּא צוֹלַתִּי חוֹמֶר, הוּוּהַ צִשְׁמוֹן הַשֶּׁס ע"כ.

וְאָמַר חֵסֶד קְדָמוֹן כִּי צִהַשְּׁגַת הַלּוֹק י"ת צְעוּלִים יִקְשׁוֹר הַעוֹלָם צִחֲצֵל אֶחָד, לֹא יִתְּנוּעַע וְלֹא יִסּוּד ע"כ — וְהֵנֵחַ הוּוּהַ אֶלְכֶס צִל יִצְעֵן צִל יִסַּע יִסְדוֹתֵיו לְנִלְחָ! — — — וְהַשְּׁגִיחַ צִכָּלֵל וְצִפְרֵט, וְאֲשׁוּב אֶל הַפְּרָק.

אמר וכמו שיש בגוף האיש דברים מכוונים, מהם מה שיכוין בהם השארות גופו לכלי המזון, ומהם מה שיכוין בהם השארות מינו ככלי ההולדה, ומהם מה שיכוין בו צרכו שהוא מצטרך אליו, במזונות וזולתם, כידים והעינים, ובהם דברים זולתי מכוונים לעצמם, אלא הם נמשכים למזג אותם האברים, אשר אותו המסוגל, הכרחי כקיום אותה הצורה כפי מה שהיא, עד שתעשה אותם הלועשים המכוונים, ונמשכו אחר הויתו המכוונת, לפי הכרח החומר דברים אחדים, כשער הגוף וגונו, וע"כ לא ירוץ ענין אלה על הסדר, והרבה פעמים יערר מקצתם, וימצא היתרון ג"כ בין האישים רב מאוד מה שלא יהיה זה באברים, כי אתה לא תמצא איש יהיה לו כבר עשרה כפלי כבר אחר, ותמצא איש אין לו זקן או שיער שער במקומות מהגוף, או שיהיה לו זקן עשרה כפלי זקן איש אחר או עשרים ע"ד משל, וזה רב בזה הכת (כלומר יהונות השער והגונים); כן במציאות בכללו מינים מכוונים בהיה קיימים, רצים על סדר אין יתרון בהם אלא כפי רוחב אותו המין, בכמותו ואיכותו, ומינים זולתי מכוונים אלא הם מתחייבים מטבע ההויה וההפסד הכללי, במיני התולעים הנולדים מהזבלים, ומיני ב"ח הנולדים בפירות כשיתעפשו, ומה שיוולד מעפוש הלחות והתולעים הנולדים במעים והדומים להם; ואומר בכלל כי הנראה לי כי כל מה שלא ימצא כח בו תולדה לדומה לו הוא מזה הכת, וע"כ ישמרו סדר ואע"פ שא"א מבלעדיהם, כמו שא"א מבלתי גונים משונים וא"א מבלתי מיני השער באישי האדם, וכמו שבאדם גופים אישיהם קיימים באברים השרשיים, וגופים נשחרים במין ולא באיש בלחות הארבעה, כמו כן במציאות בכללו גופים קיימים נשחרים באיש כלומר שאינם נפסדים, והוא הגוף החמשי בכל חלקיו וגופים נשחרים במין כמו היסודות ומה שהורכב מהם, וכמו שכחות האדם המחייבים להויתו והשארותו מדת השארותו הם בעצמם המחייבים להפסדו ואברו, כמו כן סבת ההויה, הן בעצמם סבות ההפסד, בכל עולם ההויה וההפסד ודמיונו כי אלו הארבעה כחות הנמצאים בגוף כל נזון, והם המושך והאוחז והמעכל והדוחה, אלו היה אפשר שאלו הכחות ככחות השכלים, עד שלא יעשו אלא מה שראוי ובעת הראוי, ובשעור שהוא ראוי, היה האדם נצל ממכות עצמות מאוד וחלאים רבים, אלא מפני שא"א זה, אלא הם פועלים פעלים טבעיים בלא מחשבה ובלא עיון ולא ישיגו מה שיעשוהו בשום פנים, התחייב שיתחדשו בעבורם חלים גדולים ומכות גדולות, ואע"פ שהיו הם הכלי בהוית האדם ובהשארותו אשר ישאר ובאר זה כי הכח המושך ע"מ אלו לא היה מושך אלא בדבר הנאות מכל צדדיו, והשעור הצריך אליו בלבד היה נצל האדם מחלאים ומעלות רבות, אבל מפני שלא היה הדבר כן אלא ימושך אי זו ליחה שתזדמן מסוג משיכתו, ואע"פ שהליחה ההיא נוטע נועט בכמותה ואיכותה, התחייב מזה שימושך הליחה שהיא יותר חמה ממה שצריך, או יותר עבה או יותר דקה, או ימושך הרבה ויחנקו בו העורקים ויתחדש הסתום והעפוש ויפסד איכות התלאים. וישתנה כמותם, ויתחדשו חלאים כגרב והחכוך והיבולת, או עלות גדולות כמו המורסא והסרטן ותצרעת והאיכול עד שתפסד צורת האבר, וכן הדבר בשאר הכחות הארבעה. ע"כ.

ואמר

א.כ

ואמר בלינוס ועורקי האסטמוכא ימשכו המזון ממנה, כמו שימשכו עורק
הצמח מהאדן, כי זה הפעל כלו מאחד שאינו פעל בפניו אצל הוא פעל מצד, היה נוהג
על דמיון אחד צלמה וצ"ח, ואם אנוהו נאמר סתם, כי העצב דוחה כל מה שאין בו
תועלת מהחלאים. מהאזרים הנכבדים, אל האזרים הפחותים הגסים, לטבע מחשבה
ושכל, ונצאה זה ונאמר כי מאחד שיהיו הכחות העצמיים הנמלאים בכל אצל מאחד
החינוי ארבע, כמו שהם בכל אחד מחלקי הצמח, האחד ימשוך הדבר הנאות לאצל,
והאחד יאחו צו, והאחד ישנהו, והאחד ידחה המותר, והנה זה שנים סובים כי יש
ממנו מה שהוא מותר צממותו ושעורו, ויש ממנו מה שהוא מותר צליכותו, והיו האזרים
אינם שוים כלם צבא, אלא הנכבד שבהם נצאה מתחלתו יותר חזק, כמו הלז והכבד,
והתחייב שיהיו הגופים שאינם נקיים והמותר מהם הרבה שיספך מהם דבר אל האזרים
הפחותים מהם כי לא ישאל זהם עומד צאחד מהם. ע"כ.

וכתב החכם הנזכר וצחכמת העצב התצאר, כי הנפש יש ממנה מה שיוחס אל
הצמח, והם שלשה כחות, הון והגדל והמוליד, ושם התצאר שהן נפשות, מפני שהם
פועלים בכלים ואינה כחות עצמיים, וע"כ קריאתם כחות עצמיים היא העצרה, חיה
אם ילכו לומר שהן כח מזגי ונפשות, אצל אם ילכו לומר שהן כח מזגי צלזל הוא טעות,
ועה שירדה שהם דולים לומר צהן זה הענין, מה שנשמע גלינוס ימשיל אותו צלזן
המושך הצדל הנקרא מאגניטיים יקח צהצתם ע"כ. ונשז אל הפרק.

אמר כמו בן הדבר בעינו בכל המציאות הדבר המחייב להיות מה שיתחייב
והמשכת מציאותו מדה מה, והוא ערוב סבות היסודות בכחות הגלגלים המניעים
להם המפורים בהם היא הסבה בעינה בחדוש סבות מזיקות במציאות, כמו הזרמים
והמטר השוטף והשלוג והברד והרוחות הסוערות והרעמים והברקים ועפוש האור,
או חידוש סבות ממיתות מאוד, יחריבו מדינה או מדינות או אקלים, כהבקע ארץ
או שקיעתה והרעש והזיקות והזועות, והמים השופעים מהם והתהומות. ע"כ.

ואמר כי מה שזכר אותו צזה הפרק זכר אותו סתם, כמו שאמר צסוף זה הפרק
ולפי דעת חכמי המחקר, לא ישתנה הבוף הגלגלי צעלמו, וכל אצרי האדם אפי' השדשים
משתיים צעלמם, ואינם כמלטים מהפכה, ואפי' כהדף עין, ונורמם היא הקימת, וכן
התצאר צם' ההויה וההפסד, כי חמדיהם נוספים צעת הגדול וחסדים צעת הגרעון,
ולודותיהם קיימות, והמשילו הצורה אל האדם העומד על הנהר, והחמד אל המים
הנבדים תחתיו, כי הלל עומד צעלמו ויתחלפו חלקי הנהר שעליהם הלל; אצל אלכסנדר
הפרדס אמר כי החומר לא יאצד כלו צגודל ולא יתך כלו, אלא יש צו דבר ישאר צו קיים
כי אלו לא היה כן היה אפשר שתצטל הצורה מהחומר, ודאיתו ע"ז כי יש חלקים קיימים
צחזרי מעת היותו עד הפסדו, כי ישארו צו מקלת דשומי המכות כל ימי חייו, ואם
הדבר כן יהיה ענין מה שאומר מהמשלת זה העולם צאדם יותר שלם, כי כמו שיש צעולם
חלקים קיימים לעד, כן יש צאדם חלקים קיימים כל ימי חייו, ולדיך לדעת כמו כן כי
סבות ההויה הן סבות עלמיות כוללות וצבונה. ואם סבות ההפסד הן צמקרה וצמעט
ולא צבונה, וכן הענין צסנות הויה חלקי העולם שהן סנות הפסד. ונשז אל הפרק.

אמר

20,10

אמר ודע כי זה שאמרנוהו כלו מהמשלת העולם בכללו באישי מבני אדם, לא מפני אלה הדברים נאמר באדם שהוא עולם קטן, כי זו הממשלה כלה נמשכת בכל איש מאישי החיונים שלם האברים, ולא תשנוע לעולם אחד מהראשונים נאמר, כי החמור או הסוס עולם קטן, ואמנם נאמר זה באדם מפני הדבר שסוגל בו האדם, והוא הכח המדבר, ארצה לומר השכל שהוא השכל (ההיולאני) אשר זה הענין לא ימצא באחד מהחיונים זולתו, ובאיד זה — כי כל איש מאישי החיונים לא יצטרך בהמשך מציאותו למחשבה ועיון והנהגה, אלא ילך וישתדל כפי טבעו, ויאכל מה שימצא ממה שיצא לו, וישכון באיזה מקום שיזדמן, וירבע לאיזו נקבה שימצא בשעת הערת חמומו, אם היה לו זמן הערת החמום, ויתקיים בזה אשו המדה אשר יתקיים וימשוך מציאות מינו, ולא יצטרך בשום פנים לאיש אחר ממינו יסייעהו ויסעדהו על עמידתו עד שיעשה לו דברים לא יעשה הוא בנפשו, אבל האדם בלבד אלו ישוער איש ממנו לברו נמצא שנעדר ההנהגה והיה כמו הבהמות, היה אובד לשעתו ההיא, ולא היה אפשר השארתו ולא יום אחד אלא במקרה, ארצה לומר אם ימצא בהודמן דבר יהיה נזון בו, וזה בעבור כי מזונותיו שבהם קיומו, יצטרכו למלאכה והנהגה ארוכה, לא תשלם אלא במחשבה ובעיון ובכלים רבים ובאישים רבים ג"כ יפרד כל אחד מהם בעסקמה, וע"כ יצטרכו מי שיקבצם וינהיגם עד שיסודר קבוצם, וימשוך לעזור קצתם לקצתם, וכמו כן השמרו מהחמימות בזמן החמימות, והקרירות בזמן הקרירות, והסתירו מהמטרים והשלג ונשיבות הרוחות, יצטרך אליו עיון והכנות רבות, לא ימשלו כלן אלא במחשבה והשחלות, ומפני זה נמצא בו כח המדבר, אשר בו יחשוב וישתכל, ויעשה ויכין במינים רבים מהמלאכות, מזונותיו וסתרו ולבושו בו ינהיג כל אברי הגוף, עד שיעשה מהם האבר שהוא הראש מה שיעשה, ויתנהג מה שהוא תחתיו כמה שיתנהג, וע"כ אלו שערת בגפשיך איש מב"א שולל זה הכח ועוזב עם החיונית בלבד, היה אובד לשעתו; חה הכח נכבד מאוד והנכבד שבכחות בעל חיים, והוא ג"כ נעלם מאוד, ולא תובן אמתתו בתחלת המחשבה המשתתפת בהבנת שאר הכחות הטבעיות, כמו כן במציאות דבר מיה המנהיג לכללי המניע לראש הראשון אשר נתן לו כח ההנעה עד שהנהיג בו זולתו, ואלו שוער בטול אותו הדבר לא היה אפשר מציאות זה בכלל מה שהוא ראש ממנו ומה שהוא תחתיו, ובאותו הדבר ימשוך מציאות הכדור וכל חלק ממנו. ואותו הדבר הוא האלוק ית' שמו, וכפי זה הענין נאמר באדם בלבד שהוא עולם קטן, מאחר שבו התחלה מה היא המנהגת לכולו, ומפני זה הענין נקרא האלוק ית' בלשונינו חי העולם, ונאמר וישבע בחי העולם, ע"כ.

ודגדיו טונים ונכוחים, אצל אפסר להצין מלסון ארס עו כי יש לומר שהטעם שנקרא האדם עולם קטן צעזר שהאזרים נולדים ומנחמים צלירת זה העולם וקומתו יסדה וזה לטן דגדיו צספר צע"ח.

אמר ולצדי גוף האדם צלצד נולדים ומנחמים צשעור ילדת כל זה העולם, כלומר שפנות גוף האדם, העליונה והתחתונה ומוקדמו ולאחוריו והימין והשמאל נולדים ילדה עצמית כשעור ילדת זה העולם, ולכן זה צשאר צ"ח, כי יש מצ"ח מה שאין צו אלה האזרים

האזנים, ומהם מה שיש בו כל אלה האזנים, אצל אף הנחתם כהנחת אצבע האדם, כי דאש האדם מונח למעלה מהכל כשעוד יצרת הכל, אצל ראשי שאר צע"ח הם צהפך, כי אע"פ שהם מונחים על גופותיהם, הם נוטים למטה ומציעים אל הארץ ואינם קמים ונלצים אל האויר והשמים כמו האדם ע"כ, ואסונו אל הפרק.

אמר ודע שזו הממשלה שהמשלנו העולם בכללו באיש מב"א, לא יתחלף בדבר ממה שזכרנו אלא בשלשה דברים, האחד, כי האבר הראשי מכל חיוני שיש לו לב לקבל הועלת מהאברים שיש לו אדונות עליהם, וחשיב עליו תועלתם, ואין במציאות הכללי דבר ככה, אלא כל מי שישפיע ההנהגה או יתן כח לא תשוב עליו חועלת בשום פנים ממי שיש לו אדונות עליהם, אבל נתינתו מה שיתנהו בנתינת המטיב החונן, אשר יעשהו לנדבות טבע למעלה יתירה, לא לתוחלת גמול, אבל כל זה להדמות לאלוק ית' שמו; והשני, כי הלב מכל בע"ח שיש לו לב הוא באמצעותו, ושאר האברים שיש לו אדונות עליהם מקיפים בו, בעבור שתכלול אותו תועלתם בשמירתם והסתרם בהם, עד שלא ימהר אליו נזק מחוץ, והדבר בעולם בכללו בהפך כי הנכבד שבו מקיף בנבזה, בעבור שהוא בטוח מקבול הרשום מולתו, ואפילו אם היה מתרשם, לא היה חוצה לו נזף ירשום בו, והוא ישפיע על מה שבתוכו, ולא יגיע לו רשום בשום פנים ולא כח מזולתו מהגופים; ובכאן נ"כ דמות מה, והוא, כי האבר הראשי בחיוני, כל מה שידחק מהאברים תהיה מעלתו מועטת, נטתה שהוא קרוב ממנו, וכן הדבר בעולם בכללו כל מה שיקרבו הגופים אל המרכז התעכרו והתענו עצמם וכבדה חנועתם, וגדעך אורם וזכותם, לרחוקם מהגוף הנכבד המאיר הזך המתנועע הרקיק הפשוט (ארצה לומר הגלגל), וכל מה שיקרב אליו גוף, יקנה דבר מזלו המדות והיתה לו מעלה על מה שתחתיו — והשלישי, כי זה הכח המדבר אשר באדם הוא כח בגוף ואינו נכדל ממנו, והאלוק ית' אינו כח בגוף העולם, אלא נבדל מכל חלקי העולם, והנהגתו ית' והשגחתו מחוברת לעולם חבור תעלם ממנו אנחנו אמתו, וכחות בני אדם קצרים מהשיגו, כי המופת יקום על הבדלתו ית' מהעולם והנקותו ממנו, והמופת יקום על מציאות רשומי הנהגתו והשגתו בכל חלק מחלקו ואפילו שהוא דק; ישתבח מי שנצחוננו שלימותו! — ע"כ.

ואמר כי צדק אחד יש חלוק ציניהם, כי לדעת אדם טעו חומר הגלגל אינו מקבל טעו, וחומר האדם מקבל טעו, ואמי מלאתי כתוב צדקי אדם טעו וזה לטעו, יש מי שאומר שהעולם כלו באדם אחד ע"כ. והענין הראשון שזכר אף בו ספק, והשני והוא אמרו כי הנכבד מקיף נבזה צעזעו שהוא צעו, שלא יקבל הרשום מזולתו, ולא נעלם ממנו כי אינו מקיף זולתו צעזעו זה, וכן מה שאמר כי האבר הראשי כל אבר שידחק ממנו תהיה מעלתו מועטת ממה שהוא קרוב, כי אם אמרנו שהלכ הוא הראש והסתכלה; כמו שאמרנו רוב הפלסופים והוא מסכים עמהם צוה הכה שאזנים קרובים מהלכ והם פחותים, כמו הטחול והמעיים, ויש לחוקים ממנו, והם נכבדים כמו אוכל החושים; ואף להשיב ולומר כי דאש אלו המוח, כי לפי זו הממשלה הלכ היא התחלה לכל התנועות. כמו הגלגל עצמו בעולם הגדול הוא מתנועע צעלמו, והמרכז היא הארץ שעליה

התנועות

28, k

התנועות, ובעולם הקטן הוא צהפך כי הלז הוא עומד והוא הפדכו, ממנו יתחילו התנועות וליו ישינו.

אמר ארסנו צספר צע"ח והחיוני יתפשט ממנו לך ויתקבל לך, כלומד הימין והשמאל, זה ע"ד חזרת חלילה, והאזר שחודת עליו חלילה ללה השתי תנועות הוא עומד צהכרח, והוא הלז, כי כל תנועה מחוזרת ממשיכה דחיה מלמדת עכ"פ לדבר עומד עליו יחזרו חלילה ללה השתי תנועות, כמו המדכו צמסנה, וזה העומד הוא התחלת תנועות הדחיה, ותכלית תנועות המשיכה ע"כ. והנה התצאר כי זה שאומדים שהגבל מלמדך למדכו עליו יסו, אינו נכון, כי אין תנועתו מחוזרת ממשיכה דחיה, ותלמדך עכ"פ לדבר עומד עליו תנועתו מעלמו ופשוטה ולחת. ומורכו ז"ל זכר כל מה שזכר בכלל ואמר וצכאן דמות מה.

ואמר החכס ד' שלמה צן גצירול והעולם הקטן דמיק העולם הגדול, צסדור והצמין, ואין עלם השכל שהוא פשוט ונכנז מכל עלמי העולם הקטן, דנק לגש, כי הנפש והרוח אמלעיים ציניהם, וע"ז יוקם סדור העולם העליון, כלומד שאין העלם הפשוט והנכנז דנק לגש, והוא העלם הנושא לנאמדות, והוא אמר כי העולם הקטן דמיק העולם הגדול צסדור והצמין; וכן אומד ארסנו כי אצדי גוף האדם צלכד נולדים ומנוחים כשעוד ילדת כל העולם. ואמר גליונס, כי הדם שצחלל הלז השמאלי הוא מתנווע תמיד" ע"כ. ומה שאמר כי זה הכח המדבר הוא כח צבוף ואינו צדל ממנו, לרדך שיוצן מדבריו שאינו צדל אמיתו, וע"כ זכר צשכל הנאלל הצדל אמיתי.

וכת צ חכס ונמו שהעושה העולם, אינו ממשש לעולם, ולא נפדך, ולא מחוק, ולא מצפיים כמו צן יחס הנפש אל הגוף, ואין קשירה צנפש והגוף מלך החמיה צוכחמית המקרים, ולא מלך ההסתנן וההגנס כהגנס הרוח החיוני צחלקי הגוף, אצל אין קשירה ציניהם ללא מלך ההנהגה והשכל, כי היא תנהיב הגוף, ותשיג הדברים צאמלעות החוש, ותשיג ותשתמש צאצרים צאמלעות זה הרוח מצלז ע"כ. ואשית אל המדק.

אמר ודע שהיה ראוי שנמשיל יחס האלוך ית' לעולם, כיהם השכל הנאצל לאדם, שאינו כח בגוף והוא נבדל מהגוף הבדל אמתי ושפע עליו, ותהיה מחשלת הכח המדבר בשכל הגלגלים שהם כגופים. אלא שענין שכלי הגלגלים ומציאות השכלים הנבדלים וציוור השכל הנאצל שהוא נבדל ג"כ, הן הדברים שיש בהן עיון וחקירה וראיותיהם נעלמות, אע"פ שהן אמתיות, ויתחדשו בהן ספקות רבות, ולטוען בהם טענות, ולמערער בהן עדעורים, ואנחנו אמנס בחרנו תחלה שיצוייר המציאות בצורה המבוארת, שלא ירחיק דבר ממה שזכרנוהו זכרון מוחלט, אלא אחד משני אנשים, או סכל ברבר המבואר, כמו שירחיק מי שאינו חשבוני דברים למודיים התבארו במופת, או מי שיבחד לו לאחוו בדעת מהקודמות ויתעה נפשו, אבל מי שירצה לעיין עיון אמתי, יתלמד עד שיבאר לו וידע כי הוא זו צורת זה הנמצא המיושב במציאות בלי ספק, ואם רצה לקבל זה ממי שהתבאר לו כל מה שהתבאר במופת, יקבל ויבנה עליו היקשותיו וראיותיו, ואם לא יבחר הקבלה אפילו באלה ההתחלות

ההתחלות ג"כ יתלמד כי יתבאר לו שהדבר כן. הנה זאת חקרנות כן הוא שמענה
ואתה דע לך. — ואחר זאת ההצעה אקח בזכרון מה שיעדנו לזכרו.

ואמר החכם ר' שלמה צן גנידול והצאת דליה על מציאת הענמים הפשוטים
יקשה מאד ע"כ. ויתצלר ממה שאמר מורנו ז"ל כי השכל הגלגל יש בו עיון ומקרה
ודליותיו נעלמות ממה שאכתוב בסוף זה הספר:

פ ר ק ש ב ע י ם ו ש ל ש ה .

כתב מורנו ז"ל ראיות המדברים על מציאות האלוק ית' ויחודו ובהרחקת
הגשמות ממנו, והצדיקו לזה מה שזכר כי תלמידו שאל ממנו שיריעהו אם ראיותיהם
מופתיות או מאיזו מלאכה הן. וכתב חכם היקשות המדברים בנייים על מוקדמות
מפורסמות לקחו אותן בפשיטות התאווה, וע"כ הקשותיהם יולידו הולדות יכתישו
אלו ואלו וישתבשו בהן ע"כ. ואני כותב מה שהוא עקר דעותיהם.

המוקדמה הששית היא אמרם כי המקרה לא יעמוד שני זמנים וענין זו
המוקדמה שהם חשבו כי האלוק ית' ויתעלה יבוא העצם, ויבוא בו אי זה מקרה
שירצה יחדיו ברגע אחד, ולא יתואר האלוק ית' ביכולת על יצירת עצם בלי מקרה
כי זה נמנע. ואמרומה שהצריכם לזה הדעת, שלא יאמר ששם טבע בשום פנים ושזה
הגוף יחייב טבעו, שישגיגוהו מהמקרים כך וכך, אלא ירצו לומר שהאלוק ית' יצר
אלו המקרים עתה בלא אמצעי ע"כ.

וראיתי לזכור זה הענין מפני שאפשר לחשוב שהוא נוטה לפשט האמונה, כלומר שהאלוק
ית' עושה הכל העלם והמקרה צלל אמצעי, כמו שיש חוששים שזה א"כ ה' עושה כל
כיוון אמונת דנים מצעלי התורה, ואומרים כי המאמינים צאמצעים וצטצע, הם מכחישים
פעל ה', וע"ז הענין כתב מורנו ז"ל צפ"ב"ה מהחלק השלישי וזו הכת מצעלי העיון
שחשנו שהאלוק ית' לא יעשה דבר צעזור דבר, ואין שם סנות, ולא מסוצים, אלא
פעליו כלם כפי החפץ ולא יצוקש להם תכלית, ולא יאמר למה עשה זה, אלא יעשה
מה שיחפץ ואינו נמשך לחכמה טבעית זה מצואר צתחלת המהשצה, והמלריך לזה כלו
הסכלות צטצע המציאות, והסכלות צטצע, והיא הכונה לזה המצאת כל מה שאפשר
להמציאו כמו מה שנראה ולא חייבה חכמתו חלוף זה, ואלה האומרים כי פעולת האלקי
כלם לא ציון צהם תכלית מה, הצריכם לזה ההכרח והיא צחינת כל המציאות לפי דעתם,
כי הם אומרים מה תכלית מציאת העולם צכללו, וצהכרח אמרו צמאמר מי שיאמר
צחדוש העולם שהוא כן חפץ לא לצבה אחרת, ויאמרו זה צחלקי העולם צכללו, עד
שאינם מודים שנקצ הקדום הענצי וזכות הקדמי מפני פלוש הכח הדואה כדי שישיג מה
שישיג, אצל לא ישימו זה סנת הדלות צשום פנים אלא"כ חפצו ע"כ. — והנראה לי כי
מה שראה החכם הנזכר מדברי מורנו ז"ל צזה הענין העיר אותו לומר מה שאמר, כמו
סיתצלר מדבריו.

ע"כ

וכתב החכם הנזכר והרחקת מציאות הסצות הפועלות אשר נראה אותם
 צמוחשים, הוא מאמר מתעה, אבל שאלו הסצות אינן מספקות צעממן צפעלים ההווים
 מהם, אבל ישלמו פעליהן צסצה מחוץ נצדל או זולת נצדל, הוא דצר אינו ידוע וילטרך
 לחקירה גדולה, והמדחיקים הסצות הפועלות מה יאמרו צסצות העלמיות, אשר לא יוצן
 הנמלא אלא צהצנתם, כי מהידוע צנפש שיש לדצרים מהויות ותארים, והם המחייצים
 לפעלים המסוגלים לנמלא נמלא, והן אשר צעצודם השתוו מהויות הדצרים ובדריהם
 ושמותיהם, ואלו לא היה לנמלא נמלא פעל מסוגל, לא היה לו טצע מסוגל, ואלו לא
 היה לו טצע מסוגל, לא היה לו שם מסוגל, והיו כל הדצרים דצר אחר, והשכל אינו
 דצר אחר יותר מידיעת הנמלאים צסצותיהם, וצזה נצדל משאר הכחות המשיגים, ומי
 שסלק הסצות נצר סלק השכל, והידיעה צעלולים לא תהיה שלימה אלא צדיעת עלותיהם,
 ומסלק אלה הדצרים הוא מצטל לחכמה, ויתחייצ שלא יהיה צכאן דצר ידוע צדיעה
 אמיתית אלא מדומה, ולא יהיה מופת ולא גדר, ויסתלקו הנשיאים העלמיים שמהם
 יתחצר המופת, ולא ידוע מה שדולים לומר צשם המנהג, אם רולים לומר מנהג הפועל
 ומהשוא שיהיה לאלוק י"ת מנהג, כי המנהג הקמין יקנה אותו הפועל צהחזיר הדצר
 פעמים דצות, ויהיה אותו הפעל ממנו צדוצ, ואין צחק האלוק י"ת חלוק; ואם ירצה
 לומר שהוא מנהג הנמלאים, ידוע כי לא יהיה המנהג אלא לצעל נפש ואם היה צמה
 שאין לו נפש הוא טצע וזה אינו דחוק, כלומר שיהיה לנמלאים טצע יחייצ הדצר או
 הכרחי או צדוצ, או שיהיה לנו מנהג צמשפט, כי זה המשפט אינו דצר אלא פעל השכל
 שיחייצ אותו טצעו, וצו היה השכל שכל, ולא ירחיקו הפלסופים זה המנהג. וצו המלה
 כשתדוקדק לא תורה על ענין אלא הוא פעל צהנחה באמרו מנהג, כלומר שהוא יעשהו
 צדוצ, וא"כ יהיו כל הנמלאים הנחה, ולא תהיה צנמלאים חכמה כלל אשר צעצודה יאמר
 צפועל שהוא חכם, וכל החכמים האכימו שהפועל הראשון נקי מהחומר, ופעלו צאלו
 הנמלאים צאמצעות פועל לו זולת אלו הנמלאים, ומקצתם יאמרו שהוא הגלגל צלצד,
 ומקצתם שהוא הגלגל עם נמלא אחר נקי מהחומר יקראו אותו נותן הצודות: ע"כ, ומורנו
 ז"ל האריך צצו המוקדמה, ואמר צסופה כי האלוק י"ת לפי דעתם יצרא צקולמם חנועה
 אחר חנועה, וכן תמיד צעוד שהקולמם קיים וצכל דגע מאותן הדגעים, כלומר הזמנים
 הנפרדים, יצרא האלוק י"ת מקדה צכל אישי הנמלאים מגלגל ומלאך וזולתם, וכן תמיד
 צכל עת, ואמרו כי צו היא האמונה האמיתית כשהאלוק פועל, ומי שלא יאמין כי כן יפעל
 האלוק י"ת נצר כחש היותו פועל על דעתם; וצאלו האמונות וכיוצא צהן יאמר אללי
 ואלל כל צעל שכל, אם כהתל צאנוש תהתלו צו, כי זה הוא ענין ההתול צאמת — כי
 ההתול כשיאמר אדם דצרי כצ, שידע צלצו שהוא כצ, כענין ויהתל צו אליהו, וכן אמרו
 אלה צצודא י"ת שהוא ידע תעלומות לצ דצרי כצ, כי החוש והשכל יורה על כצם
 והתלו צו כהתל צאנוש שאינו ידע תעלומות לצ.

המוקדמה העשירית היא זאת ההעברה אשר יזכרה והוא עמוד הכסת
 המדברים ושמע ממנה, שהם רואים כי מה שהוא מדומה, הוא עובר אצל השכל
 כלומר אפשרי, כמו שיהיה כדור הארץ גלגל והגלגל כדור הארץ, ואפשר היותו
 בבחינת השכל, ושיתנועע האש למטה והארץ למעלה, ושהיה אדם כשעור הר
 גדול

גדול ופיל כשעור יחוש, ואמרו כי זה הנמצא שיש לו צורות ידיעות ושעורים מוגדרים לא ישחנו, כמו שמנהג המלך שלא ילך בשוקי המדינה אלא רוכב ולא נראה אלא בן לעולם, אבל אינו נמנע אצל השכל שילך דגלי. ע"כ.

ומה שיש לומר ע"ז כלומר כמו שמנהג המלך הוא כתוב לתעלה צמוקתה השטית. והתצטרך מדברי מורנו ז"ל שדלה לומר שהוא מנהג האלוק י"ת לא מנהג הנמלאים, ואמר צסוף זו המוקדמה, וזה שער העצרה אללי זו עוד דברים תשמעם במקומות מזה המאמר, והוא דבר שאין לדרך שימחר האדם לדחותו כלם צעיון מעט" ע"כ. ונדלה מדבריו שהוא מודה צמקלתם כמו שאמר צדרך הסגול וזה אללי הטוב שצדדכים, ולי זו דעת תשמעו והוא מה שכתוב צפרק י"ט מהחלק השמי; אצל החכם המוכר האריך צצטול כל המוקדמה הזאת, ואני אכתוב כלל דבריו, אמר, וכת המדברים חשנו כי דאיות הנמלאים על האלוק י"ת, אינה מלך החכמה שבהם שתחייב ההשגחה אלא מלך ההעצרה כלומר מלך מה שיראה צכל הנמלאים שהוא עוצר צשכל שיהיה צזה התאר וצהפכו, כי אם תהיה זאת ההעצרה צשוא אץ צכאן חכמה. ואמר כי כמו שהחזיק מציאות העלולים מסודרים מהעלות צדברים המלאכותיים או שלא השיגם, אץ אללו ידיעה צמלאכה ולא צאומן, כמו בן מי שהכחיש אופן סדור העלולים מהעלות צזה העולם הכחיש מעשה החכם י"ת האלוק מזה עליו גדול! — ומה שאמרו כי האלוק י"ת הדיין המנהג צאלה הסנות ושאין להם דשום צעלולים צדשותו הוא מאמר דחוק מאד ממה שתחייב אותו החכמה אצל הוא מצטל אותה וצאור זה כי אם לא היה תצנית אדם ולא מסציר אלצעותיו הכרחי ולא מלך העלוי צאחיה שהיא פעלה וצהקפתה צכל הדברים שתצניתם משונה ושהיא נאותה לאחוז בלי כל המלאכות א"כ מציאות פעלי היך מתצניתה ומספר חלקיה ושעודה הוא צהזדמן ואלו היה הדבר בן לא היה צין שיצול האדם או צפרסה או צזולת זה ממה שיסוגל כל צעל חיים מהתצנית הנאות לפעלו; ואתה יודע כי צני אדם כלם דואים כי העשויים הגדועים הם אשר ידלו צני אדם צהם שאפשר שיהיו צהפך מה שנעשו עד שיחשצו מדצים מהעשויים הגדועים שהתחדשו מהזדמן ודואים כי העשויים הנכצדים הם אשר ידלו צהם שא"ל שיהיו צתכונה יותר שלמה ויותר מעולה מהתכונה שהבין צם עושם וא"כ זו הדעת מדגעות המדברים היא הפך הדת וההסכמה; ומה שהציא לזו הכת, לומר זה כדי לצדוח משודו צפעל הסנות שהדכיצם האלוק י"ת צנמלאים שצכאן כמו שהתחייב צהן הנפשות וזולתן מהסנות הפועלות, וצדחו מהודות צסנות, כדי שלא יתחייב מזה שיש צכאן סנות פועלת וזולתו האלוק י"ת. — ואני אומר אץ פועל צכאן אלא האלוק י"ת מפני שהוא צורל הסנות, והיותן סנות פועלות צאמרו ושמידתו למציאותן — ועוד כי הם פחדו שיתחייב מהודלתם צסנות עצעיות, שיהיה העולם הווה מסצה עצעית ידעו כי העצע עשוי ושאין דבר מורה על העושה צמציאות נמלא צזה התאר צתקון היה יודעים כי האומרים צהדחקת העצע, הפיל חלק גדול מהנמלאים המודים על מציאות עושה העולם, והכחשתו חלק מנמלאי האלוק י"ת, כי מי שהכחיש סוג מהנצדאים הנמלאים, הכחיש פעל מפעלי הצורל י"ת, ויקרב זה ממי שהכחיש תאר מתארו, וכל זה מצואר צמקומו צמופת, והוא פשט מה שגאמר לצדרי האלוק י"ת, ואין חלוף ליצירת האלוק י"ת! —

ואומר כי מודנו י"ל הפליג לדבר צזה הענין יותר ממנו בדברים קלרים — כי אמר צסוף דנריהם,, והסתכל אתה המעיין, אם נחדת צקשת האמת והשלכת התאווה והקצלה והנטייה למה שהורגלת להגדילו, ולא תתעה נפשך ענין אלה המעיינים ומה שיקרה להם ומהם, כי הם כנודחים מהרמץ אל האש, וזה כי הם צטלו טבע המליאות, וטנו ילידת השמים והארץ צחשצם כי מאותן המוקדמות יתצאר כי העולם מחדש, ולא חדש צארו צמופת, ואצרו עלינו מופתי מליאות האלוק ית' ויחודו וצברחקת בגשמות; כי המופתים שיתצאר מהם אמנם יוקחו מטבע המליאות" ע"כ. והסתכל צמה שאמר והכשלת התאווה והקצלה והנטייה למה שהורגלת להגדילו, כי אלה השלשה מעורים עיני הלצ, כי צטבע האדם שלא ירצה לקבל דבר שהוא הפך מה שיתאוהו, ונאמדם התאווה מחדשת ומעודת, וכן מה שקצלו מאנשים שהם נאמנים אללו, יקשה להאמין הפכו וכן מה שהורגל להאמינו. — והסתכל צמה שאמר צפ' כ"ה מהחלק השלישי, ומה שאמר צעד כת מצעלי העיון החושצים, שהאלוק ית' לא יפעל דבר צעצוד דבר. ושמן שם עלות ולא עלולים אלא פשיטת החפץ, ושם שתר דעתם זאת, וצאר ענין הפסוקים שיש לחשוב מפשוטם, שהם יודו ע"ז הענין, כאמרו כל אשר חפץ עשה, ונפשו אותה ויעש, ומי יאמר לו מה תעשה, ואמר כי ענין אלו הפסוקים והדומים להם, כי הדברים שירצה האלוק ית' לעשותם, יקצלו העשייה צברכה ואין שם מונע שלא יעשה מה שירצה והוא ית' לא ירצה אלא האפשרי, ואין כל אפשרי אלא כל מה שתחייצ חכמתו שיביה וזהו דעת כל התורה ודעת הפלסופים, וכן דעתנו אנחנו צמה שנאמין כי העולם חדש, כי כל חכמינו לא יאמינו כי הוא נפשיעות חפץ לא זולתו, אלא יאמרו כי חכמתו ית' שלא נטיה, חייבה מליאות העולם קודם שימלא זה העולם צכללו צברכה כשנמלא, ושאותה החכמה צעלמה שלא תשתנה חייבה ההעדר קודם שימלא העולם, תמלא זה הענין לחכמים הדנה צפי' את הכל עשה יפה צעתו ע"כ — וצכלל זו המוקדמה העיר מודנו ז"ל ענין כצוד מלך! —

הערה דע אתה המעיין בזה המאמר! כי אתה אם היית ממי שידע הנפש וכחותיה וידעת כל דבר על אמתת מציאותה, כבר ידעת כי הדמיון נמצא לרוב בעלי חיים, אבל בעל חי השלם, כלומר שיש לו לב מציאות הדמיון מבואר לו, ושהאדם לא נכר מוולתו ולא פעל הדמיון פעל השכל אבל הפכו, כי השכל יפרק המורכבים, ויבדיל בין חלקיהם ויפשיטם ויצוירם באמתתם ובסיבותיהם, וישיג מדבר אחד ענינים רבים מואד נבדלים אלו מאלו אצל השכל כהבדל השנים אישים מבני אדם אצל הדמיון במציאות, ובשכל יהיה נודע הנושא העצמי מהמקרו, ואין לדמיון פעל דבר מאלו הפעלים. כי הדמיון לא ישיג אלא האיש המורכב בכללו כפי מה שהשיגוהו החושים, או ירכיב הדברים המפורקים במציאות, וירכיב קצתם על קצתם והכל גוף או כה מכות הגוף, כמו שמדמה המדמה איש מבני אדם וראשי ראש סוס בעל כנפים והדומה לו, וזה הוא הנקרא הבדוי הכוזב, ולא ישוה לו נמצא כלל ולא יוכל הדמיון בשום פנים להנקות בהשנתו מהתומר, ואפילו שהפשיט הצודה כתכלית הפשוטה, ועל כן אין בחינת כדמיון. ע"כ.

וזה דבר ידוע כי הכח המדמה לא ידמה אלא דבר אישי וחמרי, וע"כ לא יוכל שידמה גוף צלל גוף, והשכל יפשיט הענין הכללי מהחומר, ועוד כי הכח יפשיט הגורה צמיוע האמלעיים המגיעים אל הגורה, אצל הכח השכלי זה הדבר צו צהפך, כי הוא ישכיל עצמו וזהשכיל עצמו יפשיט הגורה כשירלה, ואח"כ ידבק זה, וע"כ אמרו הכח החוש כפעל צליור מין מההתפעלות, והכח המשכיל פועל, אצל מפני זה אמרו כי הכח החוש לא יפעל אלא צכלים, ואין פעל לו צעצמו, ואינו כן כח המשכיל, וכסוד לדבריו:

אמר ושמע מה שהועלונו החכמות הלמודיות, ומה עצום מה שלקחנו מהם מהמוקדמות! דע כי יש שם דברים, כשיבחנו האדם בדמיונו לא יצוירם בשום פנים, אלא ימצא שהם נמנעים אצל הדמיון, כהמנע קבוץ השנים הפכים, ויתבאר במופת מציאות אותו הדבר הנמנע אצל הדמיון, והוציאהו המציאות אל האמת. והוא כשתדמה נפשך כדור גדול איזה כדור שתדמה, ואפילו כשתדמה אותו כשעור נלגל המקיף, ואח"כ תדמה שני ב"א עומדים על שתי קצוות הקוטר, עד שתהיה הנחת רגליהם על ישר הקוטר, ויהיו הקוטר והרגלים בקו אחד ישר לא ימלט משיהיה הקוטר נוכח הפאה מעולם, או שלא יהיה נכחה, ואם נכחה יפלו שניהם, ואם לא יהיה נכחה, יפול האחד והוא התחתון ועמוד האחד, כן ישיג הדמיון, וכבר התבאר במופת כי הארץ כדורית, ושיש מהנושב על קצת הקוטר, וכל איש נוהשוכנים, בשתי הקצוות ראשו אצל השמים, ורגליו אצל האחר העומד נכתו. וא"א שיפול אחד משניהם בשום פנים, ולא יצויר כי אין אחד מהם למעלה ומטת בצרופ אל האחד. וכן התבאר במופת במאמר השני מהמחורדים הנקראים יציאת שנים קוים יהיה בינם בתחלת יציאתם מרחק מה, וכל מה שירחקו יחסר אותו המרחק ויקרב אחד מהם אל האחד וא"א פגישתם, ואע"פ שיצאו לאין תכלית, ואע"פ כי כל מה שירחקו יקרב זה מזה, וזה א"א שידומה ולא יפול ברשת הדמיון בשום פנים, ואותם השני קוים האחד ישר והשני מעוקם כמו שהתבאר והנה התבאר מציאות מה שלא ידומה ולא ישיגהו הדמיון, והוא היות האלוק ית' זולתו גוף ולא כח בגוף כי אין נמצא אצל הדמיון אלא גוף או דבר בגוף. ע"כ.

ואומר כי הענין שזכר שיש מצני אדם, שעומדים על קנות הקוטר ולא יפלו והתצמד צלור אמתו אין ספק צו, והדמיון ימאן זה, והטעות צו מלך הדמיון שמדמה מה שאינו מעלה שהוא מעלה, ומה שאינו תחת שהוא תחת, וחוטב כי פני הארץ מהלך שהיא כנגד מקומנו הוא התחת, ושהלמה המקיף צלותו הלך היא כמו כן התחת, ואין הדבר כן כי התחת על האמת היא עומק צטן הארץ ממה שהיא אצל מרכזה מאינו לך שתהיה הארץ, כי מרכז הארץ היא התחת שאין הדבר תחתיו, והוא המקום השפל שאין מקום שפל ממנו והוא שפל השפלים, וכשיעצור הדבר המרכז צלחה לך שיהיה כצד נצל מהמרכז ללך מעלה. והענין השני שזכר מהולאת השני קוויים, זכרו אותו ג"כ חכמי התצורת וזה לשונם — אמרו נראה שנוצא שנים קוים יהיה ציניהם צתחלת יציאתם מרחק מה, וכל מה שירחקו יחסר אותו המרחק, ויקרב האחד מהאחד וא"א פגישתם לעולם, ואע"פ שיצאו לאין תכלה, ויהיה הקו האחד ישר והשני מעוקם, ותהיה הולאתו

הולאתו לזה הקו המעוקס במצוות העבול שהגיד אותו לקלידוס שם בתחלת מאמר אחד וידוע כי לא יוכל לזייד זה על אמתתו אלא מי שהתעסק במלגת התצורות, וידע התצמת הנקרא מצוות עבול, וידע כמו כן התצמת המרצע שעמם התצטר כי הקו המעוקס כל מה שירחק יקדצ, והנדלה לי כי זה הענין צנוי על השדש שהוא מוסכס עליו אצל חכמי התצורות, והוא הולאת הקו לאין תכלה, וכמו כן מה שאמרו כי אפשר התוספת זו לאין תכלה וזה אפשר לדמותו במחשבה בלנד, והתצורות כשיניח קו שאין לו תכלה אינו מניח טוא כי זה נכון במלאתו כי טצע אלה הדברים יחייצ, כי זה האדם עד"מ צמה שהוא אדם, הוא דנד אחד ואינו נחלק והוא נחלק במקרה, כלומר מנד שהוא גוף, והחלוק נמלא לאדם צמה שהוא אדם במקרה, והוא נמלא לגופו צעלס, ומה שהתצטר בכלן מהולאת הקויס, הוא בתצית מצוות עבול כמו שזכר בדצריהס, לע"פ שלל חכר דצרי מורנו ז"ל, וידוע כי כל תצמת יש לו תכלה, כי אס הוא עבול יקיפכו קו אחד, ואס אינו עבול יקיפו אותו שמי קויס צהכר. — והנדלה לי צקולר דעתי צאותה המלכה, כי האומר זה צטר אותו צאותה התצמת בלנד, ואס יהיה התצמת לאין תכלה יאריכו הקויס כמו כן לאין תכלה ולא יפגשו זה צזה לעולס. ומלאתי שכתצ אחד מחכמי התצורות על זה. אמר ומה שזכר מהמרצע שהקדים לזה התצמת אין ספק צהס, אצל מה שאמר והתנה צו וחייצ נפשו לעשות על טעח המצוות העבול, שמיס קויס האחד יטר והשני מעוקס, צין התחלתו וצין היטר שהוא כנגדו מדחק מה, וכל מה שיאריך עמו על טעח המצוות יקדצ אל הקו היטר שהוא כנגדו תמיד ולא יפגשו, ולע"פ שיאריכו יחדיו על טעח המצוות לאין תכלה הוא טוא אין אמתה לו, והתצטר זה כי הוא עושה אותו אחד שהתנה צו שהוא על טעח המצוות. והכותצ הזה האריך צזה הענין, ולא דאיתי לכתוצ שטר דצרו כי היתי מלטרך לכתוצ התצמת כמו כן. וזה הענין דלוי לסמוך צו על מה שכתצ מורנו ז"ל כי הוא היה חכס גדול צחכמת התצורות ואלו היתה צו הטעלה לא היה כותצ אותו. ויש דצרים אחרים שלא יוכל הדמית לזיידס והתצטר צמופת, כחומר הדלשון והשכליים הנצדלים והדומה לזה.

המוקדמה י"א והוא אמרם כי מציאות מה שאין לו תכלה שוא על איזה ענין שיהיה, ומציאות מה שאין לו תכלה עד היות זה אחר העדר זה, והוא הנקרא מה שאין לו תכלה במקרה, בזה הוא הענין הקשה מאוד, ומי שאומר שהביא מופת על קדמות העולס, או יאמר כי הזמן אין לו תכלה, ולא יתחייב לו מזה שוא, מפני היות הזמן כל מה שיהיה ממנו חלק, יעדר קודם לו חלק אחר, וכן חזרת על החמר הראשון ללא תכלית, וזה לא התבאר מניעותו; וחמדברים אין הפריש אצלם שנאמר כי גודל מה נמצא אין לו תכלה, או שנאמר כי הגוף יקבל החלוק ללא תכלית, ואין הפרש בין מציאות דברים אין תכלה למספרם, מסודרים יחדו כאלו בני אדם הנמצאים עתה, או אמרך כי דברים היו במציאות אין תכלה למספרם, ואע"פ שנעדרו מקצתם ישתדל לאמת זה, ומקצתם יאמרו כי זה מושכל בגששו לא יצטרך עליו מופת, ואם הוא שוא טבואר שיהיו דברים אין תכלה למספרם עד היות זה אחר העדר זה, ואע"פ שהנמצא מהם עתה יש לו תכלה א"כ יהיה נמנע קדמות העולס בתחלת המשוש, ולא יצטרך למוקדמה אחרת בשום פנים. ע"כ.

ואמר

ואמר החכם הנזכר יש ספק קרה אחד ארסעו והוא כי אלו היה נכאן תנועות לא סרו צמה שעזר, לא ימלט זה מאחד משני פנים, או שיהיו התנועות כלן נמלכות יחדיו, ואז יהיה מה שאין לו תכלה נמלא צפעל וזה נמנע, או שלא יהיו נמלכות יחדיו ואז ע"פ שתהיה תנועה אחד תנועה, ואם הדבר כן מהמחוייב שלא תמלא התנועה הרמה אליה צו הדעת אלא אחד תנועות אין להם תכלית, ומה שאין לו תכלה אין לו ראשון, ואם לא ימלא הראשון לא ימלא האחרון? — ותרון זה הוא קל מהשדשים שנלדנו, והוא תנועת ההעתקה העגולה ההיא תנועה אחת ומדוצקה לא תנועות דנות צפעל כמו שחושבים, ובצר התצטרף ממה שנאמר בתנאי התנועה האחת, אצל התנועות הרבות שהן זו אחד זו, אמנם יהיה נמנע צהן מליאות מה שאין לו תכלה משני נדדים האחד שיהיו כלן נמלכות צפעל, והשני שיונח המוקדם סצה למאוחר, אצל הנחת תנועות שתהיה להן תכלה חזרת חלילה פעמים אין תכלה להם על מונח אחד קצוע אינו משתנה, או מונחים קצועים שתהיה תכלית למספרם כמו כן מעניע אחד נלחי שאין תכלה להנעתו, או מתנועעים נלחיים יש תכלה למספרם, כל זה לא יתחייב מהנחתו שוא, אצל הנמנע מאלו שימלאו שתי תנועות צמספר יחדו צמונח אחד צמנין, כי העדר התנועה הקודמת תנאי צמליאות המאוחרת, וא"כ העדר הקודמת סצה צמליאות המאוחרת, וכשלא תמלא הסצה הראשונה לא תמלא האחרונה, כי זה היה מתחייב אלו היה העדר התנועה הקודמת צמונח סצה צעלם צמליאות האחרונה, אצל ההעדר סצה להוה סצה צמקרה והסנות שהן סצה צמקרה, אינו נמנע צהן מליאות מה שאין לו תכלה. ומזה מתורן מה שהסתפקו צצ"ח הפוליד והזרע והלמח, כי האז הקרוצ אינו סצה לנגדו אלא צמקרה, ועוד יתצטרף כי המניע הראשון צהויות צ"ח והלמח והמזריע זרע אינו שכנת זרע, וזרע הלמח, אלא הם כלים למניע הראשון, ואינו נמנע שיניע מניע אחד נלחי צכלים אין תכלה להם מתנועעים ע"כ. — והנה זה תרון מה שזכר צדרך השלישי ממה שאמרנו; כי צחדוש האיש האחד מהאישים המזריעים, יתצטרף צמופת כי העולם כלו מחודש, כי הוא נמנע שילך הדבר לאין תכלה, או יגיע למליאות דצר אחד ההעדר הגמור ואללו צפסק השאלה כי זה מופת שהעולם נמלא אחד ההעדר הגמור המוחלט. ולפי הנדלה זו הדרך חזקה וע"כ קדלו אותה מופת והסכימו עליה כל האומות המפורסמים והתדולים שאמרו צהתיר הספק שקרה אחד ארסעו אינם מספיקים.

דרך חמישי והוא דרך הסגול אמר וזו הדרך יבחרו מאוד המונם, וענינת חוזר למה שבארתי בהקדמותיהם, כי הוא יכוין במחשבתו אל העולם בכללו, או לאיזה חלק שירצה מחלקיו, ויאמר זה עובר כי הוא כפי מה שהוא עליו מהתבנית והשעור ובאלו המקרים הנמצאים בו ובוה הזמן והמקום שנמצא בו, ועובר שיהיה יותר גדול או קטן או בהפך זה התבנית, או במקרים אחרים או קודם זמן מציאותו ובזולת זה המקום, א"כ הסגול בתבנית נזה או בשעור או במקרים מהמקרים, עם היותו עובר הפך זה כלו ראייה על מסגל בוחר רצה אחד מאלו השני עוברים, והצטרף העולם בכללו או חלק מחלקיו למסגל ראייה על היותו מחודש. — ואמר צסוף זו המוקדמה וסוף דצר זה אללי העוצ צצדרכים, ולי צו דעת תשמעוהו כמו שכתב צפ' י"ט מהחלק השני צענין הסגול.

כח

וכתב החכם ר' שלמה בן גבירול ז"ל, והנמלא יסודר על מעלות והס המחיית
 והאפשר והנמנע, והמחוייב הוא האחד הפועל ית', והאפשר הוא כל הנמלא הנפעל'
 והנמנע הוא העדר הנמלא והפסדו, והמחוייב הוא התחלה לא תשתנה, והאפשר צהפק
 ומפני זה היה האפשרי כפי מה שאחשוב נפעל תשתנה, כי זה העצם אפשרי בעצמו,
 וכבר היטיב מי שקרא היסוד אפשרות ע"ז בהיקס, ומאחר שהיה אחד כלומר הפועל
 הראשון מחוייב א"כ הוא אחד בלבד, ומאחר שהיה הנפעל אפשרי, מהחיוו שלל יהיה הוא
 הוה, אלל יהיה דבר ודבר חה יחייב היותו נושא ונשוא ע"כ. וכתב ארסעו צמה שאחד
 העצם כי המריע הראשון הוא הכרחי המליאות צמוחלט, וענין הכרחי המליאות ש"א
 צעמן שהוא צו פהשלמות הגמור צתכלית, וא"כ השמים ועצם הכל קשורים צו ההתחלה
 כלומר שהכרח נמלא להם מלך צו ההתחלה לא מלדס צעמס ע"כ. והסתכל צוה כי זה
 הוא לשונו כי השמים ועצם הכל קשורים צו וענין שהם קשורים צו שהוא סצת השלמות,
 ולולי הוא ית' היו נופלים כלומר היו נפסדים זה הוא שאמר המדבר צרוחו הקודש, נמוגים
 ארן וכל יושציה וכו" כי הוא תכן עמודיה שלל תמוג היא ויושציה, כלומר שלל יפסדו.

וכתב חכם והנמלא או שיתלה מליאותו צוולתו, מלך שיתחייב מהעדר הזולת
 העדרו, או שלל יתלה, ואס נתלה נקרא אותו אפשרי, ואס לא נתלה נקרא אותו
 מחוייב בעצמו.

וכתב החכם הנזכר וכת המדברים אמרו כי הדרך צהדקת מליאות האלוק
 ית' הוא כי העולם וכל מה שצו עוצד, כלומר שאפשר שיהיה צהפק מה שהוא עליו,
 וכבר נמלא צן סיכס נכנע לצו המוקדמה צלד פה, כי הוא ידעה כי כל נמלא מלצד
 הפועל הראשון כשיצחן צנפשו הוא אפשר עוצד, והעוצרים שמים מינים, מין הוא עוצד
 צצחינת פועלו, ומין הוא מחוייב צצחינת פועלו אפשרי צצחינת עצמו, ושהמחוייב צכל
 הצדדים הוא הפועל הראשון; והוא מאמר צתכלית הנפילה מפני כי האפשר אי אפשר
 שיצו הכרחי מלך פועלו, אלל אלו צהפק עצם האפשרי לעצם הכרחי, ואס אמרו
 שהוא דולה לומר צאמרו אפשרי צצחינת עצמו, כי כשידומה פועלו מסתלק הסתלק הוא,
 אמנס זה הסלוק הוא נמנע, כי הוא מתחייב מדבר נמנע, והוא סלוק הסנה הפופלת
 ע"כ. ומלאנו שאלכסנדר כמו כן אמר כי הגלגל אפשרי בעצמו הכרחי מלך זולתו. גם
 נמלא זה הענין צדברי ארסעו כמו שאכתוב למטה, ודאוי לעיין צו.

וכתב עוד ושימלא דבר הוא בעצמו אפשרי, והוא צוולתו הכרחי המליאות,
 שלל אלו היה אפשר צו שיהפק עצמו, אצל התנועה אפשר זה צה, שתהיה מחוייבת
 צוולתה אפשרית מעצמה, וסנת זה כי המליאות לה מזולתה והיא המניע, ואס תהיה
 כלחית מהחיוו שתהיה מלך מניע לא יתנועע לא צעמס ולא צמקרה, וע"כ ההשלמות
 לתנועה היא מלך זולתה, אצל לעמס הוא (אפשרי) מלך עצמו, וע"כ א"א שימלא עצם
 אפשרי מלך עצמו הכרחי מלך זולתו, והיה אפשר זה צתנועה. והעציר (ודעה) אפלטון
 שיהיה דבר עוצד כלחי ומנע אותו ארסעו, והיא צקסה קסה לא התצורה אמתה אלל
 לצעל חכמת המופת ע"כ. — וארי אומר כי אס אפשר שתהיה התנועה מחוייבת מלך
 זולתה אפשרית מלך עצמה, אפשר לומר זה צגלגל וכל חלקי העולם, מאחר שקיומם
 צתנועה

בתנועה, ולולי התנועה, לא היו נמלאים והיו אונקים לשעתם. וכתב החכם ר' שלמה
 בן גבירול והמחויב הוא האחד הפועל י"ת, והאפשרי הוא כל נמלא זולתו שהוא נפעל
 לו ואחד, שיהיה הפועל הראשון מחויב הי' הוא אחד כלל, ואחד שיהיה הנפעל אפשר
 לא היה הוא אלא דנד ודנד ע"כ. והתזוקן צוה כי הוא האמת!

דרך שביעי אמר עוד מקצת מהאחרונים כי הוא יקיים חרוש העולם, ממה
 שאומרים הפלסופים מהשארות הנפש, אמר אם היה העולם קדמון יהיו בני אדם
 שמתו במה שקדם אין תכלית למספרם, וידוע כי לא יתחייב זה לדעת הפלסופים
 האומרים כי הנפש אחת ונצחית קודם שתהיה נקשרת, וכשתפרד מהנופים תהיה
 אחת, ולא יהיה בה מספר, ולא לדעת האומרים, כי הנפש נמשכת אתר המוג
 והיא אובדת באבדן המוג, אלא יתחייב זה לדעת ארסטו וכתות האומרים כי הנפש
 קם בנפשו. ואסוג אל הענין.

אמר וזה דרך נפלא כי הוא באר הדבר העולם במה שהוא יותר נעלם, ובוה
 יאמר על האמתה המשל המפורסם אצל בעלי התרגום ערבך ערבא צריך, כאלו זה
 התבאר לו במופת השארות בנפש, וידע על איזו צורה תשאר, ומה היא הדבר
 הנשאר, עד שיביא ראיה ממנו, אבל אם היתה כונתו לחייב הספק לבעל המחלוקת
 המאמין קדמות העולם עם אמונתו בהשארותם, היה זה נותחייב עם הבעל המחלוקת
 ישלים לזה מה שדמהו בנפשו מדבריו בהשארות הנפש ע"כ.

והנה זה כמו כן צמי שגדר האש נפס כי הנפש נעלמת. ודלוי להסתכל צמה
 שאמר שענין השאלות הנפש יותר נעלם מענין החדוש, כי יש לומר שחכמי המחקר הציאו
 מופת לפי דעתם על קדמות העולם, ולא הציאו מופת על השאלות הנפש אלא דליות.
 וזה מנואל למי שענין מספר הנפש, וע"כ אמר כאלו התבאר לו צמות השאלות
 הנפש, והוסיף צוה הענין ואמר וידע על איזו צורה תשאר, כי לפי דעתם היא נשאלת
 על צורה מה, ואין כלה נשאלת לפי דעתם אלא חלק ידוע ממנה, ואמר כי הספק היה
 מתחייב אם ישלים לומר מה שדמהו בנפשו מדבריו בהשאלות הנפש, כי מפני שלא ידע
 אמפת דברי ארסטו צוה הענין. אמר זה הלשון: והוא מה שדמהו בנפשו מדבריו, כי
 אלו היה מצין דעתו בהשאלות הנפש לא היה מציא מדבריו הראיה שהציא. ואני כותב
 דברי ארסטו צוה הענין כדי שתתבאר כונת מורנו ז"ל.

אמר ארסטו במאמר הראשון מספר הנפש, והליור צשכל יפסד, כשיפסד מצפנים
 הגוף דנד אחד, אצל לשכל נפשו המלייר לא יפסד, אצל הזכרון והאחזה והשנאה אינם פעול
 לשכל, שלא יפסד, אלא לדנד אשר לו אלה הפעלים, מלך מה שיש לו אלו הפעלים וע"כ כשיפסד
 הכח אשר צו יהיה הזכרון והאחזה והשנאה, לא יזכור ולא יאהב ולא ישנא, כי זה הפעל
 לא יהיה לאותו שהוא זולתי נפסד אלא צמשתתף שאנד.

ואמר החכם הנזכר כי ר"ל צאמרו דנד שיפסד מצפנים הגוף הטורות
 הדמיונות, ור"ל צאמרו דנד שיזכור ויאהב וישנא השכל המעשיי שהוא מלך הראוי ועם
 הראוי ואמרו זה יורה כי השכל אלו הוא אשר יפטיע הטורות המושכלות מהעמיים
 הדמיונים, הוא זולתי הויה ולא נפסד. ושפעלו הויה נפסד צהפסדו.

ואמר

ואמר עוד ודעת אלכסנדר המפרש כי לא ישאל אלל צנכל אשר צקין, והשכל החמדי שמהם אללו כמסדים, וע"כ אמר כי השכל שאמר ארסעו צמפר הנפש ר"ל השכל הנאלל, ולקן זה דעת שלד המפרשים, אלל דוד המפרשים אומרים, כי השכל החמדי הנשאל והשכל הפועל הוא כנודה צנכל החמדי, כדמות המורכב מחומר ונודה, וזהו היות המושכלות מלך וקנל ענד, כלומר שהוא יעשה אותם מלך שהוא לודה וקנלם מלך השכל החמדי, ולנחנו כנר צלדנו כי השכל החמדי הווה נפסד, ונלדנו כי זו היא דעת ארסעו, והשכל אשר צקין זו חלק הוה נפסד והוא פעלו, וחלק נשאל והוא עלמו כי הוא נכנס עליו מחוץ ע"כ. ולשיצ אל הפרק.

אמר ומקצת אחרוני הפלסופים התירו זה הספק, כשאמרו שהנפשות נשארות אינם גופים ויהיה להם מקום והנחה, וימנע במציאה מה שאין לו תכלה, ואשר תדעוהו כי אלה הדברים הנבדלים כלומר אשר אינם גופים ולא כח בגופים אלא הם שכליים, לא יצויד בהן רבו כלל ולא בשום פנים אלא כשיחזק קצתם סבות מציאות קצתם, ואז יהיה הפרש ביניהם, בהיות זה עלה חת עלול, ואין הדבר הנשאר מראובן לא עלה ולא עלול ונשאר משמעון, וע"כ היה הכל אחד במספר, כמו שבאר אבונצר, בן אלצאני, הוא וכל מי שנלחץ לדבר באלו העמקות ע"כ.

ואמר לצן צכר ולס יש צנלן שכל אחד צמספר, א"כ האנשים אשר לסס כמו זה השכל כלס אחד צמספר, כמו אללו חתלת הלצן השולצת הצחל צשעה ותמע הצחל, ולח"כ חתלת הלצן צזפת וקמיעה אותה התנועה, ולח"כ חתלת אותה צגופים אחרים, וסיו אותם הצופים הממיעים כלס אחד צמספר, כמו כן זה. אלל ש"ס צגופים שיהיה אחד מהם צגופים אחרים יחד צעת אחת כמו שאלפסר זה צמושכלות ע"כ, ועפמי זה העמן אלל יוכל לזיידו על אמתתו אלל מי שידע אמתת השכל.

אמר מורנו ז"ל ואומר בכלל כי לא מכמו אלה הדברים הנסתרים אשר יקצרו המחשבות מלציידן יוקתו הקדמות יתבארו בהן דברים אחרים ע"כ.

ואמר החכם המזכר והגמח נפשות צזולת הומר לנות צמספר, לינו ידוע מדנדי הפלסופים כי סנת הדנח צמספר היא החומר אללס, והסנה צדנח המספרים היא הנודה, אלל שימאלו דנדים דנים צמספר, ולחרים ננודה צזולתי חומר, היא דנר שלינו מושכל, כי לא יפרד ליש עליש אלל מלך חומר ע"כ.

ואני אכתוב בפרק נפרד דברים בזה הענין ובכאן נשלם מה שראיתי מזה החלק.

ולאל יתברך שבה והודאות אמן!